prosvetni delavec

List delavcev v vzgojnoizobraževalnih zavodih

Ljubljana, 24. oktobra 1975 – Številka 17

Naplavine

Proizvajati moramo čim več: za napredek, sodobnost, modernost.

– Ali so čiste reke še moderne? Je cvetoča trata moderna? Ali ni čist zrak „zastarel"? Mar se norčujete?

– Ne norčujem se. Naprave se pokvarijo, stvari zastarijo. Vsemogočni napredek bo nekega dne morda tudi človeka odložil med odvečne naplavine modernega časa.

JA-MA

France Forstnerič

Nov vzpon našega šolstva

Dober mesec dni je minilo od slovesne razglasitve druge slovenske univerze in na šolskih zavodih, vključenih v univerzo Maribor, se je slavnostno razpoloženje umaknilo delovni vnemi, vrvežu predavanj, vaj in kulturnopolitičnemu delovanju študentov in profesorjev. Ne bomo ponavljali številnih prepričljivih podatkov in dejstev, ki so utemeljevali potrebnost druge slovenske univerze, ker so bili že večkrat objavljeni. Bolj nas zanima pogled na vlogo nove univerze v slovenskem šolstvu.

Sicer pa se v samem utripu življenja in dela na visokošolskih zavodih mariborske univerze po njeni razglasitvi ni kaj bistvenega spremenilo, saj tudi nova slovenska univerza ni nastala čez noč, ampak so jo najbolj zavzeti visokošolski učitelji ob podpori, gmotni in moralni, družbenopolitičnih ustanov Slovenije, zlasti pa združenega dela načrtno razvijali 15 let. Razglasitev univerze Maribor je bila torej to jesen in na pragu šolskega leta 1975–76 družbeno priznanje in vrhunec razvojnega procesa, ki se je po odločitvi slovenske družbene skupnosti in njenih najbolj daljnovidnih družbenopolitičnih osebnosti začel tam okrog leta 1960, ko je tudi Maribor kot drugo največje slovensko mesto dobil svoje prve višje šole.

Za univerzo v Mariboru velja v celoti trditev, da je nastala kot plod spoznanj o nujnosti preobrazbe našega šolstva skladno s smotri in z že doseženim razvojem samoupravne družbe. Smotre te preobrazbe, ki smo jo imenovali posodobljenje in reformo našega šolstva, so opredelili resolucija zvezne skupščine o izobraževanju strokovnih kadrov v letu 1960, dalje vsi družbenopolitični dokumenti v SR Sloveniji in slednjič resoluciji o dolgoročnem razvoju Slovenije in o kadrovski politiki. Na vse te znane in v našem šolstvu velikokrat citirane družbene listine se sklicujemo predvsem zato, da bi podčrtali dejstvo, ki je bilo v pisanju ob razglasitvi nove slovenske univerze v Mariboru morebiti še premalo poudarjeno, namreč da je tudi univerza kot najvišja učnovzgojna in znanstvenoraziskovalna ustanova predvsem šola, tedaj organski in ključni del celotnega šolskega sistema ali vrh njegove piramidne zgradbe. Tudi to spoznanje sodi med temeljne prvine šolske reforme, saj pomeni, da si ne moremo predstavljati bohotne vrhunske šolske zgradbe – višjih in visokih šol, združenih v obe univerzi – mimo dobro „podtemeljenega" in „podzidanega" osnovnega šolstva, nadaljujočega se v naravno stopnjevanje na srednješolski ravni in potem više v vse stopnje in smeri višjega in visokega izobraževanja. Ne več geslo, ampak imperativ družbenega delovanja visokega šolstva je povezovanje z združenim delom, vendar je poleg tega razrednega vidika povezovanja treba v isti sapi vselej naglašati tudi notranjo povezanost šolskega ustroja samega. Ali nismo navsezadnje prav zavoljo te povezanosti zasnovali malih šol, celodnevne šole, mreže vzgojnovarstvenih ustanov, se – za sedaj še v konceptih – lotili preobrazbe srednjega šolstva, ki je, mimogrede, tačas potrebno demokratizacije enako kot je je bilo pred leti in je je še visoko šolstvo? Temeljita razčlemba povezanosti z drugimi ravnmi v šolskem sistemu čaka naši dve slovenski univerzi zdaj nesporno kot prva praktična in teoretična naloga v sklopu njunih reformnih ukrepov. Praksa in prosvetni delavci že več let opozarjajo na hude pomanjkljivosti v povezanosti našega šolskega sistema. S srednjim šolstvom je mariborska univerza te povezave že začela vzpostavljati, članica univerze, pedagoška akademija v Mariboru, pa je tudi za osnovno šolstvo severovzhodne Slovenije že postala raziskovalka šolske teorije in prakse, posebno s svojimi raziskovalnimi centri.

Tako nova mariborska univerza ne bo le pospeševalka gospodarskega, znanstveno raziskovalnega in občega duhovno ustvarjalnega razvoja na svojem območju, v severovzhodni Sloveniji in tudi v drugih krajih Slovenije, koder je razpredla svoje številne študijske centre, temveč pomeni posebej tudi pospeševalno jedro za šolstvo, s katerim se nova univerza vzajemno bogati in oplaja. Ni torej fraza, če sklenemo ta zapis z mislijo, da bo uspeh in razcvet nove univerze odločilno odvisen tudi od tega, kar bo znala in zmogla dati šolstvu na svojem območju in kar bo znala in mogla od njega dobivati.

XXXV. mednarodna konferenca o izobraževanju

Reforma in učitelji

V Ženevi je bilo letos od 27. avgusta do 4. septembra 35. zasedanje mednarodne konference o izobraževanju (BIE – UNESCO). Tokrat so razpravljali o spremenjeni vlogi učiteljev ter o njihovem izobraževanju in izpopolnjevanju. Na plenarnem zasedanju so obravnavali tudi druge aktualne probleme in spremembe v izobraževanju: govorili so o reformi v preteklih dveh letih, o uvajanju novosti, uresničevanju permanentnosti izobraževanja in o možnostih za pridobitev izobrazbe, posebno visoke.

KORENITE SPREMEMBE

Na to zasedanje so prišle delegacije skoraj vseh članic UNESCO. Med njimi jih je bilo veliko tudi iz Afrike, Azije in Južne Amerike, ki so šele v zadnjem desetletju postale samostojne. Zato ni naključje, da so med uradne jezike uvrstili tudi arabskega, da je bil za predsednika izvoljen minister za prosveto Bahreina A. Al Kalif in da so v razpravi prevladovali razvojni problemi tretjega sveta. Pokazalo se je tudi, da socialistične zamisli o vzgoji in izobraževanju vedno bolj podpirajo v neuvrščenih pa tudi v kapitalističnih deželah (Francija, Nizozemska idr.).

Na zasedanju so ugotovili, da je postala temeljna reforma izobraževanja v mnogih deželah osrednji problem. Spodbuja jo nagel družbenoekonomski razvoj, vedno bolj pa so upoštevane tudi družbene potrebe. Udeleženci so poudarjali, da je treba spremeniti način delovanja šole: svoja vrata mora odpreti družbi in smernicam razvoja, delu in proizvodnji. Z vsem tem naj pomaga oblikovati novega človeka in ustvarjati pravičnejšo družbo. Z gospodarstvom in s svojim okoljem se ne sme povezovati pragmatistično, ampak dialektično utemeljeno; pri tem mora upoštevati tudi to, da je treba izobraževanje smotrno načrtovati.

V večini dežel so ustanovili posebne komiteje in svete za reformo. Razprava je pokazala, v kakšnih razmerah poteka boj za novo šolo: dežele v razvoju ovirajo hitro naraščanje števila otrok ter materialne in kadrovske težave, bolj razvite dežele pa posvečajo največ pozornosti uvajanju nove vsebine in kakovosti pouka.

TEŽKA POT DO DEMOKRATIZACIJE VISOKOŠOLSKEGA IZOBRAŽEVANJA

Za demokratizacijo visokošolskega izobraževanja še vedno ni veliko narejenega, zato so o njej v razpravi in priporočilih največ govorili.

Vsi razpravljalci se niso strinjali s tem, da je množičnost visokošolskega izobraževanja kazalnik prave demokratičnosti. Nekatere delegacije so se zavzemale za to, naj gredo na univerzo najsposobnejši in da je treba temeljito proučiti merila za sprejemne izpite. Poudarjeno je bilo, da je treba zagotoviti demokratičnost in enake možnosti za uspešno šolanje že v osnovni in srednji šoli in celo v predšolskem obdobju.

Ugotavljali pa so, da je prav temeljita reforma univerze prava pot k bolj demokratičnemu visokošolskemu izobraževanju. Opozorjeno je bilo tudi na pomen obstoja neakademskih ravni tovrstnega izobraževanja (višje šole), pa tudi na nove modele tako imenovane odprte univerze – v katero se lahko vpišejo ljudje z različno šolsko izobrazbo. Večina udeležencev je nasprotovala ozki specializaciji v visokem šolstvu, ki se poraja iz trenutnih potreb po določenih vrstah kadrov.

Poudarili so, da je treba v osnovni in srednji šoli posvetiti posebno pozornost tistim otrokom, ki zaostajajo zaradi šibkih

Nadaljevanje na 2. strani)

IV. grafični bienale jugoslovanskih pionirjev Kostanjevica na Krki

Brez abecede ne gre

Med nalogami Zveze delavskih univerz, zapisanimi v programu za prihodnje leto 1976, je kar precej „včerajšnjih", takih iz letošnjega leta, pa tudi onih, ki se pojavljajo vsako leto in kontinuirano nadaljujejo začeto delo programov iz minulih let – so ugotavljali na seji zveze letošnjega 14. oktobra v klubu poslancev. Predsednik zveze Marjan Lah pa je še posebej opozoril na naloge s področja graditve sistema izobraževanja odraslih ter statusa in organiziranosti delavskih univerz. Ob nastajanju novega vzgojnoizobraževalnega sistema je namreč še posebno pomembno natančno opredeliti položaj, naloge in vlogo delavskih univerz v sistemu usmerjenega izobraževanja; ob tem je treba upoštevati tudi ustanavljanje izobraževalnih centrov v občinah in regijah. Delavske univerze kot izobraževalne organizacije delavskega razreda naj se še nadalje uveljavljajo kot most med izobraževanjem in delom, delavcu naj pomagajo premagovati ovire izobraževanja ob delu, motivirajo naj ga pri učenju in spodbujajo.

In še nekaj: kakšna bo vloga delavskih univerz ob nanovo ustanovljenih klubih samoupravljavcev? Klub samoupravljavcev je zamišljen kot samoupravna interesna skupnost, kot organizem, ki ga ustanovijo (in ki povezuje) vse TOZD, vse osnovne organizacije sindikata iz teh organizacij, druge delovne skupnosti, krajevne skupnosti, samoupravne interesne skupnosti, skupščine občin, vse občinske družbenopolitične organizacije, delavske univerze itn. Ti klubi naj bi omogočali in organizirali neposredno izmenjavo izkušenj na področju samoupravljanja tako v vsebinskem kot v organizacijskem in metodološkem pogledu. (Ustanavljati so jih začeli zato, ker dosedanje oblike izmenjav izkušenj niso bile dovolj sistematično organizirane; zato tudi niso bile dovolj učinkovite. Ena poglavitnih nalog takega kluba pa naj bi bila, da določa in po dogovoru uresničuje družbeno izobraževanje in usposabljanje samoupravljavcev prek delavskih univerz, če je potrebno (za kak del programa) tudi prek drugih organizmov (npr. marksističnih centrov). Po stališču Zveze sindikatov Slovenije pa je delavska univerza glavna nosilka programa za družbenopolitično, pa tudi splošno izobraževanje in usposabljanje samoupravljavcev.

Zveza je že doslej spodbujala k raziskovanju družbenega izobraževanja, izdelala pa bo tudi predloge za bolj sistematično proučevalno delo z vidika potreb delavskih univerz in OZD. Še nadalje bo redno spremljala dejavnost delavskih univerz (ob 15-letnici delovanja delavskih univerz je zbrala potrebno dokumentacijo). Razčlenjevala bo posebne vidike izobraževanja itn. Med pomembnejše naloge sodi tudi ta, da bo zveza skupaj z gospodarsko zbornico ugotavljala in posredovala delavskim univerzam prednostne potrebe po izobraževanju. Še nadalje bo sodelovala pri nastajanju programov za vzgojo staršev, za vzgojo in varstvo okolja in usklajevala zunajšolsko strokovno izobraževanje. Prirejala bo razne sistematične seminarje za funkcionalno dopolnilno usposabljanje delavcev na delavskih univerzah itn.

KOLIKO IN KAKO

Med gradivom, ki so ga prejeli udeleženci za to sejo, je bil tudi Predlog za sistem izobraževanja andragoških kadrov z vidika potreb delavskih univerz.

„Delavske univerze bodo lahko uspešno uveljavljale svojo posebno vlogo, če bodo presegle sedanjo materialno, kadrovsko in koncepcijsko raven in če bodo sledile moderni tehnologiji" je zapisano v gradivu.

Oglejmo si tokrat pobliže samo eno izmed zahtev, ki bi ji morale ustrezati delavske univerze, če bi hotele izpolnjevati svojo vlogo. Kako je s kadrovsko zasedbo na teh ustanovah? Ne najbolje, trdijo podatki. Od leta 1960/61 do 1973/74 se je število kadrov na delavskih univerzah podvojilo, seminarjev in tečajev pa tudi slušateljev je bilo vsako leto skoraj trikrat več.

Glede na povečan obseg dela potrebujejo delavske univerze nekaj desetin andragoških delavcev. Vsaka delavska univerza bi morala imeti vsaj enega poklicnega vodjo družbenega izobraževanja; toda kar 20 od 46 delavskih univerz takega vodje nima . . .

Videti je, da se bo število odraslih, ki se žele izobraževati, nenehno povečevalo; povečevati bi morali torej tudi število redno zaposlenih – vsako leto najmanj za 6.

Oglejmo si še poklicno strukturo kadrov: od 171 andragoških delavcev je bilo leta 1973/74 le 26 učiteljev, ki delajo v osnovnih šolah za odrasle in v tečajih tujih jezikov; prevladujejo pa vodje izobraževanja in organizatorji izobraževanja. Približno 4.500 je zunanjih andragoških delavcev. 40 % od teh je prosvetnih delavcev – ti imajo vsaj pedagoško izobrazbo, ne pa specialne andragoške, 60 % sodelavcev pa nima posebne pedagoške izobrazbe.

Razmere so torej klavrne, posebno če upoštevamo, da za sedaj še nimamo šole, ki bi dajala poleg pedagoške izobrazbe še andragoško. Andragoško izobrazbo si lahko pridobe ti učitelji le na reški fakulteti za industrijsko pedagogiko, sicer pa samo z dopolnilnim stalnim izpopolnjevanjem. V razpravi so posebej poudarili, da si bodo morali vsi predavatelji, ki delajo na delavskih univerzah, pridobiti znanje iz temeljnih poglavij andragoške didaktike. Ni si namreč mogoče zamišljati, da bi odrasle lahko poučeval učitelj, ki ne pozna abecede tehnologije izobraževanja.

MARJANA KUNEJ

Reforma in učitelji

(Nadaljevanje s 1. strani)

socialnih razmer. Tudi vaškim otrokom je treba izboljšati možnosti za šolanje.

Pomemben prispevek k demokratizaciji je krepitev pouka v jezikih narodov in narodnosti.

Pojav usmerjenega izobraževanja so ocenili kot pomembno, pozitivno smer razvoja. Nekateri so se zavzemali za centralne šole, v katerih bi imeli vsi učenci dobre možnosti za učenje, drugi, npr. Libijci pa so opozarjali, da to ni primerno za gorate kraje.

LE KORAK NAPREJ OD NAČELA O PERMANENTNEM IZOBRAŽEVANJU IN MNOŽIČNEM UVAJANJU NOVOSTI

Veliko se govori in piše o tem, da je izobraževanje neprekinjen proces. Zaradi različnih pojmovanj tega načela pa je v praksi le malo uspeha. To je bilo čutiti tudi v razpravi: udeleženci zasedanja se namreč niso strinjali z delegacijami, ki so trdile, da je pri njih vse rešeno, ker imajo razvit sistem izobraževanja odraslih. Glede na to je bilo rečeno, da ustrezne šole ne bi smele obravnavati odraslih enako kot mladoletne šolarje.

Poudarjeno je bilo, da je treba mlade pripraviti za permanentno izobraževanje, hkrati pa jim je treba omogočiti, da se bodo lahko vračali z dela k izobraževanju. Zaposleni morajo biti sproti informirani, imeti pa morajo tudi možnost, da se lahko izpopolnjujejo, ne samo v stroki, ampak tudi na drugih področjih življenja. Vse to namreč zahteva integralni sistem izobraževanja za mladino in odrasle.

V razpravi o uvajanju novosti so sodelovale skoraj vse delegacije. Novosti je veliko na vseh področjih: v sistemu, vsebini, metodah, sredstvih. Res pa je, da jih mnogokrat preskušajo na majhnih vzorcih, in izolirano, včasih postanejo celo „modne", ni pa upanja, da bi postale množične. Rečeno je bilo, da je treba uveljavljati novosti, ki jih je mogoče uspešno množično uporabljati in take, ki bodo pomagale uresničiti smotre reforme. Poudarjali so, da ima sodobna tehnologija sicer veliko dobrega – toda le do neke meje. Pa tudi draga je. Veliko so govorili o izkušnjah pri uvajanju tako imenovane nove matematike, novih tipov učbenikov in podobnem.

Menili so, da bi se morali v prihodnje v šolah bolj uveljaviti poskusi, ki so skupno delo učencev in učiteljev.

UČITELJ V NOVI VLOGI, NJEGOVO IZOBRAŽEVANJE IN IZPOPOLNJEVANJE

V razpravi in priporočilu, ki ga je sprejela konferenca, je poudarjeno, da mora biti učitelj ne samo izvajalec pouka, ampak predvsem pedagog, ki zbuja zanimanje in sposobnosti učencev, razvija njihov pogled na svet, jih pripravlja za življenje in delo v družbi ter za proizvodno dejavnost. Njegova naloga je tudi svetovati, pomagati in usmerjati, sodelovati pri svobodnih dejavnostih in sodelovati s starši. Dejaven mora biti v krajevni skupnosti in s tem uresničevati širše vzgojne smotre. Odnos učitelj – učenec je prvenstveno vprašanje metodologije dela vseh, ki se ukvarjajo z vzgojo in izobraževanjem.

Za organizatorje takih dejavnosti mora šola zaposliti posebne profile učiteljev, kot so npr. pedagoški svetovalec, pedagoški animator, tehnični pomočnik pri pouku, preparator, usklajevalec, sociolog idr. Koristno je tudi, če šoli pomagajo zunanji sodelavci, ki pa se morajo dopolnilno pedagoško izobraziti in izpopolniti.

Nove naloge in profili zahtevajo temeljito spremembo pri izbiranju prihodnjih učiteljev. Zagotoviti jim je treba višjo raven izobrazbe ter stalno strokovno izpopolnjevanje. Toda ne samo učiteljem, temveč tudi ravnatelju šole, inšpektorju in svetovalcu. Učitelj naj bo sproti seznanjen z novostmi, sodeluje pa naj tudi pri raziskavah.

Učiteljev manjka predvsem v nerazvitih deželah. Drugod, npr. v ZDA, jih je že preveč.

Ker je položaj in nagrajevanje učiteljev nadrobno obravnavalo že priporočilo iz leta 1968, na letošnjem zasedanju o tem niso veliko govorili. Menili pa so, da gre za tako pomembna vprašanja, da je treba priporočilo iz leta 1968 „osvežiti" in znova objaviti.

Priporočilo XXXV. mednarodne konference o izobraževanju bo kmalu objavljeno. Tudi pri nas bomo razpravljali o tem, kaj je treba storiti, da bodo uresničeni sklepi, zapisani v teh priporočilih.

MIHAJLO JUHAS

Učiteljevo delo je treba še bolje vrednotiti

Na letošnji 9. seji strokovnega sveta za vzgojo in izobraževanje SRS, ki je bila v začetku oktobra, so člani obravnavali Informacijo o nekaterih problemih šolstva v začetku šolskega leta 1975/76, razpravljali o družbenem dogovoru o reformi izobraževanja pedagoških delavcev, sprejeli dopolnila in spremembe učnega načrta za osnovne šole z italijanskim učnim jezikom, predlog za ureditev pouka italijanskega jezika na slovenskih osnovnih šolah za dvojezično območje občin Izola, Koper in Piran ter učni načrt francoskega in italijanskega jezika za tečaje za odrasle.

Osrednja razprava je bila o perečih vprašanjih šolstva v začetku letošnjega šolskega leta, ki jo je pripravil zavod SRS za šolstvo. Člani so z nezadovoljstvom ugotavljali, da je bilo tudi letos ob začetku pouka v naši republiki ukinjenih 19 podružničnih šol. Res je, da jih je bilo lani ukinjenih celo nekaj več, vendar so menili, da je ukinjanje takih šol zaskrbljujoče. Ne smemo prezreti, da so bile te šole po večini ukinjene na manj razvitih območjih, da so bile tam vraščene v okolje in so predstavljale središče kulturnoprosvetnega življenja na vasi. Menili so, da bi morali zajeziti tako ukinjanje podružničnih šol, ker ni v skladu z našimi družbenopolitičnimi hotenji.

Dokaj obširna razprava je bila tudi glede problematike odhajanja pedagoških delavcev v druge poklice. Menili so, da je ta pojav že zaskrbljujoč. Podatki, zbrani od 1. septembra 1974 pa do 1. septembra 1975, kažejo, da je samo osnovno šolo zapustilo 434 učiteljev, ki so bili v delovnem razmerju za nedoločen in določen čas. Samo v ljubljanski organizacijski enoti zavoda SRS za šolstvo je učiteljski poklic zapustilo 329 pedagoških delavcev. Nič bolje ni na poklicnih, tehniških in drugih šolah, od koder je odšlo 157 pedagoških svetovalcev (gimnazije in umetniške šole niso vštete). Gimnazije je zapustilo 45 pedagoških delavcev.

Ko so v nadaljnji razpravi iskali vzroke, zakaj se krčijo vrste pedagoških delavcev, so ugotavljali, da se nalagajo pedagoškim delavcem iz dneva v dan vedno večje in odgovornejše naloge, da marsikje ni posluha za stanovanjske probleme učiteljev. Največji problem pa je, da pedagoški delavci za svoje odgovorno delo niso dovolj plačani. Znova so poudarili, da je treba učiteljevo delo bolje nagrajevati in skrbeti za večjo animiranost učiteljev.

Poseben problem so tudi učitelji, ki nimajo ustrezne strokovne kvalifikacije, zato bo treba storiti vse, da si bodo lahko v čim krajšem času pridobili ustrezno izobrazbo.

Ob koncu razprave so sklenili, da je treba omenjeno analizo dopolniti, nato pa jo poslati izvršnemu svetu skupščine SR Slovenije, da jo bo preučil.

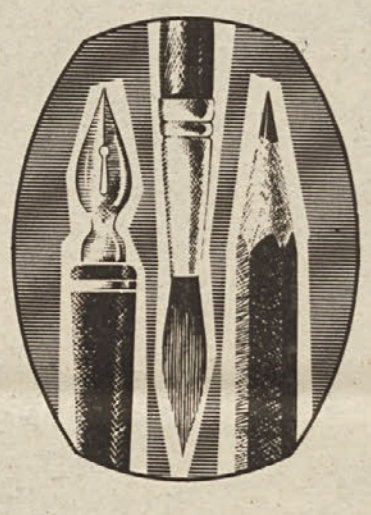

Z večjim zadovoljstvom kot o tem problemu so razpravljali o družbenem dogovoru o reformi izobraževanja pedagoških delavcev. Člani so se strinjali, da strokovni svet pristopi k omenjenemu sporazumu. Menili so, da je že skrajni čas, da se tak družbeni dogovor sprejme in da bo tako mogoče bolj celostno reševati problematiko izobraževanja pedagoških delavcev. Dosežki letošnje akcije za vpis v pedagoške gimnazije so bili zadovoljivi. Akcijo je treba nadaljevati. Še posebej so se zavzemali za to, da bi bilo koristno izvesti tako akcijo tudi za vpis na višje in visoke šole, ki usposabljajo učitelje. Mladino je treba spodbujati, da se bo vpisovala na tiste visoke in višje šole in odločala za tiste predmete, za katere na naših šolah že več let manjka učiteljev.

Treba je izobraževati več učiteljev in nenehno skrbeti za njihovo strokovno in politično izpopolnjevanje.

Udeleženci seje so sprejeli dopolnitve in spremembe učnega načrta za osnovne šole z italijanskim učnim jezikom in predlog za ureditev pouka italijanskega jezika na slovenskih osnovnih šolah za dvojezično območje občin Izola, Koper in Piran ter učni načrt francoskega in italijanskega jezika za tečaje za odrasle.

DRAGO NOVAK

Prejeli smo

Zakaj?

Šolsko leto je steklo. To je čas najrazličnejših statistik, ki naj pokažejo, kaj smo že storili in kaj nas še čaka, da bo tolikokrat obljubljeno postalo stvarnost. Vse pa kaže, da je tudi šolsko politiko veliko laže načrtovati, kakor oživiti. Če si resnično želimo dobro šolstvo, ki je najboljša državna ekonomija, kot pravi A. Smith, ne prezrimo učitelja, ki mora biti po Rousseaju oče ali več kot oče, če hoče vzgajati človeka.

Prve dni oktobra smo slišali in brali, da nas je za 718 manj. Zakaj nas zapuščajo dovčerajšnji delovni tovariši?

Po branju in poslušanju sodeč je odgovor na to vprašanje, ali bomo nenormalno veliko fluktuacijo znali obrzdati ali ne.

Vse kaže, da je zlasti za nekatere vprašanje preveč zapleteno. Predlagam, da se vprašamo takole: Zakaj ljudje s potrebno splošno in ozko strokovno izobrazbo (potrebno ozko pedagoško izobrazbo bi že kako dosegli) ne kandidirajo na izpraznjena mesta učiteljev, in zakaj se stotine in stotine učiteljev, zaposlenih po bankah, upravnih službah itn. ne vrača, kljub znanju in nedvoumnim pozivom? Da ne bo sprenevedanja, dodajmo še, da si posamezniki in družba prizadevajo, da bi bilo življenje, torej delo, jutri vsaj malo lažje kot včeraj. Torej, tako gledano, se mi zdi, da bi se odgovor glasil: Zato ker so možnosti za delo na omenjenih področjih vsaj za spoznanje boljše kot v šoli.

Prosim, recimo bobu bob in končajmo z nepotrebnim besedičenjem. Spremenimo delovne in življenjske razmere učiteljem in šolam, pa ne bo več tamanj na sejah, po radiu in televiziji, ki se ponavljajo vsako leto ob tem času.

In še to: Zakaj je največja fluktuacija v nekaterih središčih? Preprosto zato, ker so za to možnosti. Kako naj si menjavo službe privošči učitelj v tej ali oni odročni vasi, ki si je pogosto moral še sam postaviti hišo (stanovanj za učitelje tako ali tako ni)? Saj ni polž, da bi svojo streho postavil bliže mesta, kjer je za sedaj še najrazličnejših prostih delovnih mest na pretek!

Ali je vredno za „dezerterji jokati" (prosto po Joži Zagorc)? „Verjetno ne," pravi novinarka, „ker ubežniki še niso bili dokončno pretenstani prosvetarji!" Človek res ne ve, ali naj se ob tem joka ali smeje?

Vsak učitelj pozna veliko svojih kolegov in „dezerterjev" in ve, da so to ljudje, ki jim ne manjka ne splošne razgledanosti ne ozkega strokovnega znanja, in da so se z veliko ljubeznijo oprijeli po končani šoli svojega poklica. (Pustimo ob strani bele vrane.) Okolje in zahteve življenja pa so jih pahnili drugam. Ali naj jih zato očrnimo?

Nazadnje še to: Zakaj učitelji tako zlahka dobijo zaposlitev v tovarnah, bankah, v upravnih službah? Kaj, če je le res, da zato, ker imajo precej splošne izobrazbe, delovnih navad in ker so pismeni. In če je temu tako, stanu to priznajmo.

VIKTOR ŽAKELJ
Dobravčeva 99
Žiri

Pogoji za delo eksperimentalnih šol v SR Hrvaški

Po pravilniku o pogojih, ki jih mora izpolnjevati eksperimentalna šola – sprejel ga je prosvetni svet Hrvaške – se šteje za eksperimentalno znanstveno raziskovalno delo: preverjanje vrednosti pedagoških, psiholoških, zdravstvenih, socioloških, ekonomskih in drugih raziskovanj na področju obveznega osnovnega izobraževanja in vzgoje. Vsa ta dela se sme opravljati le pod pogoji, ki so našteti v pravilniku. Raziskovanja lahko potekajo v osnovni šoli ali v posameznih razredih ali oddelkih osnovne šole. Vsi ti imajo naziv „eksperimentalni".

Razvojne, pedagoške in druge raziskave izvajajo: šola, prosvetno pedagoška služba, šole za izobraževanje učiteljev, znanstvenoraziskovalni inštituti in druge ustrezne ustanove.

Osnovna šola, razred ali oddelek dobe naziv „eksperimentalni" le tedaj, če izpolnjujejo pogoje, predpisane z raziskovalnim projektom, in če je šola pripravljena sodelovati pri izvajanju raziskovalnega projekta.

Nosilci raziskovanja in osnovna šola, na kateri bo potekalo raziskovanje, obvestijo zavod za napredek osnovnega izobraževanja SR Hrvaške o predvidenem raziskovanju.

Ko ta ugotovi, da so izpolnjeni pogoji, predpisani s posebnim pravilnikom, predlaga republiškemu sekretarju za šolstvo in izobraževanje, da proglasi tako šolo, razred ali oddelek za eksperimentalnega. Ta naziv imajo toliko časa, dokler traja raziskava. Status pa lahko izgube, če ne ustrezajo več kateremu izmed pogojev, predpisanih v raziskovalnem projektu ali če prenehajo opravljati eksperiment. O tem odloči republiški sekretar za šolstvo.

Nosilci raziskovanja in osnovna šola, v kateri poteka raziskovanje, sklenejo pogodbo o medsebojnih pravicah in obveznostih.

Sami bomo skrbeli za spoštovanje družbeno dogovorjenih norm, zahtevali pa bomo enakopraven položaj z delavci v drugih dejavnostih

Pred dnevi je imela v Ljubljani 9. sejo komisija za samoupravno sporazumevanje pri Sindikatu delavcev vzgoje in izobraževanja Slovenije. Seje so se udeležili tudi predstavniki skupnih komisij, ki združujejo delavce tega sindikata. Udeleženci so ugotovili, da imajo za seboj obdobje pripravljanja in sprejemanja novih samoupravnih sporazumov o delitvi dohodka in sredstev za osebne dohodke, vendar ugotavljajo, da bo treba izpeljati še obsežne naloge. Med nalogami so poudarili predvsem tri:

– uresničitev določil samoupravnih sporazumov v delovnih organizacijah

– naloge v zvezi z uveljavljanjem izhodišč resolucije o družbenoekonomski politiki in

– ukrepanje sindikata in skupnih komisij ob doseženih razmerjih v zvezi z vsakoletno resolucijo o družbenoekonomski politiki.

Prav temu zadnjemu vprašanju je bila namenjena tudi skupna seja. Na seji so obravnavali:

– delovne organizacije, ki so po podatkih SDK presegle določila samoupravnih sporazumov v letu 1974 in

– dinamiko gibanja dohodka in osebnih dohodkov glede na resolucijo o družbenoekonomski politiki za leto 1975.

Po statistični prilogi SDK, narejeni letošnjega aprila, je 10 organizacij z območja 8 panožnih sporazumov vzgoje in izobraževanja preseglo določila samoupravnih sporazumov v letu 1974. Predstavniki skupnih komisij so poročali, da so obravnavali vse te delovne organizacije in preverjali, kako so spoštovale zakon. V pogovoru z njihovimi predstavniki se je pokazalo, da je šlo navadno le za napačne ali pa premalo pojasnjene knjigovodske podatke. Ker se je izkazalo, da so bila preseganja upravičena ali pa da teh sploh ni bilo, skupne komisije niso uporabile sankcij.

Predstavniki skupnih komisij so prav tako soglašali, da je predlagana metodologija za ugotavljanje doseganja samoupravnih sporazumov in s tem za ugotavljanje kršiteljev sporazumov za področje vzgoje in izobraževanja težko uporabna, ker teh dejavnosti ni mogoče primerjati z gospodarstvom in vsemi kategorijami njihovega poslovanja. Menili so, da bi bilo treba pri centru za samoupravno sporazumevanje imeti nekoga, ki bi bil posebej zadolžen za problematiko družbenih dejavnosti in bi pomagal skupnim komisijam in posameznim sindikatom, če bi želeli pojasnila.

Uresničevanje določil resolucije o družbenoekonomski politiki za leto 1975 je ena temeljnih nalog sindikata. V tem smislu so udeleženci obravnavali tudi dinamiko gibanja dohodka ter osebnih dohodkov v prvem polletju letošnjega leta in delno tudi v prvem tričetrtletju.

Že v začetku obravnave je bilo postavljeno enotno stališče, da morajo biti sindikat in skupne komisije tisti, ki bodo zagovarjali spoštovanje resolucije in obravnavali neutemeljena odstopanja najprej v samih grupacijah. Skupne komisije morajo ob analizi desetmesečnih obračunov opozoriti udeležence, ki bi presegli poprečja družbenih dejavnosti, še posebej pa gospodarstvo. To je namreč v nasprotju z resolucijo. Podprli so stališča, naj naraščajo osebni dohodki počasneje za tiste, ki so nad poprečjem družbenih dejavnosti, in hitreje za tiste, ki so pod njim. Odločno je treba preprečiti prevelika odstopanja navzgor, ker ta odstopanja kvarno vplivajo na celotno urejanje vseh vprašanj.

In še na nekaj so razpravljavci glasno opozarjali: kljub zagotovilu v ustavi in dokumentih obeh kongresov Zveze komunistov o enakopravnem položaju delavcev vzgoje in izobraževanja z delavci drugih dejavnosti in zagotovilu, da morata biti v letu 1975 vzgoja in izobraževanje prednostni, ugotavljamo danes prav nasprotno.

To nasprotje se kaže tako v odnosu do zagotovljenih 24 % zvišanja sredstev za OD, v doseženem osebnem dohodku na pogojno nekvalificiranega delavca v gospodarstvu in v rasti življenjskih stroškov.

Resolucija in družbeni dogovor zagotavljata vzgoji in izobraževanju 24-odstotno povečanje sredstev za osebne dohodke v primerjavi z letom 1974. V tem pa že nastopa razlika: nekateri financerji vzgoje in izobraževanja – npr. izobraževalna skupnost Slovenije – računajo teh 24 % na izplačana sredstva v letu 1974, ne pa na dogovorjena. Izobraževalna skupnost Slovenije v letu 1974 namreč ni opravila četrte valorizacije, zato predstavljajo letošnja sredstva le 19 % lanskoletnih dogovorjenih. Tak izračun pomeni krepak korak zaostajanja za gospodarstvom.

Analiza gibanja osebnih dohodkov v Sloveniji za prvih 8 mesecev letošnjega leta je pokazala, da je osebni dohodek na pogojno nekvalificiranega delavca v gospodarstvu 2600 din, v družbenih dejavnostih pa 2410 din. Pretežni del vzgojnoizobraževalnih dejavnosti pa je pod družbenimi dejavnostmi: osnovne šole imajo npr. 2275 na pogojno nekvalificiranega delavca, srednje pa 2343 din.

Ti podatki ponovno kažejo občutno zaostajanje vzgojnoizobraževalne dejavnosti, čeprav naj bi bilo to področje v letu 1975 celo prednostno.

Med vzgojnoizobraževalnimi organizacijami presegajo po podatkih komisije za presojo samoupravnih sporazumov dovoljeno razmerje le študentski domovi. Skupna komisija podpisnic samoupravnih sporazumov študentskih domov je bila zadolžena, da ponovno oceni podatke – in če je potrebno – tudi ustrezno ukrepa.

Življenjski stroški so se doslej zvečali za 27 %. Pri 24-odstotnem povečanju sredstev za osebne dohodke je to znižanje realnih dohodkov za 3 %, pri 19 % povečanju pa kar za 8 %.

Udeleženci skupne seje komisije za samoupravno sporazumevanje pri Sindikatu delavcev vzgoje in izobraževanja Slovenije in predstavniki vseh osmih skupnih komisij so na eni strani soglašali, da moramo sami skrbeti za spoštovanje družbeno dogovorjenih norm in da je treba kršitelje ustrezno obravnavati, na drugi strani pa ugotovili, da stanje, v kakršnem sta vzgoja in izobraževanje, ne more trajati dalje. Jasno je, da to ne izboljšuje razmer v teh dejavnostih. (Odhod več kot 700 prosvetnih delavcev v Sloveniji v druge dejavnosti ima svoj vzrok tudi v tem.) S temi vprašanji bodo seznanili republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje in izobraževanja Slovenije, da bo o njih razpravljal, jih politično ocenil in kot Sindikat delavcev vzgoje in izobraževanja ustrezno ukrepal.

ZDRAVKO PIVK

V soboto, letošnjega 18. oktobra je bilo v Tržiču VII. republiško srečanje pionirjev dopisnikov. Prišlo jih je okrog 150 v spremstvu mentorjev šolskih glasil in literarno novinarskih krožkov. Organizatorji dvodnevnega srečanja so bili časniki: Pionirski list, Ciciban, Pionir, Kurirček, TV 15, Kmečki glas, Ljubljanski dnevnik, Dolenjski list, Glas ter Radio Ljubljana in Koper. Prireditve, ekskurzije ter srečanja z novinarji in književniki – vse to je gotovo obogatilo mlade dopisnike. Prejeli so tudi knjižne in spominske nagrade. Šolsko glasilo „Odmevi izpod Krvavca" (Cerklje na Gorenjskem) je prejelo prvo nagrado – nov pisalni stroj. Spodbuda za nadaljnje delo. (Darovalo ga je Časopisno podjetje Gorenjski tisk.)

Soočenje

– Ne gre za razhajanja v stališčih – pač pa glede na to, kakšne so resnične možnosti; idejno vodstvo skuša uresničiti smotre, izvršni organi pa ugotavljajo, kaj bo mogoče izvesti.

– Zakaj imenujemo finančna vprašanja – neprijetna vprašanja? Smo materialistično usmerjena družba, vendar pa se dogaja, da skušamo tiste, ki poudarjajo, kako nujno potrebujemo denar za napredek nadgradnje (kot so šolstvo, znanost, kultura), prikazati kot zaviralce razvoja.

Na seji republiškega aktiva Zveze komunistov za področje vzgoje in izobraževanja (dne 9. oktobra) so se v razpravi soočila mnenja predstavnikov centralnega komiteja, izobraževalne skupnosti Slovenije, republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje in praktikov. Na temelju predložene metodologije izobraževalne skupnosti Slovenije za razdeljevanje sredstev v letu 1976 so poskušali določiti pomembnost posameznih dejavnikov na področju šolstva. To je bil prvi delovni sestanek te vrste. Izračunov, ki so navedeni v metodologiji, ne morejo šteti kot možnosti za leto 1976 – pač pa kot osnovo, na podlagi katere se bo začelo usklajevanje.

Merilo za vrednotenje pedagoškega dela naj bi bil – uspeh. Za zdaj je to še dokaj neoprejemljiv pojem, zato so udeleženci menili, da je pedagoška ura lahko osnova za merjenje pedagoškega dela. Nekaj podatkov: dokvalifikacija prosvetnih delavcev naj bi imela v prihodnjem letu indeks 119; štipendije 125; usmerjeno izobraževanje 129. V celodnevni osnovni šoli (teh je v Sloveniji trenutno 19; predvidevajo, da jih bo prihodnje leto 44), naj bi bili osebni dohodki za 25 % večji kot na drugih šolah.

Koliko bo lahko prihodnje leto prispevala izobraževalna skupnost Slovenije k investicijam? (Vprašanje pologa še vedno ni rešeno; republiški izvršni svet Slovenije je dal veto na odlok zveznega izvršnega sveta o 50 % pologu v primeru, kadar gre za investicije iz samoprispevka.) Ali bodo spremembe v delitvi osebnih dohodkov za osnovnošolske učitelje? Ali se bo v solidarnostno prelivanje štelo samo tiste dejavnosti, ki bodo potekale od 1. 1. 1976 – ali tudi tiste, ki jih bomo uvedli kasneje (npr. celodnevne šole, ki ne bodo začele delati s koledarskim letom)? Kako bomo poskrbeli za otroke delavcev iz drugih republik (vedno več jih je)?

Pri financiranju našega vzgojnoizobraževalnega sistema in vseh dodatnih pomagal poznamo dva načina financiranja: družbenega in privatnega (delež staršev). Vprašanje odnosa teh dveh je pogosto zelo zapleteno in tudi boleče: tako je npr. v glasbenih šolah poprečno od 7 % do 8 % populacije – kot splošna družbena dobrina pa se šteje tisto, kar zajema vsaj 15 % populacije; tu je torej delež staršev nujen (če se glasbene šole ne bodo vključile v celodnevne šole). Vprašanje odnosov participacije nastaja tudi pri mladinskem tisku – delavec plača za svojega otroka naročnino (za določen list); kako naj mu razložimo, naj po samoupravnem sporazumu izglasuje še delež za mladinski tisk (ali npr. šolsko televizijo) po tej poti? Tu so tudi dijaški domovi, kjer je socudeležba staršev nujna. To vsi razumemo – in vendar so dijaški domovi namenjeni predvsem revnejšim dijakom! Vodstva pa tudi želijo, da bi bil delež družbe čim večji, ker se je laže pogajati z ustanovo kot s starši. Delavske univerze naj postanejo solidna strokovnoizobraževalna ustnova – vendar je soudeležba porabnikov nujna, ne samo razumljiva. In tu so še vzgojnovarstvene ustanove; premalo jih je, še bolj pa manjka vzgojiteljic.

To je resnica. Toda – za postavitev dijaškega doma ali zaposlitev učitelja in vzgojitelja je potreben denar. Ali ga družba zagotavlja glede na smotre, zapisane v ustavi in dokumentih kongresov Zveze komunistov Slovenije in Jugoslavije? Če danes prezremo dvoličnost in pustimo na eni strani idejno, družbeno in znanstveno napredne smotre, na drugi strani pa minimalna sredstva za dosego le teh, bomo čez leto dni lahko samo ugotavljali, da je čas minil – ni pa nam prinesel izboljšanja. Vprašanja materialne osnove niso „neprijetna" ali celo „zaviralna" – pač pa nujna! To so ugotovili tudi udeleženci seje in sklenili, da gibanja potreb v šolstvu ni vselej mogoče vključevati v gibanje gospodarstva: inflacija ni samo slovenski problem; naše šolstvo pa moramo prav v naši republiki speljati na boljšo pot. Razumljivo je torej, da z dosedanjim deležem za šolstvo (3,8 % narodnega dohodka) ne bomo prišli daleč. Postopoma se moramo približevati vsaj poprečju socialističnih dežel (te dajejo za šolstvo 4,3 % narodnega dohodka, Sovjetska zveza daje 7,3 %, zahodna Evropa pa 5,6 %). S samim prelivanjem, izenačevanjem in solidarnostjo znotraj doslej doseženih sredstev ne moremo doseči bistvenega izboljšanja; lahko dosežemo le pravičnejšo porazdelitev.

NEŽA MAURER

Častni doktorat akademiku prof. dr. Maksu Šnuderlu

Ljubljanska univerza se je 7. oktobra zahvalila akademiku prof. dr. MAKSU ŠNUDERLU ob njegovi osemdesetletnici za njegove zasluge za razvoj naše pravne znanosti in ustavne vede ter za graditev samoupravne socialistične družbe.

Jubilantu, nekdanjemu rektorju, je v slovesnem ozračju podelil častni doktorat akademik prof. dr. Janez Milčinski. Slovesnosti so se udeležili najvišji predstavniki družbenega in političnega življenja naše republike.

Izrečenim prisrčnim besedam zahvale in številnim iskrenim čestitkam akademiku Maksu Šnuderlu naj se pridružijo še naše!

Novo obdobje na pohodu

Gibkost ljubljanske univerze

Razveseljivo je, da postaja naša univerza iz dneva v dan bolj gibka: svoj korak si prizadeva uskladiti z zahtevami časa.

Novo samoupravno obdobje, ki je očitno na pohodu, je prvič v zgodovini poseglo v dokaj ustaljena pravila in merila pri vrednotenju strokovnega in znanstvenega dela ter podelitvi nazivov prihodnjim univerzitetnim učiteljem za predmet temelji vseljudske obrambe. Predavatelji tega predmeta so najbolj vidni strokovnjaki in znanstveniki – pripadniki armade.

Pedagoško znanstveni svet univerze je predlagane soglasno sprejel; bil je kos politični odločitvi, s kakršno se naša univerza doslej še ni srečala. Pri merilih za sprejem omenjenih univerzitetnih učiteljev je komisija upoštevala potek dela v vojaških šolah in delo v armadi.

Naj navedemo besede, izrečene v razpravi na seji pedagoško znanstvenega sveta univerze, 7. oktobra: „Strokovno in znanstveno delo v armadi je enakovredno . . . Stvarno moramo oceniti predstavnike armade, vidne vojaške strokovne in znanstvene delavce . . ."

V razpravi so opozorili na to, da bo nova odločitev najbrž sprožila pri nekaterih pomisleke, morda celo ugovore. Eno pa je gotovo: naša univerza postaja čedalje bolj sodobna.

Člani sveta so na svoji seji sprejeli tudi poročilo komisije za usklajevanje meril pri volitvah in ponovnih volitvah fakultetnih učiteljev in znanstvenih sodelavcev ter vse predlagane soglasno sprejeli.

TEA DOMINKO

Usmerjeno izobraževanje

Usmerjeno izobraževanje pomeni prihodnost našega srednjega šolstva. Naloge se delijo na tiste, ki so že družbeno dogovorjene, in na one, ki so še v načrtih. Dejavnost je zelo razvejana – in zdaj na svojem začetku tudi zelo zapletena. Ko jo tolmačimo delavcem v organizacijah združenega dela, dobivamo pripombe, naj gradivo o tem skrajšamo, poenostavimo, skratka, napravimo takšno, da bo mogoče predloge izvesti v praksi.

Čimbolj se poglabljamo v usmerjeno izobraževanje, toliko bolj se kopičijo naloge. In ker raste ta z našo gospodarsko in družbeno stvarnostjo tesno povezana izobraževalna oblika na temelju sedanjega srednjega šolstva, je logično, da nastajajo ob pregledu tega, kar premoremo, največji primanjkljaji. Obsojamo preveliko število honorarnih ur – toda 41 % učiteljev na naših srednjih šolah so honorarci. Če bi ti nenadoma odpovedali delo – ali če bi jim ga odpovedala družba – bi ostalo mnogo oddelkov brez pouka.

Drugo, ob čemer se moramo ustaviti, je dejstvo, da gre v srednjem šolstvu pogosto za natančno specializirane poklice, za tiste, ki predstavljajo stebre naše industrije in gospodarstva. Učenci teh strok pa se izobražujejo še vedno v barakah ali v starih gradovih. Primerjava našega srednjega šolstva z osnovnim ali z visokim šolstvom je tako po kadrovski kot po prostorski plati dostikrat absurdna.

Nastajajo posebne izobraževalne skupnosti: nekatere od teh si resnično prizadevajo za izobraževanje kadrov svoje stroke. Ob tem je treba omeniti lesno stroko ali agroživilstvo; tudi področje avtomobilske industrije in nekaterih drugih razvija svoje veje šolstva. Kolikor se jim dozdeva potrebno, dajejo denar za kadre – toda v večini primerov samo za kadre svoje stroke. Neproduktivne (ali negospodarske) panoge ostajajo tako rekoč nezastopane. In vendar: tudi gospodarstvo potrebuje osnovno šolo, potrebuje učitelje splošnih predmetov na srednjih šolah, potrebuje zdravstvo (torej tudi medicinske sestre) in kulturo! Kot da bi lahko v boju za napredek zmagala samo ena stroka!

Take razprave kažejo, kako pomembno je (ali – bo) usmerjeno izobraževanje. Toda na dediščini sedanjega srednjega šolstva ga bomo gradili res z velikimi žrtvami in naložbami. Zato ne moremo spet začeti pri širjenju učne snovi in šolskih programov (čemur smo pogosto priča), pač pa pri skrbi za učitelje, za kakovosten, sodoben pouk in za materialne temelje tega pouka.

Ker srednja šola ni obvezna, lahko vsaj nekoliko računamo na delovno zavest in poklicno usmerjenost učencev. V interesu družbe pa je tudi, da bodo nadarjeni osnovnošolci nadaljevali šolanje. S tem je logično povezana tudi gradnja dijaških domov: dovolj primernih bivališč, igrišč in drugih prostorov za zunanjošolsko dejavnost srednješolcev. Saj se človekov telesni in interesni razvoj ne končata z osnovno šolo. Sodeč po utesnjenosti, v kateri žive naši srednješolci (sem štejemo tudi dosedanje poklicne šole in podobno), pa lahko vzdržijo ter se prebijejo res samo najbolj zdravi, najbolj sposobni in – najpremožnejši. Ti si lahko na račun staršev privoščijo hrano, stanovanje in tudi kakšno obliko zdrave rekreacije (npr. plavanje ali smučanje), ki pri nas ni poceni.

(Po razpravi republiškega aktiva Zveze komunistov za področje vzgoje in izobraževanja.)

N. MAURER

čim bolje se bomo poznali...

Samo ena telovadnica v šoli

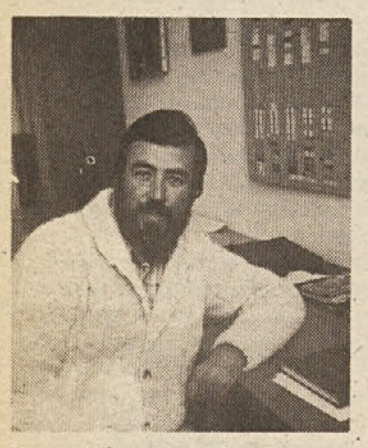

Pomočnik ravnatelja osnovne šole v Cerknici ALOJZ KRANJC.

V vseh osnovnih šolah, tudi podružničnih, na območju izobraževalne skupnosti v Cerknici, imajo v šoli samo eno telovadnico in še ta je v novi osnovni šoli heroja JANEZA HRIBARJA v Starem trgu pri Ložu. Osnovnošolci v Novi vasi na Blokah telovadijo v dvorani doma TVD v Grahovem in v zadružnem domu (v Grahovem imajo vsaj športno šolsko igrišče tik poleg šole). Na Rakeku je telovadnica ob šoli, v Cerknici lahko telovadijo učenci samo na hodnikih v pritličju, ob lepem vremenu pa še na igrišču poleg šole.

„Poleti in ob lepem vremenu," pravijo profesorji telovadbe, „telovadnic ne pogrešamo tako zelo, nekoliko teže je ob deževnih in mrzlih dneh. Vemo, da s telovadbo motimo pouk v razredih, vendar drugače ne gre!"

„Poleg tega," je poudaril pomočnik ravnatelja osnovne šole v Cerknici ALOJZ KRANJC, „že nekaj let v naši šoli zelo manjka prostora. Nimamo telovadnice, primanjkuje pa nam tudi razredov za redno šolsko dejavnost. Občani smo izglasovali samoprispevek. Tudi prednostna lista gradenj z denarjem, zbranim s samoprispevkom, je že sprejeta."

— In katerih del se boste najprej lotili?

„Že prihodnjo spomlad načrtujemo gradnjo prizidka k sedanji osnovni šoli v Cerknici in gradnjo šolske telovadnice, ki naj bi bila hkrati tudi rekreacijsko središče celotne občine.

S prizidkom k šoli bomo dobili še osem učilnic, kajti grozi nam že tretja izmena. Če pa bi v bližnji prihodnosti hoteli preiti na celodnevni pouk, potem bomo potrebovali še dodatnih osem novih učilnic. Tako bomo dobili temeljne možnosti za prehod na celodnevno šolo."

— Česa se boste na področju šolstva ali šolskih zgradb lotili kasneje?

„Osnovna šola v Novi vasi je že zdavnaj odslužila svojemu namenu. Pri domu TVD, kjer sedaj učenci telovadijo, naj bi potem, ko bodo dela pri osnovni šoli v Cerknici končana, začeli graditi prizidek. Temu bo sledila gradnja montažne telovadnice v Grahovem, preureditev osnovne šole na Rakeku, kjer naj bi šolo „povečali" še za eno nadstropje in preuredili telovadnico."

— Kar zadeva telovadne prostore: katera šola na območju cerkniške izobraževalne skupnosti jih najbolje potrebuje?

„Cerkniška osnovna šola, nato pa osnovna šola v Novi vasi, šola v Grahovem, skratka, tako revni kot smo pri nas s šolskimi telovadnicami, so menda malokje!

— Kaj najbolj ovira gradnjo prizidka in telovadnice?

„Nedvomno je največja ovira, ne samo za nas, temveč za slehernega investitorja 50-odstotni polog od predračunske vrednosti opravljenih del. To bi bilo res treba drugače urediti, če hočemo vsaj delno rešiti prostorsko stisko v šolah in dati učencem v novih telovadnih prostorih kakovosten in strokoven pouk. Še sreča, da imata veliko razumevanja za tovrstno gradnjo Koprska in Ljubljanska banka s svojima poslovnima enotama v Cerknici!"

TONE URBAS

Na rob

Šole brez učiteljev

Med lanskim in letošnjim septembrom, ali drugače rečeno: v minulem šolskem letu je osnovne šole zapustilo kar 434 učiteljev.

Iz poklicnih, tehniških in drugih srednjih šol je odšlo v enakem času 157 pedagoških delavcev. Gimnazije jih je zapustilo 45, vzgojnovarstvene zavode pa 65.

Iz posebnih osnovnih šol je „pobegnilo" sedem pedagoških delavcev.

Proces odhajanja pedagoških delavcev iz vzgojnoizobraževalnih organizacij se še ni umiril. Kaj šele ustavil ali zajezil!

Novih učiteljev in vzgojiteljev je premalo. Nekateri kažejo kot krivce takega stanja neuspele razpise, nenačrtno kadrovsko in štipendijsko politiko, pomanjkanje prostorov v dijaških in študentskih domovih itd. Marsikje pa šole sprejemajo na delo absolvente raznih srednjih, višjih in visokih šol. Ponekod celo brez pedagoške izobrazbe!

V Sloveniji je prav ob začetku novega šolskega leta kar 19 osnovnih šol prešlo na celodnevni pouk. V teh šolah je 3.099 učencev. V prihodnjem letu bo imelo celodnevno šolo že štiriinštirideset osnovnih šol. „Vsaka občina v enem letu vsaj eno novo celodnevno šolo!" To naj bi bilo vodilo pri akciji vpeljevanja celodnevnih šol v prihodnjih nekaj letih.

Lanska in predlanska načrtna akcija za povezan vpis na prvo stopnjo usmerjenega izobraževanja je sicer rodila nekaj sadov. Tudi v prihodnje si bo treba načrtno prizadevati za večji vpis.

Člani strokovnega sveta za vzgojo in izobraževanje v SR Sloveniji so zaradi nenehnega pomanjkanja pedagoškega kadra in za trajno rešitev teh zares perečih težav že storili korak k družbenemu dogovoru o reformi izobraževanja pedagoških delavcev. Zato da bi družbi zagotovili dovolj strokovno usposobljenih vzgojiteljev v vzgojnovarstvenih zavodih in domovih za učence, učiteljev v osnovnih šolah in zavodih.

TONE URBAS

»Ne zanemarjajmo otrokovih sposobnosti!«

Ob 30-letnici osvoboditve in prazniku cerkniške občine so bile minule dni številne prireditve, ki so pričale o nenehnem gospodarskem in kulturnem razvoju občine. Med pomembnejše dosežke na področju šolstva v občini sodi nedvomno tudi začetek celodnevne osnovne šole v Starem trgu.

Za sedaj so se odločili, da bodo imeli celodnevni pouk samo z učenci sedmega in osmega razreda. To pa seveda ne pomeni, da se ne bosta že prihodnje šolsko leto tema dvema razredoma pridružila še dva ali več razredov. „Kajti," kot je na krajši slovesnosti poudaril ravnatelj osnovne šole heroja Janeza Hribarja v Starem trgu JANEZ ŠTRITOF, „to se nam zdi tako nemogoče, kot se nam je zdelo nemogoče letošnjega avgusta, ko smo začeli razmišljati o prehodu dveh razredov na celodnevno šolo. Idealnih možnosti za prehod na celodnevno šolo ni menda nikjer, zato jih tudi mi ne moremo pričakovati, še manj pa zahtevati. Ustvarili si jih bomo morali sami, kajti dobro se zavedamo prednosti take šole!"

V oddelkih sedmega in osmega razreda je kar 112 učencev. Hkrati s šolsko dejavnostjo razvijajo tudi interesne dejavnosti zunaj šole. Učenci sodelujejo v dramskem, biološkem, fotografskem, košarkaškem, nogometnem, pevskem, šahovskem, smučarskem, matematičnem in v drugih krožkih. Večino teh krožkov vodijo strokovnjaki iz gospodarskih in drugih organizacij; to je nedvomno posebnost te šole.

Druga posebnost pa je, da je to doslej edina šola, ki je delno prešla na celodnevno šolo in začela z njo pri sedmem in osmem razredu; poskus je zbudil med strokovnjaki veliko zanimanje. Kasneje, ko se je posebna komisija dodobra spoznala z delom celodnevnega pouka sedmega in osmega razreda, je delo prosvetnih delavcev te šole dobro ocenila.

Ob koncu srečanja je številnim gostom spregovorila tudi pedagoški vodja tovarišica Lavrenčičeva, ki je med drugim dejala:

„Šolo moramo krojiti po sposobnostih in interesih posameznih učencev. Ne zanemarjajmo otrokovih sposobnosti, ker nismo tako bogata družba, da bi si to lahko privoščili!"

TONE URBAS

Pouk v osmem razredu sta si ogledala skupaj z gosti tudi ravnatelj osnovne šole Heroja Janeza Hribarja v Starem trgu pri Ložu Janez Štritof in tajnik izobraževalne skupnosti v Cerknici Franc Dolničar (v sredini).

Prejšnji in zdajšnji ravnatelj osnovne šole ter pedagoški vodja šole so seznanili predstavnike gospodarskih in družbenopolitičnih organizacij v občini z delom celodnevne šole.

Dramsko-recitacijski krožek, ki ga vodi IVA MELETOVA, pri vajah za skupno recitacijo pesmi Maričke Žnidaršič. (Foto: Tone Urbas)

Škofja Loka

Nova imenovanja

Pred dnevi je izvršni svet skupščine občine Škofja Loka imenoval za novega ravnatelja osnovne šole v Gorenji vasi Borisa Klemenčiča, za ravnateljico osnovne šole Cvetka Golarja v Škofji Loki Polonco Jeseničnikovo, dosedanjega ravnatelja osnovne šole Padli prvoborci v Žireh Slobodana Poljanška pa so ponovno imenovali za ravnatelja.

Po treh letih učbeniki zastonj

Štiri leta je minilo, odkar so se v osnovnih šolah na območju izobraževalne skupnosti v Slovenskih Konjicah lotili zbiranja brezplačnih učbenikov. Že prve akcije so bile spodbudne, saj je veliko učencev ob koncu šolskega leta zapustilo knjige šoli – v brezplačno uporabo. Po štirih letih prizadevanj in razumevanja učencev ter ravnateljev šol so letos prvič dobili vsi učenci s celotnega območja izobraževalne skupnosti v Slovenskih Konjicah vse učbenike v brezplačno uporabo. Šole kupijo le nove šolske knjige, ki izidejo tisto leto, in dokupijo manjkajoče.

„Če bi hoteli ob začetku letošnjega šolskega leta," je dejala tajnica izobraževalne skupnosti v Slovenskih Konjicah ROZIKA SODINOVA, „nakupiti učencem vse šolske knjige, bi potrebovali za okoli 2800 učencev, kolikor jih je v letošnjem šolskem letu vpisanih v vseh osnovnih šolah na našem območju, okoli 800.000 din. Precejšnja vsota, mar ne? Z razumevanjem staršev, učencev in učiteljev pa smo dobili letos tako poceni učbenike kot morda nikjer drugje!"

-tu-

Zmaga domačinov

Na igrišču pri osnovni šoli v Cerknici je bil minuli teden vsakoletni turnir v malem nogometu. Sodelovali so osnovnošolci z območja cerkniške izobraževalne skupnosti. Letošnjega turnirja se je udeležilo pet ekip iz osnovnih šol Cerknica, Grahovo, Nova vas na Blokah, Stari trg pri Ložu in iz Rakeka.

Dež je le nekoliko pokvaril prireditev, ki bi si jo sicer ogledalo veliko več gledalcev.

Po trdem športnem boju je letos zmagala na prvenstvu osnovnih šol v nogometu na območju cerkniške občine ekipa osnovnošolcev iz Cerknice, ki ni izgubila nobenega srečanja. Na drugo mesto se je uvrstila šolska ekipa iz Rakeka pred ekipami Starega trga, Nove vasi in Grahovega.

Mladi nogometaši petih osnovnih šol na občinskem prvenstvu osnovnih šol v malem nogometu na igrišču pred osnovno šolo v Cerknici (Foto: T. Urbas)

Bohinjska Bistrica

Priprave na celodnevno šolo

Za sedaj ima le nova osnovna šola v Bohinjski Bistrici vsaj nekaj možnosti za organizacijo celodnevne šole. Ta šola je tudi edina izmed vseh osnovnih šol na območju radovljiške izobraževalne skupnosti, ki se je že začela pripravljati za prehod na sodobnejši način pouka in vzgoje. Predvidevajo, da bodo v Bohinjski Bistrici začeli s celodnevnim poukom že v drugem polletju letošnjega šolskega leta.

Maribor

Najprej na Duh na Ostrem vrhu

Ob koncu tega meseca bo krenil na pot prvi potujoči vrtec na območju mariborske občine. Potujoči vrtec so izdelali v mariborskem Karoseristu. Z njim bodo obiskovali kraje v mariborski občini, kjer rednega varstva otrok ni mogoče organizirati. Potujoči vrtec je namenjen petletnim in šestletnim otrokom, ki naj bi v njem dobili enako osnovo kot v mali šoli.

Novi vrtec bo najprej obiskal krajevno skupnost Duh na Ostrem vrhu.

Cerkno

Še sto starih milijonov

Osnovna šola v Cerknem – spomenik NOB je bila odprta že leta 1972, vendar še vse do danes ni dokončno zgrajena. Manjka ji še pritlično krilo, ki bi dajalo streho oddelkom v nižjih razredih. Šolo so sicer že začeli dograjevati, stala pa bodo okoli 320 starih milijonov dinarjev. V te namene so že zbrali 270 starih milijonov dinarjev, pri zbiranju sto starih milijonov, kolikor bodo še potrebovali za dograditev šole, za zunanjo ureditev in opremo učilnic pa upajo, da jim bodo tako kot dosedaj pomagale delovne organizacije, posamezniki in družbenopolitične skupnosti.

Maribor

Veliko prvošolčkov

Na območju mariborske izobraževalne skupnosti se je letos vpisalo v prve razrede osnovnih šol kar 2735 prvošolcev; 40 od teh je pričelo prvo leto šolanja v posebni osnovni šoli.

tem bolje bomo delali...

Zavzeto in dejavno

Strokovni zbor slavistov v Postojni

Med 2. in 4. oktobrom je bilo v Postojni strokovno zborovanje Slavističnega društva Slovenije, ki je ob tej priložnosti praznovalo 40-letnico. Na letošnjo prireditev – na njej sta sodelovala tudi zavod SRS za šolstvo in RK SZDL – je prišlo okoli 400 slavistov, vsekakor več, kot je bilo pričakovati. Že to potrjuje, da slavisti vse bolj čutijo potrebo po medsebojnem povezovanju, izmenjavanju izkušenj, bogatenju na strokovnem področju in da zavzeto in skrbno spremljajo spremembe v našem šolstvu.

Program zborovanja bi lahko porazdelili na prevladujoči delovni in na slavnostni del. Glavnina literarnega programa je bila posvečena delu in osebnosti Lojza Kraigherja. Domačinka Boža Brecljeva je pregledno in živo predstavila osrednja dela L. Kraigherja, ugotavljajoč večplastnost njegovega literarnega podajanja. Dušan Moravec je spregovoril o Kraigherjevem zbranem delu in posebej o različicah v njegovi dramatiki; pri tem je dokazal, da dobro pozna snov. Evald Koren se je omejil na Kraigherjev doslej neobjavljeni roman – izšel je le v odlomkih – Krista Alba in označil značilne vsebinske, slogovne in idejne komponente. Lojz Kraigher je menil, da je to njegovo najboljše delo. Spominsko pričevanje iz življenja in dela L. Kraigherja je s temperamentom oživljal Bratko Kreft. Janez Rotar se je osredotočil na polemični odnos pred vojno „Kreža kontra Kraigher“ ter osvetlil morda slovenistom manj znano plat medalje. Že z jezikovnega vidika je Stane Suhadolnik obravnaval knjižni jezik v različicah Kraigherjeve Školjke. Edino literarno temo, ki ne sodi h Kraigherjevemu delu, je podal Boris Paternu. Obravnaval je prozo Florijana Lipuša koroške umetniške besede in s preseganjem le tega v območju na celotno slovensko pripovedništvo. Omejil se je na bistvene značilnosti pri tematiki in idejnih izhodiščih F. Lipuša ter opozoril na svež artizem v besednem oblikovanju. Tu in drugod smo čutili, da je bil čas za predavanja kratko odmerjen, vendar je disciplinirana uravnanost predavateljev pripomogla, da so lahko podali zaokroženo celoto.

V jezikovnem delu je bil prebran referat Jožeta Toporišiča o semantiki stavka; prispevek je praktičnega značaja. Ivanka Kozlevčar je govorila o dveh funkcijah glagola z oslabljenim pomenom in odkrivala manj znano jezikovno območje. France Novak se je usmeril v semantiko glagola „imeti“ ter osvetlil praktične primere, ki se jih včasih manj zavedamo. Ada Vidovič–Muha je predavala o pridevniških sklopih v Cankarjevih črticah, torej pri zelo značilnem slogovnem prijemu pisatelja, in ga osvetlila v jezikovnostilnem tipičnem položaju.

Ob desetletnici pisma SZDL v zvezi s slovenščino v javni rabi je zastopnik RK SZDL – kot tudi slavisti – znova potrdil aktualnost tega problema; oboji so načeli probleme, ki paše čakajo dejavnosti. Skrb za materinščino navsezadnje ne more biti le domena slavistov. Na tem področju bi bila zaželena široka dejavnost slavistov in drugih – tudi predstavnikov podjetij, uradov, javnih obveščevalnih sredstev itd. Seveda pa je treba pričakovati prav pri slavistih vso potrebno strokovno podporo in živo odzivnost v stvarnih razmerah današnje slovenščine.

Posebne pozornosti je bila deležna slovenščina v usmerjenem izobraževanju. Vsakdo je lahko dobil kratek sinopsis poglavitnih tez, ki zadevajo slovenščino v usmerjenem izobraževanju; le-te so lahko tudi tvorno gradivo in spodbuda za slavista, da z vprašanji, dopolnili, s sodelovanjem pripomore h kristalizaciji tega problema. Podano gradivo še ne daje dokončne podobe, pa tudi številčna udeležba ur slovenščine in nakazana; prav iz teh razlogov bi bila nujna trezna in prepričljiva dejavnost slavistov, posebno praktikov z dolgoletnimi izkušnjami.

Za strokovno združenje je pomemben tudi novi pravilnik Slavističnega društva Slovenije, ki so ga sprejeli na zborovanju; odslej namreč ne bodo več obstajale podružnice, vendar si lahko obetamo široko povezovanje slavistov. Predsednica SDS Breda Pogorelčeva, ki je zelo dejavno vodila delo, odkar je prevzela predsedniško mesto, je tudi ves čas zborovanja znala tolmačiti premike in vprašanja v zvezi s slavistično stroko. Odkritje spomenika Lojzu Kraigherju v Postojni je potekalo v svečanem ozračju, nato pa so podelili častno članstvo SDS.

I. G.

Kdaj potrebuje dijak pomoč?

Vsi trije: učenec, njegovi starši in profesor, ki ga uči, želijo isto: da si učenec pridobi trdno znanje, ki mu bo koristilo v življenju. Če en dejavnik pri tem odpove, bo gotovo kje zaškripalo. Vzrok za to je lahko profesorjeva slaba razlaga, ki je učenec ni razumel, ali starši, ki ne spremljajo njegovega dela, ali pa učenec sam, ker je predmet zanemaril.

Težave so lahko dvojne. Učenec lahko zabrede vanje po svoji krivdi, ker ni sledil profesorjevi razlagi, ali pa je imel malomaren odnos do predmeta in ni opravljal doma nalog; tako je sproti pozabljal snov, ki se mu je nabirala. Poprijel je šele takrat, ko mu je drla voda v grlo. Drugačen pa je tisti učenec, ki si prizadeva, a ne zmore. Je molčeč, staršem marsikaj prikrije, tako da zvedo prepozno za njegove neuspehe. Drugi je bolj pomoči potreben kot prvi. Obema pa je treba pravočasno pomagati, če nočemo nesreče. Prvemu bodo zadostovale le malenkostne injekcije, drugemu pa bo potrebna nenehna pomoč toliko časa, dokler je sam ne bo odklonil.

Vsi pametni starši bodo ravnali tako, če hočejo sinovom in hčeram dobro. Profesorji bodo istega mnenja, pa tudi učenec bo zadovoljen, ker mu bomo pomagali prebroditi težave.

Toda, kaj se dogaja? Učenec prepozno pove staršem, da je globoko zabredel v močvirje, iz katerega se bo težko rešil, pa tudi starši, ki redno zasledujejo uspehe svojih varovancev, so včasih zelo nerodni. Otroku pomagajo že skoraj prepozno. Nekoč me je mati prosila za pomoč po telefonu, tedaj ko je bilo že štirinajst dni pouka v drugem semestru. Vprašal sem jo, kakšne ocene je prejel njen sin v prvem semestru. Odgovorila mi je, da je bil povsem negativen. Rekel sem ji, da se oglaša, po mojem mnenju, malce prepozno. Učenca bi moral začeti poučevati že ob polletnih počitnicah. In spet mi je odgovorila: „Boste že vi s svojo strogostjo kako uspeli!“ Odložil sem slušalko, in ni me več klicala.

In še drug primer: Mati me je prosila za pomoč pravočasno. Učenka je bila res v hudih težavah, toda ne po svoji krivdi; zelo prizadevna je bila, samo zmogla ni. Ko je mati potožila razredničarki o težavah, ji je ta odgovorila, da dekle ne potrebuje inštruktorja.

Ne morem razumeti takega odgovora, pa tudi mati je pojasnila, da je njena dolžnost pomagati otroku. Zato je to storila. Šele na ta odgovor je razredničarka umolknila. Večina profesorjev lepo sodeluje z inštruktorji. Dober inštruktor v resnici lahko reši učenca. To velja za matematiko, prav tako pa tudi za jezike.

ANTON ŠLIBAR

Zgodovinski dogodek

V zgodovini slovenskega šolstva najdemo podatke o tem, da sega ustanavljanje osnovnih šol v dobo razsvetljenstva, v drugi polovici 18. stoletja. Od takrat pa do danes se proces ustanavljanja novih osnovnih šol še ni ustavil. Vse večja in hitrejša koncentracija prebivalstva v središčih narekuje ustanavljanje novih šol. Celje je npr. imelo takoj po osvoboditvi 2 osnovni šoli, sedaj jih ima že 6, Velenje 1, sedaj so že 3, gradijo pa že četrto, da ne govorimo o Ljubljani, Mariboru itn.

Kakor smo na eni strani priče nastajanju novih šol, pa smo na drugi strani tudi priče njihovemu ukinjanju. Vsako novo šolo odpiramo z velikim pompom, opisujemo jo v časopisih in radiu, na slovesnost vabimo zastopnike našega javnega življenja itd. Ob ukinitvah pa smo kar tiho, kot da bi nas bilo sram pred prizadetim prebivalstvom.

Menim, da je zgodovinski dogodek ne samo ustanavljanje, temveč tudi ukinjanje osnovnih šol. Tudi to zapušča v kraju vidne posledice, prek katerih ne moremo kar tako preprosto, pavšalno in površinsko. Da se bomo razumeli: razumljivo je, da ukinjamo višje razrede tam, kjer ni možnosti za uspešen pouk, kjer bi morali višje razrede kombinirati, ker je premalo učencev, ni strokovne zasedbe, učil itn.

Povsem drugače in mnogo bolj boleče pa je, če šolo kar ukinemo. Zaradi selitvenih tokov, pravimo, da v kraju ni več otrok in razumljivo je tako. Povsem drugače pa je, če je število otrok od 1. do 4. razreda tolikšno, da lahko dva razreda združimo v oddelek, ki ustreza zakonitim normativom, šolo pa ukinemo. Včasih smo v teh zadevah preveč togi in se vse preveč strogo držimo črke zakona. Ker manjkata oddelku npr. 2 ali 3 učenci do predpisanega števila, nam pride to prav kot argumetn za ukinitev. Kje pa v glavnem ukinjamo osnovne šole?

Tako je v nerazvitih območjih, kjer so izseljitveni tokovi najmočnejši. Vsi vemo, da je učenec v „čistem“ razredu deležen bolj kakovostnega učno-vzgojnega procesa – vendar to tudi ni vse. Otroke trgamo že v najnežnejši mladosti iz njihovega življenjskega okolja ter jih prevažamo po najslabših cestah z avtobusi v večja šolska središča. Na avtobusna postajališča smo seveda ob tem povsem pozabili, ker za to ni denarja in tako so ti malčki izpostavljeni vsem vremenskim neprilikam v vseh letnih časih. Starši so upravičeno zaskrbljeni za zdravje otrok. Z ukinitvijo šole navadno preneha v tistem kraju sleherna kulturna dejavnost, ni več prireditev, ne roditeljskih sestankov, ne pogovorov staršev z učitelji. Še in še bi lahko naštevali.

Menim, da je naloga nas slovenskih učiteljev, da budno spremljamo ta dogajanja in smo do njih objektivni. Ne prepuščajmo reševanja tako pomembnih problemov, kot je ukinjanje šol ozkemu krogu ljudi na občini ali TIS. Nedvomno učitelj v kraju najbolje pozna selitvene tokove, v matični knjigi na občini lahko ugotovi število rojstev v zadnjih šestih letih in s tem ve, kolikšen bo vpis v naslednjih letih. O vsem tem naj se pogovori z dejavniki v krajevni skupnosti ali na zboru krajanov. Krajani morajo biti o zadevah obveščeni, ne pa postavljeni kar pred opravljeno: šolo so ukinili. Ne glejmo nenehno skozi očala ekonomike – vsem nam je jasno, da je šola z malo učenci dražja – zavedajmo pa se, da je otrok v odročnem predelu naše domovine tudi slovenski otrok, ki mu naša ustava zagotavlja obvezno brezplačno šolanje. Naših odročnih krajev ne smemo oropati kulturno-prosvetnih središč, kar so naše šole vedno bile.

ERNEST REČNIK

Kako je rasel zavod za zaščito in usposabljanje slepih v Škofji Loki

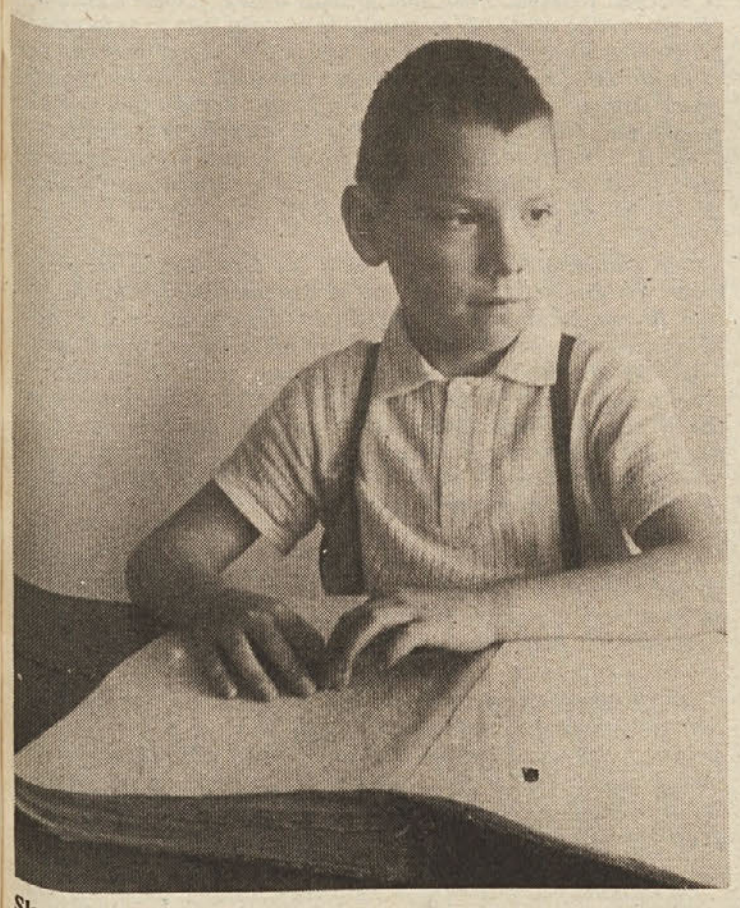

Slepemu so roke oči . . .

Letos, ob tridesetletnici osvoboditve, objavljamo ta zapis o ustanovitvi, razvoju, delu in življenju slepih v zavodu za slepe v Škofji Loki, ki že štirideset let daje streho in zaščito ljudem, prizadetim na vidu.

Moto: Svet je lep in če ga gledamo s pravimi očmi, postaja vsak dan dragocenejši in lepši. Za to pa niso potrebne samo oči, organ vida, ampak notranje oči, notranji posluh za zunanji svet. In ta dar imajo največkrat tisti, ki so za zaznavanje barv, za dojemanje svetlobe in oblik nedojemljivi, ki so tako ali drugače poškodovani na očeh. Vendar ni treba misliti, da zaradi tega živijo brez sonca. Iz njihovih duš sije dan, za temnimi naočniki se skriva veliko svetlega. Imajo tudi srce in pogum, samo razumevanja in pomoči so potrebni.

Do konca prve svetovne vojne so se slepi iz Slovenije šolali največ v avstrijskih zavodih, nekaj tudi v italijanskih. Seveda so imeli to možnost le bolj premožni. Šele razpad Avstro-Ogrske, leto 1918 (s prihodom šestdesetih slepih vojakov iz Gradca, ki so dobili prostore v belgijski kasarni) se šteje za ustanovitev prvega slovenskega zavoda v Ljubljani. Leta 1922 se je zavod preselil v Kočevje, vanj pa so prihajali tudi oslepeli šoloobvezni otroci. Vzdrževanje zavoda je prevzela država, oskrbnine pa so se krile iz raznih volil in daril, pa tudi s plačevanjem premožnejših staršev. Država je dajala k oskrbninam le majhne dotacije.

Zavod v Kočevju so postopoma zapuščali slepi vojaki, leta 1929 pa tudi drugi slepi oskrbovanci. Že leta 1921 je bila ustanovljena organizacija „Podporno društvo slepih“, „Kuratorij za slepce“, ki je bdel nad na novo ustanovljenim zavodom za slepe, pa se je preimenoval v društvo „Dom slepih“. Leta 1935 je bil odkupljen iz volil in daril nad šeststo let stari Strahlov grad v Škofji Loki, kamor se je naselilo prvih 30 slepih invalidov. V njem so dobili zaposlitev kot ščetarji, pletarji in metlarji, potem ko so se že usposobili za te poklice v Kočevju. Nekaj je bilo tudi takih, ki so v domu dobili le zatočišče.

Med drugo svetovno vojno so Nemci slepe preselili v sosednje župnišče, grad pa je zasedlo vojaštvo.

Po vojni, leta 1945, je takratno ministrstvo za socialno politiko v gradu spet ustanovilo „Dom slepih“, z nalogo, da nudi slepim vso oskrbo, predvsem pa da zaščiti starejše osebe. Zopet je bila organizirana vrbopletarska in ščetarska obrt. Po prizadevanju takratnega ministra za socialno politiko dr. Antona Kržišnika je bil grad nekoliko adaptiran, napeljali pa so tudi centralno kurjavo.

Leta 1948 so v domu slepih pripravili načrte za nov trakt. V njem so uredili delavnice, pisarniške in druge pomožne prostore, v spalnicah pa je bilo prostora za 30 oseb. Novi trakt je bil odprt decembra 1954. Leta 1949 je bila že ustanovljena obrtna šola vrbopletarske stroke, ki je delovala vse do leta 1961.

Sočasno je tudi zavod za slepo mladino v Ljubljani dopolnjeval osnovnošolsko znanje gojencev s poklici in iskal poti za kompleksno rehabilitacijo. Že od vsega začetka pa se je odvračal od klasičnih obrti in delavnic. Organizirali so dopolnilne tečaje za telefoniste, gospodinje ipd. Nekateri starejši gojenci so se takoj zaposlili, drugi pa so nadaljevali učenje v Zagrebu (daktilografija), v Beogradu (fizioterapija) ali pa so se vpisovali v redne gimnazije. Šolska reforma in ustrezni zakoni, republiški zakon o posebnem šolstvu iz leta 1960, zakon o poklicni rehabilitaciji otrok zavarovancev iz leta 1960, pravilnik o kategorizaciji in evidenci otrok z motnjami v telesnem in duševnem razvoju iz leta 1960 in drugi zakoni so jasneje začrtali pot osnovnošolskega in poklicnega izobraževanja slepih.

Ker je zavod v Ljubljani zaradi prostorske stiske omejil sprejemanje le na rehabilitacijo pošolske mladine, je to nalogo vse bolj prevzemal dom slepih v Škofji Loki. Leta 1950 so ustanovili vajensko šolo, za predavatelja in vodjo šole pa je bil določen slepi profesor Peter Confideti.

Dom slepih v Škofji Loki je sprejel tudi nad 100 oskrbovancev, pretežno starejših ljudi. V njem je bilo zelo razvito kulturno in prosvetno življenje, pevski zbori, akademija, proslave, branje leposlovja in rekreacija z izleti in v domovih na morju.

Na predlog Zveze slepih Slovenije je republiški svet za socialno varstvo leta 1960 sklenil, naj se v domu slepih opusti šola za učence v gospodarstvu, in priporočil, da se organizirajo posebne učne delavnice na podlagi zakona o invalidskih delavnicah, ki je izšel leta 1961. Zato je obrtna šola prenehala delovati v letu 1960/61.

INVALIDSKE DELAVNICE

Usposabljanje za poklic, možnost dobiti delo, se osamosvojiti, to daje utrip vsakemu človeku. S tem dobi občutek enakopravnosti, varnosti in samozavest. Delo pa je tudi zdravilo.

Naloga invalidskih delavnic je bila izvajati rehabilitacijo, prekvalifikacijo in zaposlitev invalidnih oseb. Z dejavnostjo so začele januarja, leta 1962. Slepe so začeli usposabljati tudi v kovinski in elektro stroki, v lesno-predelovalni stroki, obdržali pa so še klasične obrti.

Invalidske delavnice pomenijo premik k naprednejšim oblikam dela s slepimi, hkrati pa bolj organizirano poklicno usposabljanje.

(Nadaljevanje prihodnjič)

pod reflektorjem

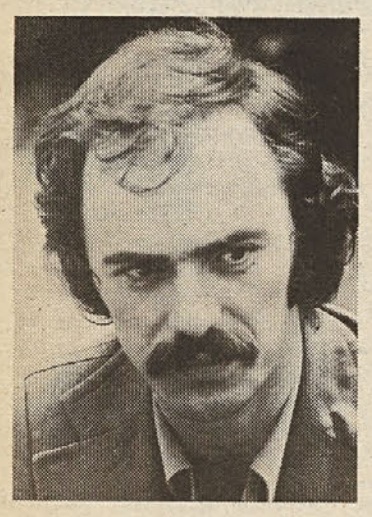

PIŠE:
SILVO TERŠEK

Šola je kot veliko srce

Potisnjena ob rob vasi, po kateri je prelit asfaltni trak (ko bi otroci vedeli, kakšne so ceste drugod!), stoji častitljivo stara in pomlajena z vsem, kar v takšnem kraju lahko rodi sodobni čas. Pišec ni zaprl nebesni svod, ki se tesno spušča za vinskimi griči, vas ni zadremala ob pesmi klopotcev in škripanju lojtrskih voz. Naj so bile ceste še tako slabe, slepi tir niso bile. Prenekaterega so odpeljale v svet, čeprav samo za kratek čas. Tudi dandanes jih je od 1400 prebivalcev krajevne skupnosti več kot sto zaposlenih v tujini. Pospešeno so začeli odhajati leta 1960. Zemlja je slabo rodila in tudi vinogradi niso prinašali tolikšnega dohodka kot dandanes. Življenje je bilo odvisno samo od pridnosti žuljavih rok. Z leti pa je vendarle prišel čas, ko vse več ljudi obdeluje vinograde s stroji. In mnogi se po trdem delu v tujini vračajo med domače prgišče hiš. Kdor bi se v teh dneh po mnogih letih ustavil v Pišecah, bi ga te nič več ne spominjale na samotno postajo, kjer izstopajo le tisti, ki želijo umreti doma. Sredi Pišec je zrasla nova vas. Ni pognala kot goba po dežju – zgradili so jo domačini.

Tudi šola, potisnjena ob rob vasi, se je spremenila. Rodila se je leta 1905. Med vojno je skoraj umrla v plamenih. Takoj po osvoboditvi so jo obnovili in takšna je ostala do leta 1972. Zdelo se je, kot da bi čakala, da si najprej opomorejo tisti, ki jim je namenjena, zaradi katerih živi. Upala je, da se bodo nekoč le spomnili nanjo in ji v zahvalo vlili nekaj nove krvi. V šolo prihaja veliko otrok iz precej oddaljenih krajev. Tako se je v hudih zimah večkrat primerilo (recimo na Orlih!), da so starši svoje otroke prinašali v koših do malo bolj prometne ceste. Mokri in premraženi so se pozneje stiskali ob lončenih pečeh, ki so zelo malo zalegle sredi debelih šolskih zidov.

Leta 1972 je dobilo poslopje centralno kurjavo, parketna tla in novo streho. Obnovljena je bila razsvetljava, uredili so sanitarije in v kleti je nastala majhna telovadnica. V razredih se nič več ne kadi, na radiatorjih celo posušiš mokro obleko.

Tako je torej dandanes v tej najmanjši šoli v brežiški občini, v šoli s 160 učenci. Ima pet oddelkov dopoldan in tri popoldan. Tudi za vrtec so našli prostor pod novo streho.

Še sreča, da se je rodil v neposredni bližini Pišec. Ljudje ob morju se ponavadi ne bojijo valov – tudi plavati znajo. In za Marjana je bil svet, v katerem je začel poučevati leta 1963, skoraj na dlani. No, pa vendar ni bilo čisto tako! Čeprav je bil sin učiteljske družine in ni obiskoval učiteljišča zato, da bi se pozneje zaposlil v banki, ga je novi kos učiteljskega kruha presenetil. Tako je bil trd, da ga ni mogel zdrobiti z zobmi, ki so mu zrasli med študijem na celjskem učiteljišču. Postalo mu je celo žal, da se je odločil za ‚šolmoštrski' poklic.

„Na učiteljišču smo spoznavali delo v vzorno urejeni šoli. V Pišecah sem se počutil kot plavalec, ki se mora znova učiti plavati. Delovne razmere so bile popolnoma drugačne, izobrazbena raven učencev je bila tu mnogo nižja kot v celjski vadnici. Učiteljev je bilo malo. Bil sem zelo obremenjen z najrazličnejšim delom zunaj šole, z družbenopolitičnim delom v krajevni skupnosti. Učitelji, ki smo stanovali v Pišecah, naj bi bili nosilci vsega političnega, kulturnega in športnega dela v kraju. Sem rekel, da me je to delo utrujalo? Že res, pa tudi zadovoljevalo me je. Za najrazličnejše akcije mi ni bilo nikoli žal časa, pa tudi denarja ne. Krona takšnega prizadevanja pa je bilo to, da je privabilo delo peščice idealistov v naše vrste tudi drugo mladino, ki je stala prej ob strani.

Ob robu Pišec stoji šola, ki se je s krajem ponovno pomladila. (Foto: S. Teršek)

Neobremenjeno bi smel trditi, da v našem kraju ni družbenopolitično nezainteresiranih prosvetnih delavcev. Spoznali smo, da je lahko sleherni vključen v ta ali oni organ v krajevni skupnosti in da mu to celo koristi. Seveda pa pri nas tudi nismo pretirano obremenjeni z delom v šoli. Učitelja, ki se požrtvovalno vključuje v družbenopolitično življenje v vasi, včasih tudi pohvalimo; recimo na zboru delegatov v krajevni skupnosti. Majhną pozornost lahko rodi veliko zadovoljstva!"

Kadar jim vreme ne zagode, se Pišečani lahko pohvalijo z dobro letino sadja in s kapljico, ki omehča srce in noge. Na marsikaj so ponosni, nekaj pa jih le vleče k tlom. Prenekateri starši so nezaupljivi do izobraževanja svojih otrok. Bojijo se, recimo tega, da se otroci po študiju ne bi vrnili na domačije, da bi lepšali svet v že tako imenitnih krajih. Veliko otrok ostane po končani osnovni šoli doma. Strah pred pomanjkanjem delovne sile je močnejši od besed, s katerimi učitelj usmerja učence v poklic. Prav zaradi tega je povprečna izobrazbena raven v omenjeni krajevni skupnosti izjemno nizka: le nekaj prebivalcev ima višjo izobrazbo – visoke pa nihče. Starši si seveda želijo, da bi bil njihov otrok zaposlen v Brežicah (ki so zaradi slabe ceste dalj, kot bi bile lahko!) in bi se po delu vozil domov. Sleherna ped zemlje kliče po njihovi pomoči.

In na hladni šolski steni (odkar imajo centralno ogrevanje je mnogo manj hladna) ostajajo besede: ZNANJE JE NAŠA NAJVEČJA MOČ. V to pa včasih celo učitelji povsem ne verjamejo. Po letu 1970 je sicer zapihal drugačen vetrič (tako pravi Marjan) in učitelji lahko dandanes ‚normalno' živijo. Toda . . .!

Leta 1972 je postal Marjan Vučajnik ravnatelj osnovne šole Maks Pleteršnik v Pišecah. Z delovnim kolektivom si je srčno prizadeval, da bi imeli boljše delovne razmere – učenci in učitelji. Pri tem jim je veliko pomagala izobraževalna skupnost. Učitelji so uporabljali pri svojem delu nove načine poučevanja. Predavanje, frontalni pouk so potisnili v arhiv. Programirani pouk je postal sestavni del njihovega dela. Opremili so se s sodobnimi učnimi pripomočki. Uvedli so celo kabinetni pouk, ki je prilagojen razmeram v šoli.

Trta in šola imata precej skupnega; potrebujeta veliko pozornosti. Bili so časi, ko je bilo tega ‚skupnega' še več. Starši so prihajali na roditeljske sestanke pod junaškim vplivom ‚bizeljčana'. Težave s slabo oblečenimi in hranjenimi otroki so se zdele skoraj nepremagljive. Toda dandanes imajo vsi ti pomembno družbeno pomoč; pomaga jim izobraževalna skupnost, . skupnost otroškega varstva . . .! In vendar je le malo razredov, v katerih ne bi bilo učencev s posledicami, ki jih zapusti v družini alkoholizem. Še sreča, da komisije za socialno skrbstvo v krajevnih skupnostih ne živijo samo na papirju.

Uspehi so kot spomladansko sonce za teloh. Pišece in njeni prebivalci niso več takšni, kot so bili nekoč. Dela bo seveda še veliko. Kot marsikje, je tudi v tem kraju težko, ker manjkajo učitelji za nekatere predmete.

„. . . Pri tem si pomagamo z izposojenimi učitelji iz sosednjih šol. Glasbenik z Bizeljskega poučuje tudi na naši šoli enkrat tedensko, učitelj telesne vzgoje poučuje trikrat tedensko pri nas in dvakrat v sosednji, globoški šoli. Podobno je z učiteljico kemije in biologije pa

(Foto: S. Teršek)

z . . .! Stanovanja pri nas niso problem. Leta 1966 nam je občinska skupščina občine Brežice zgradila v Pišecah učiteljski blok. Nekaj kolegov pa se vozi iz Brežic in Dobove . . .!"

Marjan, spet jim bova zadrla trn v dlan; tistim, ki pravijo, da ob koncu sestavkov zasučem stavke tako, da izzveni učiteljski poklic, kot bi bil z zlatom uokvirjen. Spet se bodo oglasili takšni, ki ne bodo verjeli, da je nekdo trdno odločen ostati v šoli, dokler ne bodo nekje zapisali: ta in ta, upokojeni učitelj.

Na stare zidove vržeš nov omet, parket na ladijski pod, še nekaj malega postoriš za boljše počutje in spet si zadovoljen deset let. V delu pa leta hitro minevajo. Učenci niti ne opazijo, da je struga med njimi iz Pišec in onimi iz večjih krajev, vedno ožja. Že res, da so še vedno za marsikaj prikrajšani, da nimajo glasbene šole in možnosti za celodnevni pouk (morda v letu 1984, pravijo!), da nimajo . . .; toda marsikaj, česar še pred leti niso imeli, dandanes imajo.

pogled skozi šolsko okno

Zdravilo

Zadnje počitnice so bile za učiteljico Vilmo vse prej kot počitek. Ko se je poslovila od otrok, si je rekla: zdaj moram pa najprej temeljito počistiti stanovanje.

Po končanem delu je stopila pod prho. Tedaj pa jo je v križu usekala struhovita bolečina. Znašla se je v postelji.

– Kaj je z menoj, doktor?

– Hud ishias imate . . . se ji je sočutno nasmehnil. Bojim se, da utegne biti ta zadeva nekoliko dolgotrajnejša. Toda učitelji ste ponavadi potrpežljivi ljudje. To je sicer slaba tolažba, a še dobro, da imate počitnice, čeprav bi vam privoščil čisto drugačne.

– Morala bom odpovedati rezervacijo v letovišču. Kar malo žalostno je takole na hitro zboleti.

– Ste se v zadnjem času prehladili?

– Seveda, niti pomislila nisem na to. Pred dnevi me je na šolskem izletu premočil dež, pa še vetrovno je bilo. Zelo občutljivi učenki sem dala svoj vetrni površnik – na, pa sem si sama nakopala to „srečo" na glavo . . .

Počitnice so ponavadi prekratke, a Vilminih ni in ni hotelo biti konec. Nekaj razglednic z morja ji je pomagalo razmejevati tedne bolezni. A imela je dovolj časa za premišljevanje o svojih učencih. Odkar je zbolela, jo je mučil strah zanje; premišljevala je, ali tisti izletni naliv ni škodil tudi njim.

– Sonjo sem rešila s svojim površnikom . . . je bredla po spominu; ampak Eva, Duša in Miloš so nemara začeli počitnice bolni. Učiteljeva odgovornost je lahko dolga deset mesecev, lahko pa tudi več let . . .

Ni imela miru, dokler ni staršem treh otrok napisala kratkih pisem. Že po nekaj dneh so jo pomirili odgovori, da so otroci zdravi in veseli. Kamen se ji je odvalil od srca in zazdelo se ji je, da je bolečina v križu za spoznanje popustila. Kanček volje, poleg injekcij, jo je preblisnilo in ji zbudilo upanje, da ne bo „zaležala" začetka novega šolskega leta.

Vseh petindvajset let se še ni zgodilo, da ne bi sprejela svojih učencev na šolskem pragu. Predobro ve, da je za novinčka prvo srečanje s šolo najpomembnejše.

Prvi šolski dan je en sam v življenju in zato ga mora tudi učitelj doživeti prav tako slovesno kakor učenec. Kakor pravi igralec na odru: pri stoti predstavi je enako zbran kot pri prvi . . . si je dopovedovala Vilma in prisluškovala naraščajočemu valu volje, ki jo je prešinjal z močjo rešilne injekcije. Saj tega nihče ne razume, kdor se ni zapisal otrokom . . .

A če „pošasti" v sebi ne bo kos, se bo nekaj velikega podrlo njej in otrokom: stolp, ki ga ni mogoče postaviti znova; stolp, spleten iz tenkih niti otroških pričakovanj. Če jim jih ne izpolni, bodo razočarani in opeharjeni. Ne, ona svojih učencev še ni opeharila. Tudi to pot jih ne sme!

Zdravnik jo je tolažil: vse bo dobro, samo pustite času čas.

– Zdi se mi, da za učitelje to ne velja. Mi se podrejamo drugačnim imperativom. Samo še teden dni je do začetka šole . . .

– Ste pač bolni. Šola se zato ne bo podrla. Mnogi bolniki si celo podaljšujejo dopust, vi pa narobe – bolni silite v šolo.

– Razumite me: čakajo me otroci. Ne utegnem več biti bolna!

– Žal, nisem čudodelnik.

– Do smrti vam bom hvaležna, če me spravite na noge.

– Oprostite, toda včasih ste kakor otrok. Radi bi sklatili zvezdo z neba.

– Nemara je res, a le iz zavesti, da bom prvošolcem ostala dolžnica, če me prvi dan ne bo v šolo.

Zadnji dan avgusta je zdravnik začudeno gledal svojo bolnico: učiteljica je hodila, sicer počasi, toda hodila je.

– Smem v šolo? se je nasmihala.

– Dovolilnico ste si napisali sami. Pomagala je volja. Volja učiteljice.

JANEZ LAMPIČ

Kupite vijolice!

Medtem ko sem nabadal precej žilav zrezek in ga preračunaval v povišano prosvetarsko točko, sem zavonjal vijolice. „Samo dva dinarja, gospod," je zažgolel ob meni plašen glasek.

Precej čez deveto je že bilo v zakajeni restavraciji, ki so jo gostje prezračevali s krepkimi kletvicami. Le dečko ob tako pozni uri in vonj vijolic sta motila to „čudovito" ozračje. Tudi sam sem že hotel pripomniti nekaj sočnih, a mi dela izgovorjava raznih „bemtijev" še precejšnje težave. Zato sem se pač „spomnil svojega stanu" ter pripravil lep stavek z zgoščeno vzgojno vsebino, prežeto z raznimi izmi. Toda trud je bil zaman. Ko sva se z dečkom spogledala, ni bilo več gospoda. Pred njim je sedel tovariš – tovariš razrednik. Njegove velike udrte oči so postale še večje in usta so se odprla kot pri pravkar ujetem krapu. Mnogo krvi pod to skoraj prosojno kožo ni moglo biti, pa je vendarle postal v trenutku podoben prepariranemu jastogu v vitrini nad vhodom lokala. Začutil sem vročico z njegovih lic, hkrati pa me je zazeblo ob šklepetanju redkih zob, ko je hotel še nekaj reči. Izpustil je šopek in med nerodnim obračanjem zadel ob zajetnega natakarja, ki mu je z desno nogo pomagal, da je še hitreje izginil med majavimi gosti.

Lep pomladanski dan je bil kriv, da sem pozabil na prejšnji večer. Vsi smo se veselili, da smo se končno rešili zatohle telovadnice. Brezsrajčniki so se že zapodili proti žogi, le Marko je ob ograji nekaj mencal in počasi slačil predolge hlače. Stopil sem k njemu. Majico je krčevito vlekel navzdol, ko sem hotel, da bi tako kot drugi pokazal rebra prvim toplim žarkom. Obtožujoče me je pogledal, ko sem ga povabil v razred, da bi ugotovil, kaj skriva pod tanko majico. Kaj hitro sem spoznal, da takšen relief, kakršnega je nosil Marko, lahko naredi le ozek, že dolgo rabljen pas, ker se najbolje prilega vsem vdolbinam hrbtnega dela.

„Brez vzroka jih gotovo nisi dobil?" me je zanimalo, ko sem si ga dobro ogledal. „Ja, očim je dejal, da še ni doživel take sramote, da bi ga vrgli iz gostilne Pri Petraču in da bi se mu prijatelji povrhu še smejali," je bolj s težavo spravil iz sebe.

„Saj to menda še ni vzrok, da bi ti strojil kožo?" sem mu skušal pomagati. Počasi je nadaljeval: „Če pa sem mu prinesel premalo denarja k Petraču. Popoldan je deževalo, tako sem nabral bolj malo starega železa. Zvečer pa . . . no zvečer, saj veste, da potem nisem več upal prodajati vijolic," je že skoraj hlipal in z raskavimi dlanmi prekril zadrževane solze.

Ni se hotel več pogovarjati. Le preden je odšel, me je pogledal z velikimi vlažnimi očmi in z glasom, kot da je pozabil, da sem njegov razrednik, iztisnil skozi redke zobe: „Saj bom kmalu zrasel in takrat z materjo ne bova nikoli več jokala!" Pesti je imel skoraj bele, tako krčevito je stiskal koščeni ročici.

MIROSLAV ROŽIČ

RADIO IN ŠOLA

Za praznik – Pohorski bataljon

28. in 29. oktobra ob 9.05 I, ob 14.00 II

Avtorja oddaje Zvoneta Kržišnika ni treba posebej predstavljati, saj ga tisti, ki bolj ali manj redno poslušate oddaje radijske šole, že dobro poznate. Tudi tokrat je v dramatizirani obliki približal učencem legendo o Pohorskem bataljonu in njegovo zadnjo bitko. Oddaja je kot nalašč za dni pred praznikom. Ob komentarju, ki je objavljen v publikaciji Radijska šola in ob kratkem odlomku, ki vam ga ponatiskujemo, si boste lahko bolje ustvarili predstavo o oddaji, pa tudi učence boste temeljiteje pripravili na poslušanje.

ODLOMEK IZ ODDAJE:

DEŽURNI: Bataljon, mirno! Tovariš komandant, predajam raport. V stroju je 50 borcev in 10 bork. 4 so na straži, 3 v patrulji, 3 pa delajo v kuhinji.

GROGA: Smrt fašizmu!

ZBOR: Svobodo narodu!

DEŽURNI: Dnevno povelje. Straži druga četa. Patrulja v smer proti Velikemu vrhu: tovariši Nace, Pašo, Pepček Šarh. Patrulja smer Lobnica: tovariši Sulc, Kunaver, Zmija. Tovariš Šarh-Iztok s sinom Lojzkom gre v obveščevalno akcijo. Tretja četa skrbi za drva. Zaseda proti Pesku in drugo – po razporedu.

GROGA: Tovariši, zadnje čase opažam, da disciplina popušča. Nekateri hodijo okrog brez orožja. Drugi nimajo pripravljenih nahrbtnikov, če bi bil napad. Nekateri ne prihajajo na politične ure. Danes ob 10. uri bomo imeli vojaški pouk. Popoldne ob 14. uri bo politična ura. Tovariš komisar, kaj boš danes predaval?

RAJKO: Najprej pregled vesti s svetovnih bojišč. Po radiu jih je nalovil Rado. Predvsem pa bomo študirali osnovne točke Osvobodilne fronte in brošuro Naša pest.

GROGA: Ali ima kdo kakšno pripombo? Ali kdo kaj želi? No, Gustl.

GUSTL: Ja, tovariš komandant, v kuhinji imamo preveč dela. Jaz z ženo in sestro ne zmorem vsega. Prosim, da nam pride kdo pomagat lupit krompir.

GROGA: Dežurni, določi prostovoljce za lupljenje krompirja!

Še kdo? Katarina.

KATARINA: Znano je, da imamo premalo plaščev. Pa vendar nekateri neradi posojajo plašče tovarišem, ki morajo na stražo ali v patruljo. To ni tovariško. To se mora takoj spremeniti . . .

II. VEZALEC: Po jutranjem zboru je bil zajtrk. Po žgance in kavo ali krompir so prišli borci v gosjem redu – prednost so imeli prezebli stražarji. Ko so pojedli in postorili svoje osebne opravke, so bile kmalu na vrsti vojaške vaje. Vodi in čete posamezno ali pa ves bataljon pod komandantovim vodstvom so se urili v zavzemanju položajev, v streljanju, v uporabi ročne bombe itd. Ženski vod – v njem je bilo trinajst bork – se je nastanil v posebni zemljanki. Ženske so enako kakor možje opravljale vse vojaške dolžnosti, poleg tega pa so prale, pomagale v kuhinji in šivale. Kosilo je bilo podobno zajtrku. Po kosilu so se po zemljankah vrstili partijski in skojevski sestanki in politične ure . . .

(OZRAČJE SESTANKA)

RAJKO: . . . skratka, vse novice se ujemajo v tem, da bo pri Stalingradu Hitler doživel strahovit poraz. Armade von Paulusa so obkoljene, te dni pritiska nanje od vseh strani Rdeča armada. To je začetek konca nacističnega vojaškega stroja.

BORKA: Tovariš Rajko, kajne, potem bo kmalu konec vojne?

RAJKO: Jaz mislim, da kmalu. Mogoče že spomladi.

ŠARH: Nič ne bodimo preveč lahkoverni. Nemec je močan in zagrizen. Jaz predobro poznam švaba. Boste videli, še leto ali dve bo trajalo, preden bo konec vzel.

BORKA: Škoda, da pri nas ni več komandanta Staneta. Zanima me, kaj on misli.

RAJKO: Zagotovo tovariš Stane ni tako črnogled, kakor ste vi, Šarh. Ni še tako dolgo, ko sem govoril z njim. Takrat mi je dejal, da tudi Boris Kidrič-Peter, eden izmed voditeljev naše partizanske vojske, misli, da bo vojne prav kmalu konec.

ŠARH: Prav. Vi mislite po svoje – jaz po svoje. Bog daj, da bi imeli vi prav.

BORKA: Po vojni bo lepo. Mir bo, svoboda, čisto drugačno življenje . . .

RAJKO: Ljudstvo bo imelo oblast. Imeli bomo ljudsko državo, republiko. Naša Osvobodilna fronta bo razgnala oderuhe in izkoriščevalce. Delavec in kmet si bosta sama krojila svojo usodo. Delo bo uživalo tisto čast, za katero so se zaman borili delavski borci in komunisti v stari Jugoslaviji. Tako bo, kot je rekel Ivan Cankar: Narod si bo pisal sodbo sam . . .

Mehurčki

MUC SLIKAR

Piše Lenka nalogo
o lepotah morja.
Poleg nje njen črni muc,
črni mucek Borja.

„Kaj je morje, mucek črni?“
cuka Lenka ga za ušesa.
Muc pa mačjo volno prede,
zdi se, ko da drema.
A na lepem, strah in groza!
kaj si zmisli mucek Borja:
šapo stegne,
tinto zlije,
zvezek plava v mlaki morja.

Vsi radi preberemo lepo pesem, prav tako radi jo slišimo, če jo prebere nekdo drug. V oddaji Mehurčki, ki je vsakih 14 dni na sporedu na našem 2. programu, lahko poslušate otroško liriko iz domače in svetovne literature, ki jo interpretirajo naši gledališki umetniki.

23. 10. 1975 ob 14.20 bo na sporedu izbor iz pesmi Vukomana Radosavljevića. Vukoman Radosavljević se je rodil v Jablanici, leta 1935. Prvo pesem je objavil kot gimnazijec v somborskem Pokretu. Nato je sodeloval še pri številnih listih in revijah. Naj jih naštejemo le nekaj: Mladost, Naši dani, Borac, Domovina, Riječka revija itd.

Pesnik namreč že od leta 1964 živi na Reki, kjer dela v Vojni lekarni. Prav v ta čas sodijo tudi njegove prve pesmi za otroke. Pesmi in prozo, namenjeno mladim, objavlja v Veselem zvezku, Kurirju in reškem Galebu, kjer je tudi eden izmed urednikov. Poleg tega da piše, prevaja še iz ruščine, makedonščine in slovenščine. Nekaj let je namreč živel v Sloveniji. V eni izmed svojih pesmi opeva tudi Ljubljano, Ljubljanico imenuje Naša reka.

Njegove otroške pesmi so izšle leta 1973 pod naslovom Otroci, dober dan! Pesmi za našo oddajo sta prevedla Ivan Minatti (prevedel je tudi pesmico Muc slikar) in Alenka Bole-Vrabec. Upamo, da vam bodo všeč.

VALČI NADRAH – RAVBAR

Radi bi vas opozorili na oddajo **PISAN SVET PRAVLJIC IN ZGODB**, ki je že dolga leta na sporedu vsak ponedeljek ob 9.05 na 1. programu. 27. 10. 1975 bomo poslušali odlomek iz knjige sovjetskega pisatelja Josifa Oljšanskega z naslovom „Zgode in nezgode malega Smolčka“, ki jo je prevedel Frane Podobnik. Prvo zgodbo ste lahko poslušali že pred tednom dni. V njej se je naš junak takole predstavil:

Moje pravo ime je Andrej in imam sedem let. Če se ne boste smejali, vam povem tudi svoj priimek. Pišem se – Zamašnik.

Samega sebe pa imenujem Smolček.

Seveda si že kar mislite, zakaj sem si nadel tako ime. V življenju nimam nikoli sreče.

Pa nikar ne mislite, da sem brez sreče, ker ne bi imel trdne volje. Imam jo, in kadar hočem nekaj doseči, to tudi dosežem!

Na primer, zaželel sem si kolo in sem to tudi dosegel – kupili so mi kolo. Še en primer: zadnjič sem se odločil, da se bom utrjeval, pa sem odšel v sami srajci, brez plašča in kape, na ulico, kjer je bilo 15 stopinj mraza . . .

Vendar se me vseeno drži smola. Pa za to nisem niti najmanj kriv; pač pride tako, da nimam sreče . . .

In kdaj se me drži smola?

Hočem napraviti nekaj dobrega, potem se pa vse obrne. In vedno se obrne tako, da sem nazadnje kriv jaz. Potem pa se jezijo name in me gnjavijo.

Smolček se loti kupa reči, a nazadnje se ves izteče v njegovo škodo. Največ težav pa ima z mlajšim bratom, pa še z očetom, mamo in babico, seveda. Starejši mu naročajo, kako mora vzgajati brata. Smolček ima trdno voljo, da bi naredil iz njega prav tako imenitnega fanta, kot je on sam. Toda brat ga nikakor noče razumeti, vedno najde kaj, da se poderejo vsi Smolčkovi čudoviti načrti. Nakoplje mu kup neprijetnosti, nazadnje pa še mama meni, da je sam vsega kriv. Tudi v naši oddaji bo Smolček skušal vzgajati mlajšega brata, končalo pa se bo s pokvarjenim televizorjem. Pripoved o Smolčkovih nezgodah je napisana vedro. Nasmejali se ji bomo vsi, posebno še otroci, ki imajo tudi sami podobne težave kot naš junak.

★ ★ ★ ★ ★ ARMADA SMO VSI ★ ★ ★ ★ ★

Vseljudska obramba – nova študijska smer

Letošnjega oktobra so na fakulteti za sociologijo, politične vede in novinarstvo svečano odprli novo študijsko usmeritev – univerzitetni študij vseljudske obrambe. Skromne svečanosti se je ob tej priliki udeležilo več gostov – visokih predstavnikov obrambnih in družbenopolitičnih republiških ustanov, predavatelji in do sedaj vpisani študentje prvega letnika smeri vseljudska obramba.

Dr. Zdravko MLINAR, dekan fakultete, je začel svečanost in z republiškim sekretarjem za ljudsko obrambo generalmajorjem Mihaelom BUTARO-Aleksom ter predstojnikom nove študijske usmeritve dr. Antonom BERLERJEM orisal družbenopolitični in vojaški pomen študija vseljudske obrambe. Svečanost se je končala z uvodnim predavanjem tovariša Franja KRANJCA, predavatelja vojaškega predmeta teorija o vojni, ki ga bodo študentje absolvirali v prvem letniku študija.

Povejmo še to, da doslej tovrstnega visokošolskega študija ni bilo niti v naši republiki niti drugod v državi. Začeli smo torej v Ljubljani, kmalu pa ga bodo odprli tudi v drugih republiških in pokrajinskih središčih. Študij je zasnovan na vsebini družbenega dogovora med republikami in pokrajinami o visokošolskem študiju obrambne smeri. Čeprav je zamisel stara že nekaj let, je bil dogovor podpisan šele letošnjega februarja. Za reševanje vseh številnih nalog in problemov, ki jih prinaša uvedba nove visokošolske študijske smeri na ljubljanski univerzi, je ostalo torej zelo malo časa.

Republiški sekretar za ljudsko obrambo je v svojem govoru poudaril, da se je treba za uspešne priprave še posebej zahvaliti rektoratu ljubljanske univerze, dekanatu fakultete, republiški izobraževalni skupnosti in republiškemu komiteju za vzgojo in izobraževanje, ki so omogočili pravočasen začetek študija.

O POMENU NOVE ŠTUDIJSKE USMERITVE

Povejmo še enkrat: zakaj je odprta študijska usmeritev vseljudske obrambe? Zakaj jo bodo kmalu uvedli tudi drugod po Jugoslaviji? Kaj pričakuje naša družba od fakultete ter študentov – prihodnjih diplomantov te študijske smeri? Na to sta opozorila v svojih govorih dekan dr. Zdravko Mlinar in republiški sekretar Mihael Butara.

Ko je dr. Zdravko Mlinar govoril o družbenem in političnem pomenu študija, je med drugim deejal: „V letu, ko proslavljamo 30-letnico osvoboditve, začenjamo študij, ki ima zelo jasno opredeljena temeljna vsebinska in idejno-politična izhodišča. To so: marksistična teorija o vojni, izkušnje NOB in sodobna jugoslovanska koncepcija splošnega ljudskega odpora. Takšni idejni in vsebinski temelji novega študija bodo skupaj s strokovnimi in znanstvenimi dosežki družbenih in vojaških znanosti ter tehničnega napredka v svetovnem merilu lahko prispevali k jasnemu oblikovanju novega profila strokovnjakov. V času, ko se nam neposredne izkušnje iz NOB že oddaljujejo, in prihajajo nove generacije mladih ljudi, se pojavlja praznina, ki jo moramo organizirano zaposliti s sistematičnim in poglobljenim poznavanjem strokovnih, pa tudi širših družbenopolitičnih razsežnosti in možnosti za uspešno splošno ljudsko obrambo. Posebnosti našega družbenopolitičnega sistema zahtevajo tudi na tem področju veliko izvirnih rešitev, ki jih ne moremo mehanično prevzeti od drugod; terjajo torej tudi popolno študijsko in raziskovalno delo, ki bo nujno spremljalo izobraževalni proces na fakulteti.

Bolj kot v katerem koli drugem družbenopolitičnem sistemu je prav pri nas obramba zadeva vsakega občana, vsake krajevne skupnosti, občine in republike. Prav takšen sistem vseljudske obrambe pa zahteva še več družboslovnega znanja, ki naj razkriva objektivne pogoje in vlogo subjektivnega dejavnika v organizaciji obrambe in družbene samozaščite. Naš občan torej prevzema ne le vlogo upravljalca v organizaciji združenega dela in v družbenopolitičnih skupnostih, temveč postaja tudi najodločnejši branilec pridobitev NOB in samoupravne socialistične družbe.“

Generalmajor Mihael Butara-Aleks je govoril o vojaško-obrambnih vidikih: „Znano je, da brez strokovno usposobljenih kadrov ni mogoče uspešno razvijati nobene dejavnosti, tudi obrambe ne. Te pa v razviti družbi in še zlasti v sistemu vseljudske obrambe ne obsegajo le organizacijskih, vzgojnoučnih in tehničnih priprav oboroženih enot, temveč tudi obrambne priprave in aktivnosti na vseh drugih področjih v družbi. Potreba po strokovnih kadrih obrambne smeri se torej javlja pri obrambni vzgoji mladine in drugega prebivalstva, v teritorialni obrambi, v organih državne uprave, gospodarstvu, družbenih službah, civilni zaščiti, družbenopolitičnih organizacijah in drugod. Uspešen oborožen boj z morebitnim napadalcem bomo namreč lahko vodili le tedaj, če se bo v ta boj v raznih oblikah vključevalo vse prebivalstvo, vsa družba z vsemi gmotnimi in duhovnimi zmogljivostmi.

Ob slovesnem odprtju – besede dekana. Za mizo z leve proti desni: Kranjc, Butara, Bebler, Mlinar. (Foto: M. Garbajs)

Potreba po strokovnih kadrih je rasla hkrati z razvojem obrambnih priprav v naši družbi. Jugoslovanska ljudska armada kot najpomembnejša sestavina vseljudske obrambe je svoj sistem šolanja začela razvijati že med narodnoosvobodilnim bojem, na sedanjo raven pa ga je dvignila v povojnem času. Šolanje strokovnih kadrov za obrambne potrebe na civilnem področju med delom in pa na krajših tečajih, ki so bili organizirani bodisi na republiški ali zvezni ravni, včasih pa tudi v občinah. Seveda je bila to le zasilna rešitev in je nismo mogli sprejeti kot dokončno in trajno. Tako se je ideja o visokošolskem študiju obrambne smeri rodila že pred več leti, vendar je bil družbeni dogovor med republikami in pokrajinami o enotnih rešitvah pri tem študiju podpisan šele letošnjega februarja.“

FRANC VRANČIČ

(Foto: S. Teršek)

KOLEGOM V SLOVO

Profesor Branko Prekoršek

Letošnjega 29. avgusta je v Ljubljani po krajši bolezni nepričakovano umrl prof. Branko Prekoršek, star komaj 58 let. Bil je dolgoletni profesor pedagoške akademije v Ljubljani.

Prof. Branko Prekoršek je začel svojo življenjsko pot leta 1917 v Žalcu. Osnovno šolo in gimnazijo je končal v Celju. Na filozofski fakulteti je diplomiral iz biologije leta 1939.

Njegovo prvo službeno mesto je bilo na gimnaziji v Zaječarju, nato pa je odšel v Čačak. Ker ga je gestapo preganjal, je pustil službo in se umaknil v okolico Čačka, kjer je ostal do osvoboditve.

Po osvoboditvi je bil od leta 1946 do 1949 profesor na gimnaziji v Ptuju, kjer je bil dve leti vršilec dolžnosti direktorja, in na gimnaziji v Kranju od leta 1949 do 1965.

Kako vestno je povsod opravljal svoj poklic, dokazujejo priznanja, medalja in nagrade, ki jih je dobil: leta 1951 od predsedstva ljudske skupščine FLRJ, leta 1950 priznanje za uspešno delo pri organizaciji in vodstvu naravoslovnega krožka in okrajnem odboru sindikata v Kranju, leta 1952 pa posebno republiško priznanje.

S kranjske gimnazije je prišel leta 1964 na pedagoško akademijo kot zunanji sodelavec, leto kasneje pa kot redni profesor. Da je bil cenjen tudi na pedagoški akademiji, dokazuje nagrada, ki jo je prejel pred dvema letoma.

Poleg svojega pedagoškega dela je prof. Prekoršek znan tudi kot strokovnjak na področju botanike. Od njegovih mnogih del naj omenim le obsežne razprave s področja raziskav psevdosezonskega polimorfizma vrst rodu Gentianella. Ena izmed njih je izšla tik pred smrtjo v zadnji številki Biološkega vestnika. Članke je objavljal tudi v drugih poljudnoznanstvenih revijah.

Z njim smo izgubili najboljšega kolega, najbolj skrbnega in vestnega predstojnika, predvsem pa so prizadeti študentje, saj jim je bil ne le učitelj in odličen pedagog, ampak tudi razumevajoč kot oče.

Če je bil kdo v stiski, je pri njem vedno našel besedo, nasvet. Znal je prisluhniti našim težavam. Z njim si se lahko pogovoril, znal je poslušati.

Vsi smo cenili njegovo poštenost in red. Nanj si se res lahko zanesel, njegova obljuba je vedno veljala. Ni tratil časa z besedičenjem. Še v bolnišnici, na smrt bolan, je skrbel za oddelek.

Tako do svojih predpostavljenih kot do podrejenih, je imel enak, človeški odnos. Vedno je ščitil šibkejše, nemočne. Zavzemal se je za pravične odnose med ljudmi. Trpel je, če se je komu godila krivica. S svojo vestnostjo in humanostjo nam je bil zgled. Veliko smo se od njega naučili.

Koliko načrtov je ostalo neizpolnjenih, koliko misli neizrečenih! Njegov odhod bomo še dolgo in boleče čutili.

POLONCA ERŽEN

Franc Karbaš

Pred nedavnim smo se poslovili od pedagoškega nestorja, priznanega prosvetnega in družbenega delavca v nekdanjem ljutomerskem okraju – Franca Karbaša. Skoraj 20 let je bil okrajni šolski nadzornik v srcu Prlekije, med vojno po vrnitvi iz nemškega ujetništva pa je postal kot Leon aktivist OF pri Miklavžu nad Ormožem. Vneto je sodeloval tudi pri obnovi domačih krajev, bil je delovni član Zveze borcev in brezplačni svetovalec številnim ljudem, da so po vojni dosegli svoje pravice. Po upokojitvi se je za stalno naselil v Miklavžu, aktivno spremljal šolsko in pedagoško literaturo ter dočakal skoraj 89 let. V vsej Prlekiji je užival velik ugled tako med šolniki kot pri ljudstvu, ki je cenilo njegove zasluge na kulturnem in gospodarskem področju v zadnjih 50 letih. Znan je bil kot vzoren gojitelj trt in pospeševalec gospodarstva.

O nekdanjem šolskem nadzorniku lahko povemo, da je bil pedagoško zrel in bogat mentor učiteljem. Z njimi je ravnal očetovsko, šolsko prakso je znal teoretsko utemeljevati. Posebno se je zavzemal za mlajše pedagoške delavce, podpiral jih je pri uveljavljanju modernejših učnih metod in humanih odnosov do učencev in staršev. V kritičnih letih pred vojno je prizadevno ščitil mnoge napredne šolnike in jim tako omogočal šolsko in zunajšolsko delo. Vsi ti se še danes hvaležno spominjajo svojega nadzornika kot enega redkih in objektivnih šolskih predstojnikov na višji ravni. V mlajših letih je bil znan kot propagator vzornih šolskih vrtov, ki naj bi vaškim ljudem ponazarjali višjo vrtnarsko kulturo. Za to delo je prejel več priznanj in zahval. Njegova predavanja in poročila na predvojnih učiteljskih zborovanjih, ki so bila tedaj žarišča za kritično izmenjavo mnenj in idej o šolskih in družbenih problemih, so bila stvarna in spodbudna. Zaslužnim šolnikom ni kratil njihovih pravic in svobode pri delu za modernejšo vzgojo mladine in prevzgojo staršev. Spodbude za svoje pedagoško delo je zajemal iz spoznanja, da je vzgoja družbena dejavnost, ki jo je treba odgovorno opravljati.

Franc Karbaš je dosegel izredne uspehe na glasbenem in kulturnem področju. Živahno je sodelovat v kulturni sekciji društva Sokol, podpiral je razvoj pevskih zborov in orkestrov, domače godbe na pihala, ljudske knjižnice idr. Skupaj z Janom Baukartom in drugimi je tako nadaljeval Zaherlovo kulturno tradicijo v Ljutomeru in okolici ter si pridobil za to delo veliko zaslug. Več Karbaševih člankov najdemo tudi v prejšnjih pedagoških mesečnikih, na primer v Popotniku, kjer je opisoval šolske potrebe in svojo prakso. O vsem tem delu bi vedela več povedati ljutomerska kulturna kronika.

Franc Karbaš je za vedno zapustil svoj ljubljeni Miklavž. Tam je nastopil leta 1905 svoje prvo službeno mesto, v Ljutomeru pa je dosegel vrh svoje poklicne poti. Vsa leta je ostal zvest miklavškim gričem in dolinam, kolovozom in stezam, ki so vodile med vinogradi in sadovnjaki do lirično bogatih Vinskih vrhov in ponosnega Jeruzalema. V tej pokrajini je bil kljub visokim letom zdrav in srečen do zadnje ure.

Spomin nanj naj bo zgled mlajšim rodovom!

-alže-

Mirko Regoršek

Le mesec dni po smrti Franca Karbaša smo se prosvetni delavci, šolska mladina, občani, borci ter številni znanci in prijatelji poslovili (2. avgusta) na ljutomerskem pokopališču od mnogo prezgodaj umrlega Mirka Regorška, šolskega nadzornika v pokoju, organizatorja osnovnega šolstva v ljutomerski občini, neumornega, tihega in skromnega tovariša, ki je le nekaj let užival jasen svojega življenja v pokoju v Ljutomeru.

Mirko Regoršek, rojen 6. 8. 1906 v Mrhovski vasi (občina Slovenska Bistrica) kot sin devetčlanske uslužbenske družine je občutil trdoto življenja že v dijaških letih.

Kot učitelj je služboval na šolah v Slovenskih goricah, Prekmurju in nazadnje v Ljutomeru, kamor je prišel leta 1930 v osnovno šolo; delal je tudi v pisarni šolskega nadzornika.

Svoj prosti čas je v Ljutomeru posvetil delu pri Sokolu kot tajnik, glasbenemu društvu, čitalnici, Ciril Metodovi podružnici, skratka, delal je povsod, kjer je šlo za napredne ideje, ki so nasprotovale klerikalizmu.

Okupatorjev prihod je prinesel Mirku težke dni, saj je bil med prvimi iz Ljutomera izseljen v Srbijo, kjer je z družino živel v neki vasi kot poljedelski delavec, žagar, pozimi pa je opravljal najrazličnejša dela. Tu je težko preživljal svojo družino.

Po osvoboditvi je nastopil učiteljsko službo v Ljutomeru in kmalu postal poverjenik za prosveto na okraju. Prizadeval si je, da bi se novo šolsko leto v osvobojeni domovini čimprej začelo; manjkalo je učiteljev in knjig, šolske zgradbe niso bile urejene. Mirko Regoršek je naredil vse, da bi čimprej prišla v šole naš jezik in naš učitelj. Uspehi so se kmalu pokazali. Bil je organizator šolstva v nekdanjem ljutomerskem okraju, ki je obsegal sedanjo ljutomersko in radgonsko občino. Kot šolski inšpektor je nenehno izboljševal šolsko mrežo in ustvaril temelje razporeditve šol v ljutomerski občini. Učiteljem je bil odličen mentor, navajal ki jih je k modernim učnim metodam, bil objektiven in human do mladine.

Poleg šolskega dela je bil zelo dejaven na področju ljudske prosvete. Za svojo požrtvovalnost je prejel več priznanj in pohval, med njimi tudi dve visoki odlikovanji predsednika Tita.

Med nami ostajajo sadovi njegovega neutrudnega dela ter spomin na našega dragega, dobrega tovariša, spoštovanega prosvetarja in priljubljenega delovnega tovariša.

JANKO BELEC

Lučka Jankovič

Nepričakovano in bolno je odjeknila v naših vrstah vest, da je Lučka Jankovičeva umrla. Čeprav eno leto ni več delala med nami, smo še vedno čutili njeno navzočnost, saj so nas deset let družili prijetni dogodki pa tudi skrbi polni trenutki. Da, pred enajstimi leti je prišla med nas, v naš kraj, s trdnim namenom organizirati šolo, ki bi pomagala tudi tistim otrokom, ki ne zmorejo učnega programa osnovne šole. Prevzela je težko in odgovorno nalogo in jo uspešno izpeljala: organizirala je posebno šolo. Spoznali smo njeno izredno sposobnost, delavnost, požrtvovalnost in verjeli smo v njen uspeh. Naloga, ki jo je sprejela, je bila v resnici težka in odgovorna. To smo vedeli vsi, saj smo spremljali razvoj posebne šole od vsega začetka. V njen razvoj je vložila ogromno truda, časa, dobre volje in sposobnosti.

Komaj dojemamo, da je ugasnilo to z delom prepojeno življenje, da je ugasnilo to ljubezni do otrok polno srce. Njena življenjska pot je bila pot delavnosti, pot dobrote, saj si je za svoj življenjski poklic izbrala poklic ortopedagoga. Poznala je domače okolje vseh otrok posebne šole, saj je obhodila vse vasi in zaselke bolj ali manj hribovite krške občine. Ni ji bilo žal ne časa ne napora, da je spoznala njihove domače razmere, kar je potem s pridom uporabljala pri svojem delu.

Postavila je temelje posebne šole, jo organizacijsko in vsebinsko izpopolnjevala in vodila. Delala je v težkih razmerah, neustreznih prostorih, ob pomanjkanju kadra, vendar ni popustila, nasprotno: težave so jo še bolj krepile v želji pomagati in doseči začrtani cilj.

Hvaležni smo ji za njeno veliko delo, ki ga je opravila pri nas. Njen lik, lik dobrega, delavnega, požrtvovalnega pedagoga nam bo ostal v lepem in trajnem spominu.

Kolektiv osnovne šole
Jurij Dalmatin Krško

---

26. september. Jesensko jutro. Sončni žarki tipljejo skozi meglo, ki leži kakor zavesa nad pokrajino. Ko se bo megla dvignila, se bodo razlili nad gozdovi, travniki, polji in neutrudno barvali pokrajino.

S kolegicami se peljemo v Ljubljano – k tebi, Lučka. Brskamo po spominu.

V Krško si prišla leta 1964. Takrat so ustanovili prvi oddelek posebne osnovne šole pri osnovni šoli Krško. Ti si postala vodja in učiteljica – ortopedagoginja tega oddelka.

Imela si trdo delo. Za vsakega otroka, ki si ga pripeljala v šolo, je bilo potrebno prepričevanje staršev na domu nekje v Gorjancih ali pod Bohorjem. Trudila si se, da bi prebivalci Krškega in okolice razumeli prizadeto mladino. Tvoje delo ni bilo zaman. Iz oddelka se je razvila samostojna posebna osnovna šola, ki je dobila prostore v stari osnovni šoli. Ti, Lučka, si postala ravnateljica.

Deset let je minilo. Razdajala si se za otroke našega kraja. Vedno si si želela domov v Ljubljano, k svoji družini. Težko je bilo slovo. Učenci, tvoji učenci so se zbrali okrog tebe s šopkom, da so se ti zahvalili za ljubezen; niste mogli narazen, kot da bi slutili . . .

Od takrat je minilo samo eno šolsko leto. Odšla si za vedno. Ne moremo verjeti. Dopovedujemo si, da so to le težke sanje.

Ostalo je tvoje nepozabno delo, ostala si v srcih vseh naših otrok in staršev. Hvala za vse, kar si dala otrokom naše šole!

Kolektiv posebne osnovne šole
Krško

Marija Jelinčič

Neusmiljeno se redčijo vrste učiteljev. Na žalost izgubljamo predvsem take, ki imajo bogato notranje življenje, ki požrtvovalno in nesebično razdajajo svoje duhovno bogastvo in plemenitijo svojo okolico. Takšna je bila tovarišica Marija Jelinčič, dolgoletna učiteljica v Kanalu. Od nje smo se poslovili letošnjega 1. septembra na pokopališču v Tolminu.

Rodila se je leta 1913 v Tolminu kot hči trdnega, zavednega kmeta, toda njena nadarjenost in notranja želja po znanju sta jo pripeljali na učiteljišče, kjer je bila vsako leto odličnjakinja.

Kot vsi slovenski učitelji na Primorskem je morala tudi Marija z možem Rudijem v službo daleč od doma, v Italijo. Osvoboditev naše dežele izpod tuje oblasti ju je pripeljala nazaj v domovino, kjer sta sprejela najprej službo v Ročinju.

Ob priključitvi Primorske k Jugoslaviji sta bila premeščena v Kanal, kjer je Marija prevzela poučevanje slovenskega jezika v takratni nižji gimnaziji; to delovno mesto je ohranila tudi potem na osemletni osnovni šoli. Prav v Kanalu se ji je ponudila priložnost, da je svoje vsestransko uspešno delo v razredu povezovala s prosvetnim življenjem kraja. Kljub temu da je bil pouk tedaj v neprimerni zgradbi in za pouk glasbe ni bilo primerne učilnice, glasbil in poklicnega učitelja, je na šoli deloval odličen mladinski pevski zbor pod vodstvom tovarišice Marije in njenega moža.

V arhivu prosvetnega društva in osnovne šole v Kanalu je veliko slik in druge dokumentacije, ki priča o njenem širokem delovanju: vodila je igre, spevoigre, glasbeno literarne večere in druge oblike kulturnega življenja.

Kanalci se je hvaležno spominjamo in se ji prisrčno zahvaljujemo za vse, kar nam je dajala; prav tovarišica Marija je bila ustvarjalka in duhovni vodja vseh prelepih, globoko čustvenih in do potankosti izpeljanih šolskih in krajevnih prireditev.

Ko je začela delovati v naši občini ljudska univerza, sta z možem zbirala gradivo in sestavljala razna predavanja, med drugim tudi o znamenitih Kanalcih. Ljubila je naravo, zelo rada je hodila v hribe, v marsikaterem mladem srcu je zbudila ljubezen do planinstva.

Toda svojo glavno skrb in prizadevnost je Marija posvetila šolskemu pouku. Bila je odlična stavistka in odlična pedagoginja.

Vsi njeni kolegi jo bomo ohranili v najlepšem spominu. Bila je naša najboljša tovarišica v pravem pomenu besede, vsak trenutek pripravljena pomagati in svetovati. Bila je tako vsestransko ustvarjalna in nesebična, da smo se učitelji pri njej učili in jo posnemali. Vsi njeni kolegi, nekdanji učenci in Kanalci smo ji hvaležni za vse, kar nam je dala.

OLGA GORJUP

Ivan Vomer

V svojem 86. letu življenja je umrl v Mariboru vsestransko delavni pedagog Ivan Vomer. Nikoli ni maral, da bi ga hvalili in častili, saj se mu je zdelo, da je prejel nagrado že s tem, ker je uspel – in tako je bilo tudi ob smrti: želel je, da ga na zadnji poti spremljajo brez kakršnekoli slovesnosti le njegovi najožji družinski člani.

Rodil se je v zavedni pohorski kmečki družini kot deseti otrok. Zgodaj je ostal brez staršev in kmalu je okusil trnovo pot slovenskega študenta v Avstro-Ogrski; ni trpel le zaradi pomanjkanja, temveč tudi zaradi slovenske zavednosti.

Učiteljevati je začel na pohorski šoli pri Kunigundi nad Zrečami, nato še v Čadramu in v Slovenskih Konjicah. V vseh teh krajih je bil močna opora slovenskemu prebivalstvu, ki mu je vcepljal narodni ponos in je bil zato trn v peti raznim nadutim Nemcem in nemškutarjem.

Svojo vsestransko delavnost pa je najbolj razvil v močno ponemčeni Muti, kamor je prišel po prvi svetovni vojni za šolskega upravitelja. Kakor povsod prej, tudi tu ni bil zgolj učitelj, ampak je pomagal na vseh področjih prodoru slovenske misli. Bil je občinski mož, ustanovitelj Sokola, vodja hranilnice in posojilnice, upravitelj obrtne šole z ženo – učiteljico je vodil vse prosvetnokulturno delo v kraju.

Ko je kasneje učiteljeval v Mariboru in uspešno upravljal banovinski dečji dom, se njegovo delo ni omejevalo le na prosvetne ustanove. Več let je bil posrednik Učiteljskega društva v Mariboru in član nadzornega odbora Učiteljske tiskarne v Ljubljani, najdemo ga med ustanovitelji Sokola I, bil je tajnik tega društva, vodil je mladinsko počitniško kolonijo v Šmartnem na Pohorju ipd.

Med okupacijo se je zgodaj uvrstil med aktivne člane OF, ko so ga izdali, je bil zaprt v zloglasnem taborišču Dachau.

Ko se je avgusta leta 1945 vrnil v Maribor, je takoj nadaljeval svoje pedagoško delo v dijaškem domu in v strokovnih šolah, kjer je ostal do upokojitve. Vse do 84. leta je bil poverjenik Prešernove družbe in kadar je bilo potrebno, je rad pomagal svojim stanovskim tovarišem.

Brez pretiravanja smemo trditi, da je bilo vse njegovo življenje en sam delovni dan. Bil je pošten, napreden prosvetni delavec, zelo predan slovenskemu narodu in delovnemu ljudstvu. Kot pedagog je ostal zvest svojemu učiteljskemu poslanstvu: nikoli se ni zapiral ozko v svoj poklic, temveč je vselej deloval široko družbeno. Svojo moč in neomajno zvestobo dobremu, poštenemu in naprednemu je črpal iz že zgodaj ukoreninjenih humanističnih idealov.

Za svoje nesebično delo je bil odlikovan z medaljo za zasluge za narod in z redom s srebrno zvezdo.

Vsi, ki smo ga poznali, ga bomo ohranili v trajnem spominu kot predanega slovenskega učitelja.

ALBIN PRESKER

V spomin

Sredi neutrudnega dela, poln optimizma in zagnan pri delu z mladino, nas je letošnjo pomlad nepričakovano zapustil profesor doktor RUDOLF VOLK. Nismo mogli verjeti kruti resnici, saj je še dober teden pred smrtjo v vseh svojih razredih predaval sociologijo in psihologijo. Šolsko leto se je bližalo koncu, zato je bilo treba še posebej pohiteti, z dijaki zadnjih razredov I. gimnazije pa skrbno ponavljati, da bodo pripravljeni za končni start. Čeprav mu je le še malo manjkalo do pokoja, je bil neutruden, pol moči, da nas je bilo mlajše kar nekam sram, ko smo včasih utrujeni potožili. Sredi vsega vrveža smo kar prezrli, da je zadnje čase nekoliko bolj upadel. Vest, da mora na operacijo, nas ni toliko prizadela, saj je pred dvema letoma že pred koncem bolniškega dopusta po operaciji spet začel učiti.

Toda tokrat je zahrbtna bolezen storila svoje. Tovariš profesor je podlegel. Bolečino ob njegovi izgubi naj nam lajšajo spomini na prijetne ure, ki smo jih z njim preživeli. Bil je izredno dober in požrtvovalen kolega, profesor, ki je zelo ljubil svoje dijake.

Nismo se še dobro zavedeli vrzeli, ki jo je napravila nepričakovana smrt kolega profesorja dr. Volka, ko nas je presenetila vest, da je za vedno zatisnila oči naša kolegica prof. STOPARJEVA.

Prof. Stoparjeva ni užila pokoja niti eno šolsko leto. Komaj toliko, da se je lahko zbrala in nekoliko uredila svoje novo življenje. Ko smo se na pomladanskem skupnem izletu po Benečiji srečali z njo, smo bili prijetno presenečeni. Eva kar ni bila več utrujena in izmučena, neutrudno si je z nami ogledovala znamenitosti. Vsi smo bili veseli ob misli, da je zanjo življenje le nekoliko lažje, saj si ga je po napornih letih svojega življenja res zaslužila.

Evina pot do pedagoškega poklica je bila težka. Sprva študij v težkih okoliščinah, nato čakanje na službo. Komaj je z delom začela, že jo je prehitela vojna, v kateri se je izkazala kot napredna pedagoginja. Po vojni je nadaljevala pedagoško delo, a njena bolehnost in težke domače razmere so napravile svoje. Zasluženega pokoja ni dolgo uživala. Njeno požrtvovalno in vztrajno delo med mladimi pa naj nam ostane v svetel zgled.

M. P.

kultura

30 let socialistične predšolske vzgoje – Predšolski otrok – likovni ustvarjalec

Risba je beseda

V Moderni galeriji je bila od 9. do 15. oktobra odprta razstava del predšolskih otrok v počastitev jubileja osvoboditve pod geslom 30 let socialistične predšolske vzgoje.

Ta likovna manifestacija je izvrsten pregled otrokovega umskega in čustvenega razvoja v najnežnejši življenjski dobi, ki zajema čas od 4. do 7. leta starosti.

Čas, ko nas otrok spominja na živi pivnik, saj prav tako hitro in natančno vpija vtise in spoznanja. Prek risbe, ki je pri otroku bogatejša od njegove govorice, in mu je hkrati igra, ustvarja stik z

Moji prijatelji, Aljoša (5 let), slikanje s prsti, VVZ Prule, vzgojit.: Jolanda Zupanc

odraslimi in okolico. Najprej linija, nato skupina linij, ki jih kasneje oblikuje v risbo, zelo neposredno in svojevrstno izražajo otrokov notranji svet, ali bolje, njegov odnos do sveta. Lahko bi rekli: otroku je risba beseda.

Razstava nam nazorno prikaže razvoj: risba raste, postopoma se pojavlja temeljna orientacija v prostoru, razsežnost in primerjanje. Otrok gradi in niza figure v kontrastno usklajenost, v ravnotežje, ki včasih spominja na kompozicije sodobnih umetnikov.

Otrok postopoma oblikuje ideje in asociacije, jih poudarja z živo barvitostjo, ki je brez dvoma potrdilo njegove duševne harmonije. Vse otroške stvaritve so hrabre, iskrene in prav zato neposredne, bodisi v liniji, risbi, temperi ali v malih plastikah iz gline.

Otroci zajemajo motive iz bogate zakladnice življenja in jih upodabljajo vsak po svoje. Hkrati s širjenjem otrokovega obzorja se bogati tudi izrazni svet, otrokova likovna govorica.

Pri otroških delih skoraj ni ostrih prehodov med resnico in pravljico, med domišlijo in stvarnostjo. Eno pa je gotovo: vedno je to otrokova resnica. Otrok oblikuje razlago prek risbe in nam pogumno odkriva svoj notranji svet.

Razstava je izredno uspešen strokovni prispevek, hkrati pa zanimivo doživetje za odrasle. In ne nazadnje, skrito sporočilo: Otroci smo najboljši ljudje, dokler nas odrasli ne „spametujete". Naučite se brati naša sporočila!

TEA DOMINKO

Polnost breztelesnosti

V galeriji Prešernove hiše v Kranju si lahko do 28. oktobra ogledate razstavo akademskega kiparja Aladarja Zahariaša.

Razstavljal je samostojno doma, sodeloval pa je tudi na razstavah Društva slovenskih likovnih umetnikov v domovini in na skupinskih razstavah v Italiji in Poljski. Živi in dela v Ljubljani kot profesor za likovno vzgojo na šoli za aranžerske tehnike.

Ob ogledu razstave, kjer nam je umetnik to pot predstavil plastike iz terakote in nas seznanil s svojimi risbami, doživimo prav na svojevrsten način vso prefinjeno lepoto kot bi gledali male plastike iz davne preteklosti. Čeprav izhaja kipar vedno iz realistične osnove in realnih razmerij, nas mimogrede popelje v izrazito čustven svet govorice človeškega telesa.

Izredno nežno oblikovane in razgibane in kljub svoji krhkosti polne figure se nam nenadoma zazdijo breztelesne. Postanejo živa, neposredna govorica, ki bi jo lahko imenovali: polnost breztelesnosti.

Telo, kljub svoji dovršenosti postane zaneseno, predano čustvo ljubezni, ki mu je zunanja oblika le ovojnica.

TEA DOMINKO

IV. GRAFIČNI BIENALE JUGOSLOVANSKIH PIONIRJEV

Koraki v svobodo

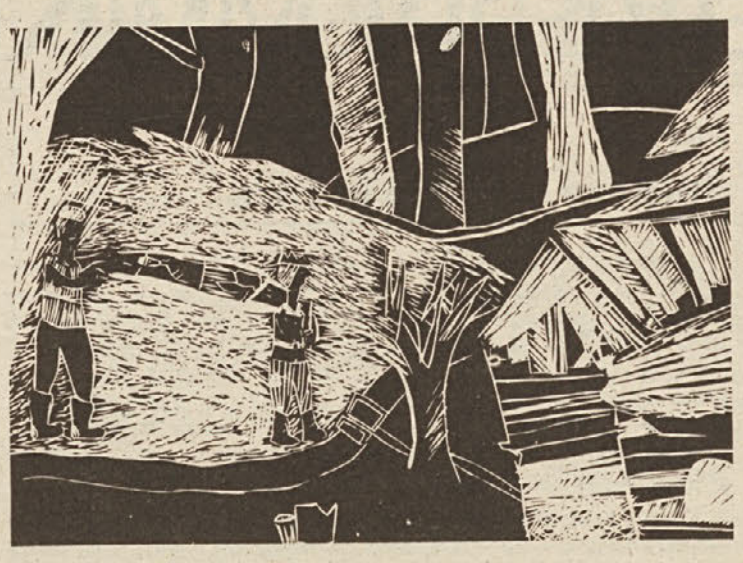

V bolnišnico, 1975, Danica Kuntarič, 14 let, o. š. Podbočje. Likovni pedagog: Martina Koritnik

V Kostanjevici na Krki je 18. oktobra spet zagorela plamenica ob slovesnem odprtju IV. grafičnega bienala jugoslovanskih pionirjev v počastitev 30. obletnice osvoboditve na temo Koraki v svobodo. Pokroviteljica veličastne likovne prireditve je bila naša znana umetnica, likovna pedagoginja in nekdanja partizanka Alenka Gerlovičeva. Bogata razstava zajema okrog 2000 izbranih otroških grafičnih listov. Izredno uspelo prireditev sta pripravila XX. dolenjski kulturni festival in Gorjupova galerija Kostanjevica na Krki v sodelovanju z občinsko Zvezo prijateljev mladine in občinskim odborom JPI v Krškem. Najlepše priznanje prirediteljem je bil izjemni obisk ob odprtju, dovršeno dopolnilo slovesne prireditve pa nastop baleta slovenskega narodnega gledališča iz Ljubljane.

Neposredne in likovno dorečene otroške stvaritve si lahko ogledate v Lamutovem likovnem salonu v Kostanjevici na Krki in v galeriji gradu v Sevnici.

Vojna in zmaga na odru mladinskega gledališča

Dušan Jovanović: Žrtve mode bum-bum

Ko Dušan Jovanović razlaga nastanek koncepta za igro, s katero je mladinsko gledališče v Ljubljani počastilo 30. obletnico osvoboditve, pravi med drugim tudi tole: Predstava naj ne bi bila zgolj obvezen davek obletnice, kurtoazna proslava zmage, gladko tekoč, estetsko zaokrožen, nevprašljiv paket znanih političnih in potrjenih zgodovinskih resnic, ki se ob obletnicah, kakor je pač ustaljena navada, do nezavesti ponavljajo v stoterih, tudi „umetniških oblikah", temveč dogodek, ki bi s svojo, kar se da izvirno vibracijo zares živo odmeval in vznemirjal sodobnega mladega gledalca.

In v resnici temu angažiranemu besedilu ni manjkalo ne izvirnosti ne vznemirljivosti. Jovanoviću se je posrečilo doseči to, kar je želel: njegovo odrsko sporočilo nas živo zadene s svojim protestom. Vojaki so lutke, na katere navešajo uniforme; lutke brez uma, srca in čustev, ki brezčutno razstavljajo človeško telo in zraven prostaško besedičijo. Napovedovalka (Polona Vetrihova) s svojimi komentarji zleplja to parado uniform, ki zgubi nadih šaljivosti ob prikazu nemške in italijanske uniforme – ob hrupni koračnici in udarcih okovanih nemških škornjev.

Nad odrom, na katerem nastopajo vojaški manekeni (Jože Mraz, Brane Ivanc, Sandi Pavlin, Božo Vovk, Niko Goršič, Pavle Rakovec in Vladimir Jurc) se pne žični obod, utripajoče žarnice pripomorejo h grozljivemu prikazu vojne. Nastopov manekenov pa ne povezuje le napovedovalkin glas: s stokom in kriki jih spremlja zbor žena (Mina Jerajeva, Alja Tkačeva, Majolka Šukljetova, Milena Grmova in Barbara Jakopičeva), z besedami, polnimi simbolike, z igro besed, včasih nanizanih tako, kot bi jih prebiral iz pravopisa.

Te iztrgane besede pa se včasih povežejo tudi v reke, parole. So oster protest zatiranih, nemočnih, izraz zdrave pameti. Moreča parada napuha in nečlovečnosti pa se konča s prikazom partizanske uniforme: ne razkazujejo je vojaki, nosijo jo žene v svojih izmučenih rokah, vanjo oblačijo otroke in jo tiho občudujejo. Besede utirajo pot k življenju: po smrti vznikne svoboda, rojeva se nov dan, čas, ko utegnejo ljudje končno razmišljati tudi o lepih straneh življenja, ko najdejo čas za ljubezen.

Igra je polna presenečenj – včasih grozljivih, skrivnostnih, tu in tam celo malce šaljivih. Kljub svetlemu koncu ostanemo moreče presunjeni: še vedno imamo pred očmi spake belo in rdeče popleskanih vojaških manekenov, v ušesih odmevajo topot okupatorjevih škornjev in kriki žena na odru, iztrganih besed, ki sestavljajo lepljenko z naslovom VOJNA.

MARJANA KUNEJ

Misli

BREZ VRAČILA

Kar napravi, saj ne bo nihče naredil namesto tebe! Povračila ni.

Friedrich Nietzsche

●

KAKO NAPASTI

Če hočeš napasti sovražnika, ga hvali za lastnosti, ki jih nima.

Ugo Ojetti

●

IZ NAPAKE V NAPAKO

Ena največjih napak ljudi je, da v nesrečah, ki jih sami zakrivijo, zelo hitro najdejo zdravila.

Cardinale de Retz

KAKO KOPATI

Kdor drugemu jamo koplje, sam vanjo pade. Zato ne koplji globoko!

Igor Pleško

●

DOSLEDNOST

Najmanj, kar moremo zahtevati od ateistov, je to, da se njihov ateizem ne spremeni v neke vrste vero.

Aurelian Scholl

●

ŽELEZNA SRAJCA

Navada je železna srajca. Kaj pa je železna srajca? Tudi navada?

Igor Pleško

AKTUALNO O DANAŠNJI UMETNOSTI

Hipergeometrizem

Hrvaški grafik in slikar Miroslav Šutej je prikazal na letošnjem bienalu s svojimi grafikami – zloženkami samostojno zbirko izredno učinkovitih, tehnično izvrstno izvedenih iluzij prostorskih konstrukcij. Njegovi grafični listi nas s svojo intenzivno barvitostjo in osupljivo sferičnostjo vodijo v zamišljene prostore. Sredstva, s katerimi Šutej zanesljivo vodi gledalca v končnosti in neskončnosti predmetnosti in prostornosti, so strogo geometrijska. Barva je slikarju uvod in poudarek, manj pa samostojna tvorna prvina. Vse je podrejeno slikarjevemu navdušenju ob konstruiranju nečesa novega, ki prinaša radost odkrivanja.

Z optičnimi pomožnimi črtami, ki usmerjajo gledalca v geometrične tvorbe in z dekorativno uporabljeno barvo, ki opredeljuje plastičnost in prostornost teles, izvablja Šutej v gledalcu pripravljenost za bolj občuteno in prefinjeno degustacijo skrajno geometriziranega sveta. Zasnova je na ravni Descartesovega realizma, ki je v geometriji iskal potešitev svojih dvomov. Končno pa je moral priznati, da je narava tako mogočna in bogata, da ponuja vsak trenutek številne možnosti v prostorskih premikih. S tem daje lepoto, ne vedno isto, malce spremenjeno, toda še vedno lepo.

Morda bi se obiskovalec razstave zadovoljil že s tem sprehodom v umišljeni geometrični svet. Kako poraženega pa se čuti ob tem, kar spozna, ko malo bolj natančno pogleda materialno izvedbo teh del. In prav tako kot je poprej vodil gledalca na daljne sprehode po svojih konstrukcijah, ga zdaj Šutej že drugič osupne s svojo virtuoznostjo in odločnostjo. Torej videz vara.

Zdi se, kot da bi hotel slikar stopnjevati šok, ki ga doživlja opazovalec magičnih Šutejevih zloženk, pobarvanih z rdečo, modro, rumeno, zeleno in vijoličasto barvo, in sicer prav v trenutkih, ko se opazovalec že sproščeno sprehaja po teh votlih in nabreklih prostorih.

Sferične geometrične oblike so v resnici narisane na posameznih kosih lepenke, ki so pritrjeni drug na drugega s papirnatimi perforiranimi gumbi. Šutej ima torej opazovalca za norca: Vodi ga v prostor, ko je gledalec že v njem. Gledalca zamoti spojni gumb, zdrzne se in pogleda, kaj sestavlja to vizijo prostora. Začuden spozna, da gre za preprost trik.

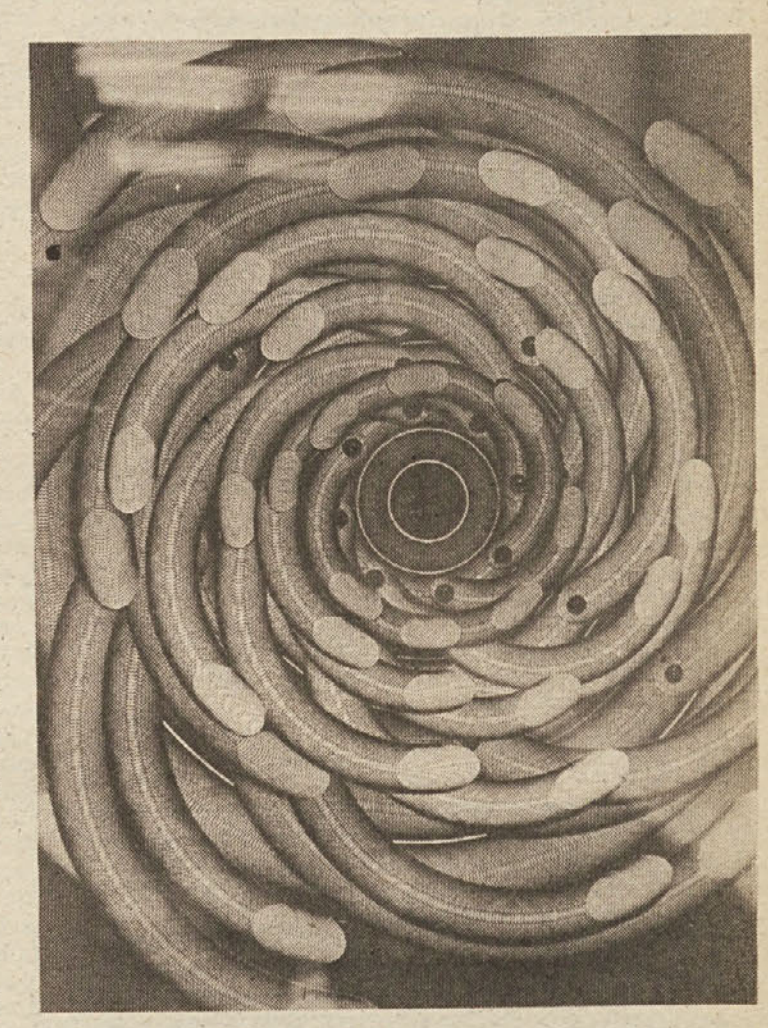

Barvna mobilna grafika, 1975, Miroslav Šutej

Iz številnih delčkov, na naši sliki podolgovatih kartonov, pobarvanih in geometrijsko porisanih, ki dajejo podobo klobasastih zvitkov, je sestavil Šutej arhitektonsko zamišljen prostor. Kakor se mu v trenutku posreči opazovalca postaviti v imaginarno vizijo velikih razsežnosti prostora, tako ga še bolj drzno prepriča, da je vse to v resnici samo izreden dosežek iluzije. Podoba se nam kaže kot hipergeometrični kalejdoskop v prerojeni različici nekdanjih igračk za otroke. Šutejeve namere pa so zanesljivo globlje: zrcalijo čas in njegovo nerazrešno zapletenost. Čas, ko informacije preveč obremenjujejo našo sposobnost integralnega dojemanja. Ob tej poplavi se človek le malokdaj vpraša, kaj je tisto, kar vidi, kar dela umetnik, kaj je umetnik ustvaril z uporabljenim materialom in kaj je dosegel z imaginacijo. Razočarani nad to nujno dvojnostjo priznamo Šuteju njegov prispevek. Na umetniško področje prinaša pretresljiva spoznanja z drugih področij. Virtuozna in pronicljiva izvedba kaže, da je zavest o „delanju dela" našla skrbne ustvarjalce.

IGOR PLEŠKO

IZBERITE MED NOVIMI KNJIGAMI

Zlata slikanica

Ob 30-letnici Mladinske knjige je ta začela in izvedla že drugo veliko akcijo za razširjanje lepe in dragocene knjige med mlade bralce. Pred dvema letoma so mladi bralci od 3. do 8. razreda začeli izbirati najljubšo knjigo. Doslej je izšlo 22 del z naslovom ZLATA KNJIGA; v naslednjih dveh letih jih bo izšlo še 23.

Ob prepričanju, kako pomembno je razvijati umsko in čustveno življenje otrok v dobi od 2. do 9. leta, se je Mladinska knjiga odločila, da bo začela izdajati najboljše slikanice. Tudi tu je upoštevala načelo: „Stari bralci izbirajo najboljše knjige za nove bralce!" Odgovorilo je skupno 1628 otrok iz male šole, prvega, največ pa drugega razreda – in izmed vseh izdanih slikanic izbralo 15 naslovov: JANKO IN METKA (France Bevk, ilustrirala Roža Piščanec), KDO JE NAPRAVIL VIDKU SRAJČICO (Fran Levstik, ilustrirala Roža Piščanec), KEKČEVE ZGODBE (Josip Vandot, ilustrirala Marička Koren), KRALJIČNA NA ZRNU GRAHA (Hans Christian Andersen, ilustrirala Marija Lucija Stupica), KROJAČEK HLAČEK (Leopold Suhodolčan, ilustrirala Marlenka Stupica), MUCA COPATARICA (Ela Peroci, ilustrirala Ančka Gošnik-Godec), PEKARNA MIŠMAŠ (Svetlana Makarovič, ilustrirala Marija Lucija Stupica), PEPELKA (Jakob in Wilhelm Grimm, ilustrirala Danica Rusjan), POREDNI ZAJČEK (Branka Jurca, ilustrirala Lidija Osterc), RDEČA KAPICA (Jakob in Wilhelm Grimm, ilustrirala Marlenka Stupica), SNEGULJČICA (Jakob in Wilhelm Grimm, ilustrirala Marlenka Stupica), TRNULJČICA (Jakob in Wilhelm Grimm, ilustrirala Marlenka Stupica), ZLATA PTICA (slovenska ljudska pravljica, ilustrirala Ančka Gošnik-Godec).

Slikanice so izšle v skupnem paketu v letošnjem tednu otroka. Veselje otrok – in prepričanje staršev, da jih bodo z dobro knjigo obvarovali šunda. Največ šunda se menda proda po mestih in večjih industrijskih krajih. Podeželje manj posega po njem. Obstoji bojazen, da tudi po zbirki ZLATA SLIKANICA posamezniki na našem podeželju ne bodo množično segali – saj stane paket 450,00 dinarjev. Šolam in vzgojnovarstvenim ustanovam pa bo najbrž dosegljiv povsod – in tako z izposojanjem tudi slehernemu otroku.

Naklada je za slovenske razmere razveseljivo visoka: 25.000 (navadno izhajajo slikanice v nakladi 3000 izvodov; le ČEBELICA je dosegla naklado 20.000 izvodov). Dolgoletna urednica slikanic – tako rekoč utemeljiteljica te najboljše literature za predšolske otroke in prvošolce pri nas – je dr. Kristina Brenkova. ZLATO SLIKANICO pa je uredil pesnik Niko Grafenauer. Založba in urednik upata, da bo tudi v prihodnje naklada čim višja – saj to poceni slikanice in jih tako približa širšim plastem naših delovnih ljudi.

Tekmovanja za bralno značko mnogo pripomorejo k izostritvi otrokovega literarnega okusa. V Pionirski knjižnici, kjer imajo ure pravljic in za otroke na voljo res dosti knjig, uporabljajo tudi način – otrok otroku: mladi bralci izbirajo najzanimivejša dela in jih tedensko razstavljajo.

Tako lahko upamo, da bo ZLATA SLIKANICA prišla do slehernega otroka v tistih letih, ko vstopa v svet literature – če že ne kot resnična, pa vsaj kot duhovna last. Prebral (ali poslušal) jo bo, dojel in sprejel njeno dragoceno vsebino za vse življenje.

N. MAURER

Kako deluje? človek
Kako deluje? bolezni

Tehniška založba Slovenije je v presledku dobrega pol leta obogatila slovenski knjižni trg z dvema deloma – Kako deluje? ČLOVEK in Kako deluje? BOLEZNI. Obe deli segata na področje zdravstva in sta prevod Meyerjeve pojasnjene medicine. Sta obsežni, saj vsebuje vsako delo poprečno 700 strani. Prvo delo je prevedel dr. Miha Likar, drugo pa dr. Franjo Smerdu. Oba prevajalca sta našim bralcem dobro znana tako po samostojnih delih kot po prevodih. Njuno prizadevanje se kaže v omenjenih delih tudi v skrbnem uvajanju slovenske terminologije na zahtevno medicinsko področje.

Knjigi sta namenjeni bolj razgledanim bralcem. Besedilo je zahtevnejše in terja od bralca določeno stopnjo razgledanosti in ob prebiranju aktivno sodelovanje. Obe deli sta prirejeni tako, da besedilo na levi strani dopolnjujejo izredno pregledne slike, skice in grafični prikazi na desni strani, ki napravijo včasih dokaj zahtevno besedilo jasno in razumljivo.

Prvo delo se ne omeji zgolj na opisovanje anatomskih in fizioloških značilnosti človeka, temveč seznani bralca s splošno biološkimi zakonitostmi, veljavnimi za ves živi svet. Upoštevana so tudi zadnja odkritja na področju biologije. Delo se ne omeji zgolj na statične oblike življenja, temveč obravnava sedanje življenjske pojave kot rezultat evolucije in pojasni tudi mehanizme, ki so privedli življenje do današnje stopnje. Anatomija in fiziologija človeka sta podani pregledno in sistematično.

Kdor je prebral prvo delo, bo s prav takim navdušenjem segel tudi po drugem delu – saj so bolezni problem, s katerim se srečujemo vse življenje. Prav v tem delu lahko najdemo odgovore na mnoge nejasnosti v zvezi z boleznimi. Delo ne obravnava zgolj bolezenskih stanj, temveč pojasnjuje tudi vzroke, ki bolezni povzročijo, in posledice, ki jih utegnejo imeti bolezni na človeka. Tudi drugi del je napisan enako pregledno in sistematično kot prvi.

Pri prebiranju teh dveh del človek spozna, kako tesna je vzročna povezanost normalnih fizioloških pojavov v zdravem organizmu z bolezenskimi.

Deli bosta dobrodošli vsakemu primerno razgledanemu bralcu, ki ga vprašanja s področja medicine zanimajo, hkrati pa bosta pregleden priročnik mnogim zdravstvenim delavcem. Manjkati ne bi smeli v nobeni šolski knjižnici, učitelji naravoslovja pa bodo iz njiju črpali mnoge odgovore na nejasnosti in jih s pridom uporabili pri pouku.

Prav je, da se je Tehniška založba Slovenije odločila za izdajo tovrstnega dela, saj je s tem zapolnjena vrzel med strogo znanstveno medicinsko literaturo in bolj poljudno, namenjeno širokemu krogu manj zahtevnih bralcev.

Pozdravljamo le še obet založbe, ki obljublja kot dopolnilo obema izdanima knjigama še tretji del „Kako delujejo zdravila, strupi in droge".

JOŽE DRAŠLER

Jože Šter
Problemi filozofije in etike

Uvodoma je treba pojasniti, da je delo J. Štera „Problemi filozofije in etike" nastalo predvsem kot učbenik za študente pedagoške gimnazije. Upoštevati je bilo torej treba stopnjo dojemljivosti, v vsebinskem delu pa določen obseg in podati dovolj smotrn in zaokrožen vpogled v tiste najbolj bistvene elemente filozofije in etike, ki jih zahteva učni načrt in omogoča omejeno število ur. Avtor se je zavedal, da bi ga zgodovinsko podajanje zamujalo, zato je želel ostati v okvirih problematike filozofije in etike, predvsem praktično sodoben, izhajajoč iz naših razmer in vodil.

Čeprav namerava informativni zapis predvsem opozoriti na izišlo noviteto in se dotika le nekaterih „razrahljanih" mest, pa je knjiga vredna in potrebna obširnejšega obravnavanja. Gre namreč za priročnik, ki utegne po svojem namenu in pomenu koristiti tudi šolam drugačnega tipa. Zato je J. Šter „Probleme filozofije in etike" smotrno zgostil, želeč podati dostopen, jasen, pa tudi preprost učbenik, zasnovan na marksistični ideologiji. Želja, da bi ga razumel širok krog bralcev, ga je vodila k nezapletenim in preprostim razlagam. Avtor pa je v zmoti, ko meni, da nimamo slovenskega dela, ki bi obravnavalo etične probleme. Na primer: taka je že prva izdaja Kosovega „Orisa filozofije" – izdana leta 1967. V njej je mogoče dobiti kar skrbno odbran in razložen kompleks etičnih vprašanj ob raznih imenih.

V težnji po strnjenem in dojemljivem podajanju je avtor ponekod marsikaj poenostavil ali pa tudi ne dovolj precizno utemeljil. Ko v poglavju „Kaj je filozofija?" pride do pozitivizma, trdi: „Pozitivisti so prepričani, da so si posamezne dele sveta razdelile posamezne znanosti in da tedaj ostaja filozofiji kot njen predmet le še nauk o pravilnem mišljenju, tj. logika." (Str. 11) Nauk o pravilnem mišljenju in logika za filozofa nista nujno istovetna, navedbo o pozitivizmu pa je mogoče razumeti kot enačenje z logiko. Ob teh vprašanjih je treba primerjati nekaj najbolj priročnih virov, npr. Janka Kosa „Oris filozofije", Filipovićev „Filozofijski rječnik" in zlasti Kolakowskega „Filozofia pozytywistyczna". Tudi kasneje, ko J. Šter obravnava nekatere sodobne filozofije in govori o pozitivizmu, je v navajanjih bolj v območju klasičnega pozitivizma in mnogo manj v območju avtorjev – pozitivistov, ki jih navaja v opombi. Pri eksistencializmu bi pričakovali, da bo dal večji poudarek Sartru, ker je ta pri nas le bolj znan. Preohlapna je postavitev: „Nastala je hermenevtika, fenomenološka razlaga doživljanja posameznika, subjektivo dojemanje sveta". Če vzamemo v roke skupinsko delo „Hermenevtika" (Delo-Argumenti, Beograd), pridemo do dokaj drugačne podobe. Pogrešali bi tudi angažirajoči del eksistencialistične filozofije, tem bolj, ker je bila ta dobro znana v književnosti na tujem in doma, precejšen del pa se je je hkrati vezal na marksizem.

Poglavitni delež knjige je J. Šter namenil marksizmu. Tako po obsegu kot po obravnavi je marksistični del najbolj temeljito obravnavan, naj gre za družbene in idejne predpostavke marksizma, za prakso kot izhodišče in cilj, za dialektiko ter spoznavno teorijo. Čeprav ne želi zgodovinskega obravnavanja, pa tu in tam le uporabi zgodovino ter družbeni prikaz, oris politične ekonomije, da bi razvidneje vključil praktična izhodišča in smotre marksizma. Pri zgodovinsko-družbenih navajanjih le izjemoma naletimo na nerazložene ali ne dovolj pojasnjene navedbe. Pri Heglu bi pričakovali, da bo avtor omenil njegovo pojmovanje teze-antiteze-sinteze. Čeprav je Heglovo pojmovanje dialektike drugačno od Marxovega (prim. 2. izdajo „Kapitala"), pa bi kazalo vključiti konkretne navedbe tistega, kar je vplivalo na revolucionarno smer. (Prim. učbenik Koraća, Životića, Pavlovića „Istorija filozofije".) Če je že omenjen Feuerbach, potem bi pričakovali konkretne soodnosnice v filozofskem razmerju Marxa. Avtor pa je znal podati bistvene poteze tega, kar pojmujemo kot klasični marksizem, s pridom je znal vključiti v okvir dialektike tudi Einsteinovo relativnostno reorijo. Pri obravnavanju materije in materializma je sveže vpletel človekovo zavest in psihiko. Pri obravnavanju nujnosti in naključnosti je s pridom uporabil primer iz Darwinove teorije. Pri vrstah in stopnjah spoznanja se je J. Šter usmeril v čutno in razumsko spoznanje, se tu širše razmahnil v okvir marksističnega spoznavoslovja, kot nesprejemljivo pa je hote izpustil intuicizem. So dobno barvitost daje pri obravnavanju relativnosti spoznanja; med drugim navaja tudi, da velja isto za marksizem, sočasno pa se odvrne od popolnega relativizma, ki govori o enakovrednosti vseh spoznanj. V sklepnem delu obravnava J. Šter etiko. Tudi tu se je avtor odločil za širše obravnavanje, premišljeno govori o pojmovanju svobode, vrednotah in normah, družbenosti, moralnem delovanju ipd. Iz izrazito slovenskih razmer želi avtor poseči v konkretna vprašanja in razmerja etičnega pojmovanja. Tudi tu naletimo na nekaj poenostavitev. V takem primeru bi bilo bolje, ko bi avtor navedel širšo, bolj poglobljeno razlago. Pri temeljnih vrednotah socialistične morale je morebiti premalo izrabil nekatere tehtne navedbe J. Potrča „O socialistični etiki in morali". Posebej je spregovoril o samoupravljanju kot posebni kategoriji naše družbene prakse in o delitvi po delu. Ob koncu je podana literatura.

I. G.

Posameznik v družbi

Socialna psihologija je ena izmed najvažnejših vej sodobne psihologije. Proučuje vedenje posameznikov in skupin v vseh zapletenih odnosih družbenega življenja. Beograjski Zavod za udžbenike i nastavna sredstva Srbije je izdal v srbskem prevodu obsežen, nad 500 strani obsegajoč ameriški učbenik socialne psihologije POJEDINAC U DRUŠTVU (v izvirniku: Individual in Society). Avtorji tega dela so: D. Krech, R. S. Crutchfield in E. L. Ballachey. Po uvodni besedi, ki obravnava področje dela socialne psihologije, slede štiri zajetna poglavja: Osnovni psihološki faktorji, Družbena stališča, Družbeni in kulturni habitat ter Skupine, organizacije in posameznik. Knjiga končuje z obsežnim pojmovnim registrom in zelo obsežnim seznamom izbrane strokovne literature. Vsebino besedila pojasnjujejo ustrezne tabele, skice in grafikoni. Knjiga POJEDINAC U DRUŠTVU bo dobro rabila kot učbenik socialne psihologije zlasti slušateljem psihologije, sociologije, pedagogike in drugih sorodnih znanosti. Cena: 137 dinarjev.

V. T. ARHAR

Avtomatizacija in šola

Temeljni cilj šolske reforme, t. j. stremljenje po čim tesnejše povezovanju šole z življenjem – posebno še s proizvajalnim delom izhaja tako iz socialističnih družbenih odnosov kot tudi iz dan njega položaja proizvajalnih sil, zlasti pa iz najnovejšega razv tehnike proizvodnje. V svoji knjigi AUTOMATIZACIJA I ŠKOL (v izvirniku; Automatizacija a škola) je slovaški avtor Ondrej Pav prikazal, v kakšnem odnosu do proizvajalnega dela je bila šol preteklosti in kaj terjata danes od šole sodobno proizvajalno de in moderna tehnika proizvodnje. Le-ta, še posebno pa njena glav razvojna smer – avtomatizacija, prinaša namreč v področje m ralne vzgoje prav tako globoke spremembe kakor v področje in lektualnega izobraževanja. Avtor je podal svoje ugotovitve v pet zaokroženih in med seboj dopolnjujočih se poglavjih. Ta so: Zg dovinski razvoj tehnike proizvodnje in šole, Avtomatizacija družba, Avtomatizacija in izobraževanje, Tehnika in praksa, šola proizvodnja v novih proizvajalnih in družbenih razmerah in polite nična izobrazba ter Splošno in strokovno izobraževanje v nov razmerah. Dodan je tudi krajši seznam ustrezne strokovne lit rature. Knjigo AVTOMATIZACIJA I ŠKOLA je v hrvaškem pr vodu in v zbirki Pedagoška biblioteka izdala zagrebška Šolsk knjiga. Cena: 35 dinarjev.

V. T. ARHAR

Moderni tokovi v pedagoški znanosti

Razvoj znanosti in tehnike povzroča zlasti v XX. stoletju rev lucijo na vseh področjih človekove dejavnosti in mišljenja. Najn vejša kibernetična načela prodirajo tudi v pedagogiko, o kateri sovjetski pedagog A. S. Makarenko dejal, da je najbolj dialektič najbolj zamotana in najbolj pestra znanost. V pedagogiki nastaja zadnje čase globoke kvalitativne in strukturalne spremembe: te rijo pouka izriva iz pedagoške teorije teorija učenja ali teori upravljanja z učnim procesom, v katerem empirična načela že n domešča iskanje optimalnih poti in metod za upravljanje s te procesom. Tako prodirata v učnovzgojni proces poleg teori upravljanja tudi teorija igre in teorija informacij.

Te probleme obravnava knjiga čeških in slovaških avtorje MODERNI TOKOVI U PEDAGOŠKOJ ZNANOSTI (v izvirniku Moderne prudy v pedagogickej vede). Delo zajema 9 strokovn člankov: Nove tendence v sodobnem razvoju pouka (d E. Stračar), Gibanja v reformi šole in izobraževanja v sodobne svetu (dr. F. Singula), Filozofska antropologija in problem člov kove osebnosti (dr. J. Bodnar), Moderni tokovi estetske vzgoje književnosti (dr. J. Koutun), Pedagoška sociologija (d J. Čečetka), Načrtovanje razvoja šolstva (V. Špendla), O pedag škem upravljanju s šolo (dr. Z. Obdrzalek), Pedagoško preučevan v pedagoški praksi (dr. P. Vajcik) ter O nekaterih socialnih probl mih psihohigiene učiteljskega poklica (dr. J. Grac). Knjigo je izda v zbirki Pedagoška biblioteka (v hrvaškem prevodu) zagrebška z ložniška hiša Školska knjiga. Cena: 45 dinarjev.

V. T. ARHAR

Vzgojna vrednost literarnega ustvarjanja mladih

Literarno ustvarjalna dejavnost mladih je posledica splošne biopsihosocialnega dozorevanja mladine, njenega razvojno pogo nega duševnega nemira, želje po notranjem ravnotežju in izražan osebnih čustev, doživetij, predstav in hotenj. Interesi za aktiv delovanje na literarno ustvarjalnem področju se pri nekaterih de kih in deklicah pojavijo že v predpuberteti. Motivi, ki jih nep sredno silijo v tovrstno dejavnost, so lahko kaj različni in le redk kdaj nastopajo posamezno; navadno se prepletajo v raznih kom nacijah. Literarno ustvarjanje mladine ima zanjo zelo velik pom Literarni poskusi krepijo v mladini ljubezen do materinega jezik do kakovostne književnosti in do lepega nasploh, prispevajo k po tivnemu oblikovanju naglo razvijajoče se osebnosti in ji pripom rejo, da laže in globlje prodre v razne pojave ter v bistvo družbe dogajanj. Mnogi takšni literarni „vajevci" se utegnejo pozneje r viti v odlične novinarje, publiciste, esejiste in celo književnike pisatelje, pesnike in dramatike. Starši, ki imajo premalo posluha literarne vaje svojih otrok ali pa ga sploh nimajo, so navadno t ljudje, ki priznavajo v življenju samo njegovo materialno plat, za kajo pa duhovno; redki učitelji, ki omalovažujejo učenčevo že po aktivnem literarnem ustvarjanju, pa odkrivajo s takšnim svoj nerazumnim ravnanjem zaskrbljujoče nizko raven nepoznava aksiomov iz poglavij otroške in mladinske psihologije, pedagog in drugih sorodnih ved. Vso to problematiko podrobno obravn avtor Nikola S. Filipović v svoji knjigi VASPITNA VRIJEDNO LITERARNOG STVARALAŠTVA MLADIH, ki vsebuje prav prav le skrajšano besedilo uspešno branjene doktorske disertac Knjigo je (tiskano v latinici) izdal sarajevski Zavod za izdava udžbenika v zbirki Nastavna biblioteka. Cena knjige: 15 dinar

V. T. ARHAR

Dogodivščine partizanskega šoferja

Pri Kurirčkovi knjižnici je izšla mladinska povest Zdenka Kos njevca „Dogodivščine partizanskega šoferja". V njej je želel av živopisno in leposlovno obuditi čas NOB. V ospredju je akcijs zasnovana zgodba. Lahko bi ugotavljali celo poteze avtobiog skega doživljanja, ne le zaradi dokumentarnega ozadja, pač pa t zaradi osebno barvite pripovedi v prvi osebi. Za preproste, učin vite in razgibane ilustracije je poskrbel Božo Kos.

Nove strokovne knjige

1. Načrtovanje družine in spolna vzgoja. Ljubljana, Dopisna de ska univerza „Univerzum", Parmova 39.
2. Stevan Bezdanov: Radno i politehničko vaspitanje. Beog Prosvetni pregled, Čika Ljubina 18 – 20.
3. Tomislav Bogavac: O podobnosti prosvetnog radnika. Beog Prosvetni pregled, Čika Ljubina 18 – 20.

30 let socialistične predšolske vzgoje — 30 let socialistične predšolske vzgoje

Posvetovanje o predšolski vzgoji

Vedno več

Na posvetovanju, ki je bilo organizirano ob praznovanju 30-letnice socialistične predšolske vzgoje, so strokovnjaki z raznih vidikov obravnavali in osvetlili predšolsko vzgojo danes in nakazovali pota za njen nadaljnji razvoj.

Odziv na posvetovanje je bil presenetljiv. Zbralo se je veliko neposrednih pedagoških delavcev, srečali pa smo tudi zdravnike, psihologe, pedagoge, prehrambene strokovnjake in arhitekte.

Posvetovanje je uvedel referat tajnice skupščine Zveze skupnosti otroškega varstva Majde Gaspari, ki je obravnavala vzgojnovarstveno dejavnost s širših družbenih vidikov kot del celostne skrbi naše družbe za otroke.

Vzgojnovarstvena dejavnost ima zaradi svoje mnogoplastnosti velik družbeni pomen: s predšolsko vzgojo, ki je njen neločljiv sestavni del, predstavlja prvo stopnjo vzgojnoizobraževalnega sistema, s svojo skrbjo za celostno varstvo otrok opravlja pomembne socialne naloge, posredno pa tudi družbenopolitične.

Tako jo pojmuje tudi predlog srednjeročnega razvoja, ki predvideva, naj bi do leta 1980 vključili 70 % otrok v popolno vzgojnovarstveno dejavnost, vsi šestletni otroci pa naj bi bili deležni celoletnega vzgojnoizobraževalnega programa.

Samoupravno urejanje tega področja, ki združuje uporabnike in izvajalce, pomeni novo vrednoto v urejanju vzgojnovarstvene dejavnosti. Predšolski otrok je zadnjih deset let v središču pozornosti psihološke znanosti, je poudaril dr. Ivo Toličič v svojem referatu. Nove raziskave so prinesle nove izsledke in popravile mnogo starega. Nova odkritja o možnostih za razvoj človeka v tem obdobju, o vlogi okolja pri razvoju otroka, o možnostih za intelektualni razvoj imajo velik vpliv na predšolsko vzgojo v svetu. Tudi naša psihološka znanost gre v korak s svetom. Pred nami so študije, izdelane v naših znanstvenih ustanovah. Naj omenimo teste za ugotavljanje zrelosti za vstop v šolo, njih revizijo, spremljanje otrok, ki so preživeli zgodnje otroštvo v predšolski ustanovi in ugotavljanje njih uspešnosti v šoli.

Tudi pedagoška znanost vedno bolj proučuje predšolsko vzgojo, nastajajo programi, razmišljamo o ustreznosti sedanjega pedagoškega osebja itn. Vedno pomembnejša postaja vloga pedagoških delavcev kot aktivnih sodelavcev v raznih raziskavah, kot je omenila mag. Nuša Kolarjeva v svojem referatu.

Ob 30-letnici se prav gotovo postavlja vprašanje, do kakšne stopnje smo razvili našo predšolsko prakso. Tudi razvitost otrok, ugotovljena z raziskavami, terja odgovor na vprašanje, v kakšni predšolski praksi so se vzgajali. Poskus odgovora na to vprašanje je bil glavna vsebina referata pedagoške svetovalke Irene Levičnikove.

Prav gotovo je temeljna značilnost naše predšolske vzgoje, da ni „šola v malem", ampak da je svojevrstno vzgojnoizobraževalno delo, za katerega sta značilni celostnost ter prepletenost usmerjenega vzgojnoizobraževalnega dela in spontanih otrokovih igralnih ter drugih dejavnosti. Zanjo je značilna vsestranost, vendar v svoji notranji strukturi drugačna od osnovnošolske. Igra je temeljna vsebina, oblika in metoda vzgojnoizobraževalnega dela. Narava igre je taka, da je otrok subjekt dogajanja, subjekt vzgoje.

Nove potrebe otrok, družbe in družine bodo terjale še nadalje tankoslušno in ustvarjalno iskanje novih rešitev za stare in nove probleme.

Na posvetovanju so sodelovale tudi mnoge starejše tovarišice, ki so na proslavi dobile priznanje za dolgoletno in požrtvovalno delo. Ko sem eni izmed njih čestitala in ji stisnila roko, mi je rekla: „Hvala tovarišica, največ pa mi pomeni to, kar sem danes slišala. Ko bi vi vedeli, kako smo začeli, kako smo bili često osamljeni in nemočni, zdaj pa tole." Najbrž je imela prav, a kaj, ko si želimo vedno več.

Oaza je vaza za marjetice

Akademija vzgojiteljske šole v Ljubljani

Vprašali so predšolskega otroka, kaj je oaza. In otrok je odgovoril, da je oaza vaza za marjetice. Odrasli pa razmišljamo o otrokovi domišljiji, fantazijski predstavi, prispodobi, ustvarjalnosti. Vemo, da z razvijanjem otrokove ustvarjalnosti lahko ustvarimo nekaj novega, velikega. Otrok bo ustvarjal prihodnost.

Sedeli smo v temi. Zadnji udarec na gong pred predstavo – akademijo ljubljanske vzgojiteljske šole v Mestnem gledališču ljubljanskem. Pričakovali smo vzgojiteljice naših prihodnjih let, dočakali pa smo izvirnost, ustvarjalnost, spojeno v hotenju doživetja otrok in mladih deklet. Potopili smo se v tišino, da bi dojeli sleherni zvok glasbe, ki nas je vznemirila, porojena iz sposobnosti deklet. Iz odpadkov sodobnega časa so znale izvabljati melodije, ki so oživile predstave o živalih, ljudeh, o miru in sovraštvu. Prisluhnili smo glasovom otrok, ki so nam spregovorili o svojevrstnem razumevanju sveta odraslih. Jokali bi se in smejali hkrati, pa smo iskreno zaploskali, prevzeti od doživetja ustvarjalnosti v besedi, glasbi, gibanju in barvah. Dekleta so s plesom in glasbo izrazila misel otrok, pokazala so nam svojo mladostno ustvarjalnost, za katero želimo, da bi še dolga leta ostala v njih. Zato da bodo otroke spodbujale in jih varno vodile po lepenkastih stopnicah pridobitev prvih izkušenj.

Petindvajset let vzgojiteljske šole v Ljubljani, 30 let socialistične predšolske vzgoje. In minute v gledališču, s sedanjo generacijo deklet, ki se pripravljajo na poklic, v katerem bodo dokazale ustvarjalnost, sposobnost uravnavanja otrokovega časa, spodbujanja na področjih vzgojnoizobraževalnega procesa. Te minute, ki bodo še dolgo živele v nas, so skupek sodelovanja dijakinj vzgojiteljske šole, njihovih pedagoških mentorjev in vzgojiteljic nekaterih ljubljanskih vzgojnovarstvenih zavodov.

ZMAGA GLOGOVAC

znali igrače, lepo pravljico in slikanico. Čeprav bo izpeljan le del programa, smo zadovoljni, da smo košček organizirane predšolske vzgoje prenesli tudi na ta del Slovenskih goric.

To pa nas hkrati obvezuje, da malčkom v Cerkvenjaku čimprej uredimo vsakodnevno organizirano predšolsko vzgojo v vrtcu.

NADA VOGLAR,
osnovna šola Cerkvenjak

Otroci so rekli

Življenje je, da živiš, da lahko spiš in se igraš.

Svet je tam, kjer živiš.

Ura je budilka strašilka, ki te zbudi, ko hočeš še spati: Pritisneš na gumb in vstaneš, da ne zamudiš službe.

V ogledalo se ogleduješ, da vidiš, če si lep ali pa ne.

Zrcalo je, če sonce sije na vodo.

Rak je najbolj prijazen z rakovico.

Kobilice včasih letijo. Vse vidijo. Dobre se izmuznejo človeku.

Stonoga ima sto nog, samo dve štrlita gor.

Na bobnu lahko skladaš pesmice.

Uspavanka je, če te mamica boža.

Mir je, kadar spiš, mir je, ko rečejo TIŠINA!

Oaza je vaza za marjetice.

Nasilje je, če gre prijatelj v drugo hišo.

Mrož je tisti, ki na svojem gobčku žogo vrti.

Prijatelj je velik človek.

Beseda, dve o naših sodelavkah

KAJ JE NAJPOMEMBNEJŠE

VIDA HERMANOVA je pričela delo v Slivnici leta 1946 v domu Bosančkov – vojnih sirot, ki jih je sprejela Slovenija. Pravi, da so to njena najsrečnejša leta. Zelo rada pa se spominja tudi prvih let svojega dela v Mariboru, ko so pričeli ustanavljati aktive vzgojiteljic.

Na vprašanje, katera naloga je v prihodnjem razvoju predšolske vzgoje najpomembnejša, je tovarišica Hermanova odgovorila: „Najpomembnejše je, da zagotovimo vsem otrokom ustrezne možnosti za enakomeren duševni in telesni razvoj. Vzgojiteljicam, ki prihajajo za nami, pa želimo, da bi se lahko izobraževale tudi na višjih in visokih šolah in svoje znanje praktično uveljavljale. Naš smoter naj bo: dati vsem otrokom predšolske starosti s sodobnimi metodami dela tako vzgojo, da bo njihovo otroštvo sproščeno in srečno."

DA BI MATI IN OTROK SREČNO ŽIVELA

Vzgojiteljsko delo **ELE BERTONCLJEVE** se je začelo že pred vojno na Jesenicah. Komaj dve leti je bila vzgojiteljica in že je morala v izgnanstvo v Srbijo.

Leta obnove, ko se je začela porajati naša socialistična predšolska vzgoja, ko je bilo treba nenehno delati in hiteti, so bila zanjo najlepša.

„Da bi mati in otrok srečno živela – to naj bo vodilo pri načrtovanju programov otroškega varstva," meni tovarišica Ela.

ZMAGA GLOGOVAC

Vrtec in šola — družbeno središče

Pokrovitelj proslave 30-letnice socialistične predšolske vzgoje je bila Republiška konferenca SZDL. V njenem imenu je zbrane pozdravila Majda Poljanšek, predsednica sveta za vzgojo in izobraževanje pri RK SZDL.

V svojem nagovoru je ovrednotila napredek in stanje vzgojnovarstvene dejavnosti in med drugim dejala: „Delovni ljudje in občani se vedno bolj zanimajo za predšolsko vzgojo. S procesom podružbljanja vzgoje in izobraževanja pa so delovni ljudje in občani dobili tudi večje možnosti za vplivanje na razvoj, vsebino in sistem predšolske vzgoje. Delegati staršev v svetih vzgojnovarstvenih ustanov, v delegacijah v krajevni skupnosti in organizacijah združenega dela in v samoupravnih skupnostih otroškega varstva imajo vse več možnosti, da načrtujejo razvoj in odmerjajo denar za uresničevanje svojih interesov za vzgojo otrok. Večina občanov potrebuje organizirano predšolsko vzgojo za svoje otroke v krajevni skupnosti, kjer živijo, zato jih zanima najbolj tista vzgojnoizobraževalna institucija, ki je v njihovi skupnosti. Zanimata jih njihov vrtec in njihova šola in ne šola in vrtec nasploh. Zanj so pripravljeni prispevati s svojim delom; ta vrtec bo zanje hkrati tudi posvetovalnica in vir za razreševanje vzgojnih vprašanj, ki jih ne znajo sami rešiti. Prav zato si moramo prizadevati, da bodo vzgojnoizobraževalne ustanove odprte, povezane in vključene v življenje in delo krajevne skupnosti." Končala je z besedami: „Želimo, da bi šola in vrtec postajala vse bolj družbeno središče v kraju, da bi vrtci svoje vzgojno delo čimbolj razširjali na vse otroke in ne le na svoje varovance. Nekatere dosedanje oblike razširjanja organiziranih oblik predšolske vzgoje naj bi bile spodbuda za nadaljnje delo.

RK SZDL, ki je pokroviteljica proslave 30-letnice socialistične predšolske vzgoje, bo po svojih močeh vplivala na ustvarjanje razpoloženja in zavesti pri delovnih ljudeh in občanih, opozarjala bo na organizirane družbene skrbi za vzgojo in izobraževanje ter z akcijami skrbela, da bo družbeno organizirana predšolska vzgoja prispevala k izboljšanju socialnega položaja delovnih ljudi.

V imenu RK SZDL se zahvaljujem vsem, ki ste že doslej veliko storili za razvijanje vseh organiziranih oblik predšolske vzgoje in želim, da bi vaša nadaljnja prizadevanja, skupaj s trudom delovnih ljudi in občanov obrodila uspehe pri razvijanju otrokove ustvarjalnosti, pri njegovem vključevanju v delo z vrstniki, pri zagotavljanju njihove osebne sreče in sreče njihovih staršev, saj gre za naše otroke, ki bodo ustvarjali prihodnost."

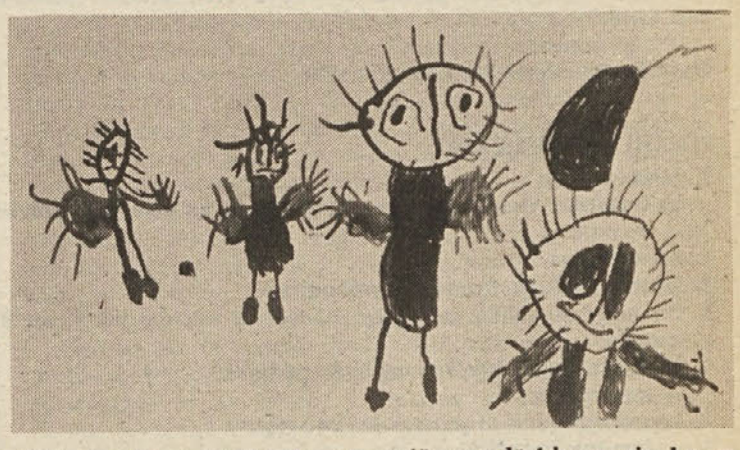

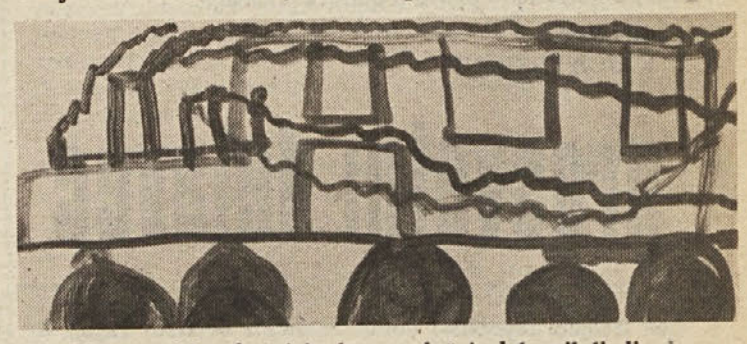

30 let socialistične predšolske vzgoje — 30 priznanj

To so hkrati priznanja vsem vzgojiteljem predšolskih otrok, ki so v teh naših 30 letih vestno opravljali vsakdanje drobno delo. Prva republiška, vzgojiteljicam namenjena priznanja. Priznanja za sodelovanje pri ustvarjanju temeljev socialistične predšolske vzgoje, priznanja za delo na prvi stopnji vzgojnoizobraževalnega sistema.

●

Tokrat so jih prejele: Rajka Bazelj, Angelca Bertoncelj, Anica Gašparšič, Marija Gruden, Vida Herman, Justi Kavšek, Zora Kopač, Katica Koplan, Milena Lenaršič, Mara Lešnik, Rozalija Lipovšek, Zdenka Megla, Kornelija Muelar, Milena Nemec, Milica Pelcl, Mirka Prhavec, Dana Petrač, Marjana Pirnat, Stojana Radina, Anka Ravšelj, Boža Rihtaršič, Pia Semen, Nada Senkovič, Mirjam Slamič, Anica Špan, Pavla Tadina, Mara Tuco, Julka Zadravec, Breda Zemljič, Fani Zdešar.

●

Komisija za dodelitev priznanj je imela težko delo, saj je bilo predlaganih 140 tovarišic. Pri izboru je bilo upoštevano dolgoletno uspešno delo v vzgojnovarstvenem zavodu. Izbrane so bile delavke iz VVZ z vseh območij Slovenije ter pedagoški in zdravstveni profili delavcev. Niso pa bili upoštevani: aktivni pedagoški svetovalci in drugi družbeni delavci, ki so delovali na predšolskem področju, pa niso bili zaposleni v vzgojnovarstvenih zavodih. Pri priznanjih so bile izvzete tudi tovarišice, ki so že prejele Žagarjevo nagrado: Lea Šmasek, Desa Mušič, Anica Dolanc, Breda Cilenšek, Milica Lugarič in Marta Paulin-Schmidt.

Z. G.

MISEL:

Vzgoja in izobraževanje, znanost in kultura so bistveni dejavniki razvoja socialistične družbe, večje produktivnosti dela, razvoja ustvarjalnih sil ljudi in vsestranskega razvoja osebnosti, humaniziranja socialističnih samoupravnih odnosov in splošnega napredka družbe.

Razstava oblačil za delavce v VVZ in za oddelke dojenčkov

Ni vseeno, kako smo oblečeni

Skrb vseh, ki se ukvarjamo z otroki v vzgojnovarstvenih zavodih je, da damo otrokom najboljše, najlepše, najprimernejše. Da bi se otrok vsestransko pravilno telesno in duševno razvijal, mu moramo dati ustrezne možnosti. Ena izmed teh pa je tudi primerna obleka in obutev; predvsem za dojenčka, ki ga preoblečemo v oblačila zavoda. Tako kot so že izoblikovani minimalni prostorski normativi vzgojnovarstvenih zavodov in normativi za notranjo opremo, so oblikovani tudi normativi minimalne opreme za dojenčka. Opremo je odobrila komisija za igrače pri Zavodu SRS za šolstvo. Ugotavljamo, da oblikovalci in proizvajalci že prisluhnejo strokovnim dognanjem, pobudam in zahtevam. Imamo oblikovalce in proizvajalce, ki skrbe za celotno opremo dojenčka od oblačil do ležalnikov in drobnih tekstilnih izdelkov (Konfekcija Logatec, Pletilstvo Kodrič, Ciciban Miren pri Gorici ipd.). Tako so odločitve o nakupu in izbiri opreme preprostejše, bolj uspešne in racionalnejše – glede na čas in denar. Da bi s to dejavnostjo seznanili čim več posrednih in neposrednih sodelavcev vzgojnovarstvenih zavodov, je bila ob praznovanju 30-letnice socialistične predšolske vzgoje v vzgojnovarstvenem zavodu Ane Ziherl razstava oblačil in tekstilnih izdelkov, namenjenih uporabi v VVZ. Potrebe narekujejo tudi resna razmišljanja o primerni delovni obleki delavcev v teh zavodih. Razstava ja prikazala le delčke teh razmišljanj, ki so jih ustvarili posamezniki. Bila je spodbudna, zamisel in izhodišče pri nadaljnjem oblikovanju in ustvarjanju oblačil in tekstilne opreme v vzgojnovarstvenih zavodih.

MARA KOPRIVEC

Ob tednu otroka – Cicibanova šola

V Cerkvenjaku smo ob tednu otroka začeli s Cicibanovo šolo; vanjo smo „vpisovali" vse otroke v starosti od 4 do 6 let. Staršem ni treba prispevati denarja.

Skupnost otroškega varstva je v sodelovanju z vzgojnovarstvenim zavodom Lenart in osnovno šolo pripravila vse, da bi akcija čim bolje uspela. Trud ni bil zaman. Vabilu so se odzvali vsi vabljeni starši in pripeljali svoje malčke. Delo že imenitno poteka. Vzgojiteljica iz Lenarta obiskuje malčke trikrat tedensko v popoldanskem času. Vsi vabljeni otroci redno prihajajo, začetna plahost in negotovost sta kmalu minili.

Mnogi otroci so prvič spo-

Pri Državni založbi Slovenije je pravkar izšla knjiga:

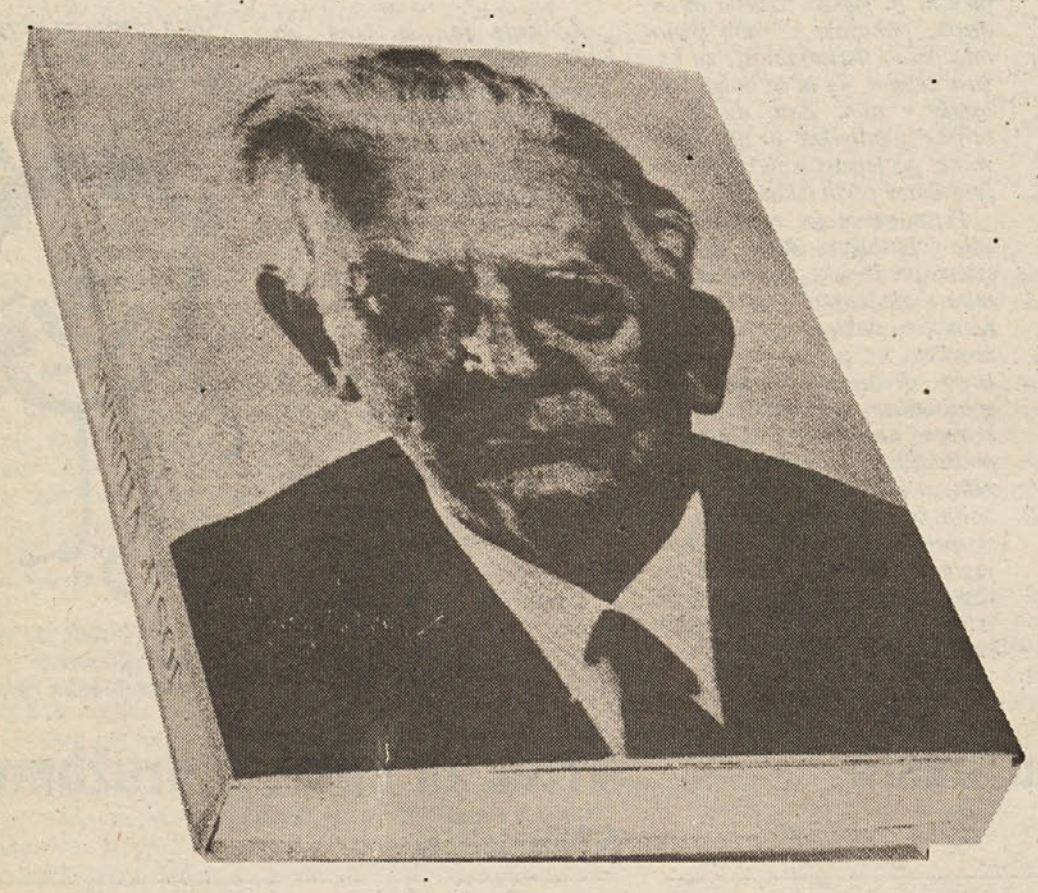

Josip Vidmar

Publikacija je izšla v počastitev osemdesetletnice Josipa Vidmarja, književnika, kritika, esejista, prevajalca, politika in predsednika SAZU. V publikaciji je o življenju in delu Josipa Vidmarja objavljeno pomembno pričevalsko in kritično gradivo, ki ga je prispevalo šestnajst uglednih političnih, kulturnih in znanstvenih delavcev. Knjigo je uredil prof. dr. Anton Ocvirk.

Reprezentativno izdajo, ki je vezana v celo platno, grafično vzorno opremljena in ki ima 283 strani velikega formata (cena: 130 din), dobite v vseh knjigarnah. Pismena naročila sprejema tudi založba.

Državna založba Slovenije

Mestni trg 26, Ljubljana

Razpis

Pionirski odred Karel Destovnik Kajuh Šoštanj razpisuje pod pokroviteljstvom Pionirskega lista natečaj za VIII. razstavo „Likovni svet otrok".

Razstava bo odprta 28. februarja 1976.

POGOJI ZA UDELEŽBO:

1. Izbira motiva
   a) tematsko vezana na mater in otroka in na skrb naše družbe za njiju;
   b) svobodna.
2. Izbira tehnike in formata je svobodna.
3. Pri natečaju lahko sodelujejo učenci in učenke od 1. do 8. razreda.
4. Na hrbtni strani izdelkov naj bodo podatki:
   – naslov dela
   – avtorjevo ime in priimek ter leto rojstva
   – ime šole in kraj
   – ime likovnega pedagoga;
5. Likovna dela naj izbere na šoli likovni pedagog.

Dela za natečaj pošljite do 30. januarja 1976 na naslov: Osnovna šola Karel Destovnik Kajuh Šoštanj 63325. Pregledala jih bo strokovna komisija. Prve tri nagrade so izvirna umetniška dela in so namenjena šolam. Najboljša razstavljena dela bodo nagrajena z lepimi knjižnimi nagradami.

Vsi razstavljavci bodo prejeli Kajuhova priznanja.

Pionirski odred
K. D. KAJUH ŠOŠTANJ

prosvetni delavec

List izdajata republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje in izobraževanja SRS in izobraževalna skupnost SRS – Izhaja štirinajstdnevno med šolskim letom – Ureja uredniški odbor. Direktorica in glavna urednica Neža Maurer, odgovorna urednica Marjana Kunej, tehnična urednica Tea Dominko.
Naslov uredništva: Ljubljana, Poljanska 6/1, telefon 315-585. Naslov uprave: Ljubljana, Nazorjeva 1/1, telefon 22-284, poštni predal 355-VII.
Rokopisov in fotografij ne vračamo.
Letna naročnina: 50 din za posameznike, za šole in druge ustanove 80 din. Št. tek. računa 50100-601-16915.
Tiska ČZP Ljudska pravica. ISSN 0033-1643
Po mnenju republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje je list „Prosvetni delavec" prost temeljnega davka od prometa proizvodov (glej 7. točko 1. odstavka 36. člena zakona o obdavčenju proizvodov in storitev v prometu).

GLASBENA ŠOLA ORMOŽ

razpisuje za nedoločen čas:

– prosto delovno mesto učitelja klavirja, PRU
  Pogoji po 21. čl. zakona o glasbenih šolah.

Kandidat bo dopolnjeval učno obveznost, če bo potrebno s poukom drugih instrumentov in s poukom na podružničnih oddelkih.
Stanovanje zagotovljeno.
Nastop dela takoj.
Rok prijave 15 dni po objavi razpisa.

DELAVSKA UNIVERZA BORIS KIDRIČ LJUBLJANA, Miklošičeva 26

razpisuje prosto delovno mesto

– vodje enote izobraževanja za družbenopolitično in samoupravno delovanje

Kandidati za to delovno mesto morajo poleg pogojev, določenih v zakonu, izpolnjevati še naslednje:
– visoka šolska izobrazba pravne ekonomske ali politološke smeri
– pet let delovnih izkušenj s področja pedagoškega-andragoškega dela ali v družbenopolitičnih organizacijah
– družbenopolitične in moralno-etične vrline

Nastop dela možen takoj ali po dogovoru. Osebni dohodek določen s samoupravnim sporazumom.

Kandidati naj vloge z dokazili o izpolnjevanju pogojev ter opisom dosedanjih zaposlitev vložijo pri Delavski univerzi Boris Kidrič Ljubljana, Miklošičeva 26 v 15 dneh od dneva te objave.

OMDR PRI OSNOVNI ŠOLI „LOJZE HOSTNIK-JOVO" GABROVKA

razpisuje naslednja prosta delovna mesta

za matično šolo Gabrovka:
– učitelja razrednega pouka, U ali PRU
– učitelja matematike in fizike, PRU

za podružnico Dole:
– učitelja zgodovine in zemljepisa, PRU

Stanovanja so na voljo!
Dodatek za težje delovne razmere je 750,00 din.
Razpis velja do zasedbe delovnega mesta.

NAŠ PRAVNIK SVETUJE

Obvestilo

Spoštovani naročniki! Sporočam vam, da na anonimno poslana vprašanja naš pravnik ne bo odgovarjal. Pravilo je isto kot pri objavi dopisov: Kdo naj jamči za resničnost napisanega, če ne pisec sam?

Pogovor o prometni vzgoji in prometni varnosti otrok

– Kako je s prometno vzgojo v vzgojnovarstvenih zavodih? Kako na srednjih šolah, kjer dijaki pogosto postajajo že „ilegalni" vozniki lažjih motornih vozil?

VINKO KNOL: Prva resnica, ki se je moramo zavedati, je – da otrok ni nikdar varen v prometu. Če računamo, da hodi 90 % otrok samostojno v vrtec, si bomo šele predstavljali, kako velikansko tveganje je to!

Načrti dela in vzgoje v vzgojnovarstvenih zavodih so prežeti s prvinami prometne vzgoje: najprej se mora otrok pač naučiti razločevati barve; naučiti se mora, katera je leva in katera desna stran.

Kdaj se je otrok sposoben samostojno vključiti v promet? To gotovo ni odvisno od njegove starosti, pač pa od razgledanosti in življenja. Pri otrocih zaleže praksa mnogo več kot teorija. Zato so za prometno vzgojo najpomembnejši sprehodi po prometnih ulicah: tam otrok vidi, sliši in je tudi sam udeležen v prometnem gibanju. Ponavljanje vzgojiteljice – sto in tisočkrat eno in isto načelo: poglej desno, levo in tako naprej – je že nadgradnja.

Odrasli si ne predstavljamo, da otrok ne vidi čez stoječi avtomobil; da ne zna oceniti niti svoje hitrosti, kaj šele hitrost vozila! Tako lahko spet in spet trdim: vzgojiteljice – pogosto tudi starši – naredijo vse, kar je v njihovi moči, da bi bil otrok razmeroma varen na cesti. Toda vozniki moramo računati s tem, da otrok nenadoma stopi na cesto, kjer je oznaka „ŠOLA" ali znak „OTROCI NA CESTI". Zakaj? Zato – ker je njegov zorni kot manjši kot naš in tudi njegova slušna pozornost ni tako izostrena. Zato so predšolski otroci in tisti iz prvih razredov odvisni od nas odraslih, od naše preudarnosti in človečnosti.

SREDNJE ŠOLE: Za srednješolce je velik delež prometne vzgoje zaobsežen že v dobro podani družbeno moralni vzgoji. Ne gre za število ur, pač pa za način privzgajanja čuta odgovornosti.

Zunajšolski dejavniki, ki so za srednješolce zelo privlačni in pogosto tudi odločujoči – kot so časopisi, revije, radio, film, stripi – pa podirajo vse, kar šola in starši zgradijo. Tisto, kar je za moralno odgovornega človeka previdnost – velja v filmih navadno za strahopetnost! Junak je tisti, ki tako divja po cestah, da podere vse pred seboj. Tako se družba v svojih posebnih usmeritvah – kot so šolstvo, posamezne brošure ali oddaje – trudi, da bi mladino navadila odgovornega ravnanja tako v življenju kot v prometu; družba kot celota pa daje mladini veliko negativnih vzgojnih zgledov kot pa pozitivnih.

DRAGO SUHI: Precej srednjih šol – lani jih je bilo 68, letos jih je že 80 – pa se je le predramilo in ima tečaje prometne vzgoje. Tam se mladina uči teorije; na poligonih pa se učijo tudi praktične vožnje. Mnogo osnovnih šol namreč že premore poligone – k tem se priključijo še srednje šole. Mladostnik s solidno prometno vzgojo bo kdaj sicer lahko navdušen nad hitrostjo, vendar ga bo spremljal čut odgovornosti ter mu brani samovoljno in brezobzirno ravnanje na cestah, če bo postal voznik.

Piše:
NEŽA MAURER